

[Gerda Møller.]

som ordinært medlem af folketinget fra og med den 8. juli d. å.,

at arbejdsmand Villy Christensen godkendes som ordinært medlem af folketinget fra og med den 6. oktober d. å.,

at fru Marie Louise Truels-Christensen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 8. oktober d. å., samt

at murerarbejdsmand Alfred Andersen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget ligeledes fra og med den 8. oktober d. å.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af direktør Lennart Larson som ordinært medlem af folketinget fra og med den 8. juli 1970

vedtoges enstemmigt med 135 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af arbejdsmand Villy Christensen som ordinært medlem af folketinget fra og med den 6. oktober 1970.

vedtoges enstemmigt med 139 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af fru Marie Louise Truels-Christensen som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 8. oktober 1970

vedtoges enstemmigt med 139 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af murerarbejdsmand Alfred Andersen som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 8. oktober 1970

vedtoges enstemmigt med 139 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingets åbning.

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 1).

Formanden: Jeg skal fastsætte en forlænt taletid for ordførere på indtil 40 minutter i første omgang og indtil 20 minutter i anden omgang.

Per Hækkerup: Statsministerens åbningstale er jo som sædvanlig blevet underkastet vurdering i pressen og af politikere. Jeg vil ikke sige, at vurderingerne adskiller sig væsentligt fra dem, der plejer at blive afgivet vedrørende åbningstaler. Den er uinspireret, den er kedelig, den er indholdsløs osv. Det kan vel i og for sig ikke overraske, men jeg synes nok, at karakteristikken af statsministerens åbningstale har været noget skrapere i år end tidligere.

Jeg ser bort fra, at statsministerens tidligere partiblade kalder den såre traditionel, men vil gerne hæfte mig ved, at man f. eks. i Børsen siger, at i det hele var åbningstalen på centrale områder de løse enders og den manglende konklusions tale. Det tror jeg nok er en karakteristik, som mange vil være enig i. I et af statsministerens tidligere partiblade, Ekstra Bladet, er karakteristikken måske endnu hårdere. Her siges det:

„Skal man blive irriteret eller trække på skulderen? Sikkert er det, at man sjældent har været præsenteret for flere ord i gelé, end statsminister Hilmar Baunsgaard serverede i går.“

Og lidt senere siges det i den samme ledende artikel fra i går:

„Ikke stort andet end nogle fromme ønsker, forsigtige henstillinger samt formaninger, der næsten havde karakter af moralske opstød.“

Se, det er jo hårde ord i oktober. Men endnu hårdere er det næsten i et blad, der tilhører den bladkoncern, som synes at være blevet statsministerens nye partiorgan. Jeg tænker på B. T., der den samme dag talte om udenomssnak, og det gjorde B. T. ikke bare ud fra den åbningstale, statsministeren holdt her i tinget, men også ud fra det interview, der var om aftenen i TV. Det hedder videre i denne leder i B. T.:

„I aftenens TV-krydsild spurgte journalisterne, hvad regeringen ville, hvis der ikke blev opnået et politisk forlig.

Det vil jeg fortælle i folketinget, svarede Baunsgaard.

Hvis der ikke kan gennemføres en indkomstpoltik efter forlig med arbejdsmarkedets parter, vil regeringen gribe til nye finans- og pengepolitiske stramninger:

Hvilke? spurgte de fire journalister.

[Per Hækkerup.]

Det vil jeg fortælle i folketinget, svarede Baunsgaard.“

Det glæder vi os så til at høre om, og jeg går ud fra, at vi under denne debat får løftet en flig, så vi kan se, hvad det er; regeringen agter at gøre mere præcist.

I statsministerens nye partiblade, Berlingske Tidende, var kommentaren i går mere afdæmpet. Til gengæld er det, som om Berlingske Tidende har strammet sig op i dag, ordene er lidt stærkere, men til gengæld må man sige, at Berlingske Tidende gav statsministeren en venlig hilsen i søndags, da bladet i en leder behandlede resultatet af den sidste gallupundersøgelse i en sprogbrug, der vistnok må siges at være en fornyelse i Berlingske Tidende. I en leder, der bar titlen „Et ordentligt gok“, startede man med at sige følgende:

„Det er et ordentligt gok, vælgerne har tilføjet det radikale venstre op til åbningen af det nye folketingsår“.

Og det må man vist give Berlingske Tidende ret i. Jeg er næsten ked af herefter at skulle føje min karakteristik af talen til, for den bliver nok mere venlig end regeringens egen presses.

Jeg vil godt indrømme, at talen har mange løse ender, mange runde formuleringer og ikke er præcis, det vender jeg tilbage til, men til gengæld synes jeg, at statsministeren og regeringen skal have den ros for åbningstalen, at den i sin rundhed, sin manglende præcision i hvert fald ikke har slået noget porcelæn i stykker. Jeg har opfattet talen som en invitation til oppositionen om forhandling, og ud fra det synspunkt vil vi gerne drøfte problemerne med regeringen og regeringspartierne også under denne debat i håb om, at vi derved kan fremme de forhandlinger, der skal foregå i 21 mands udvalget.

I modsætning til statsministeren vil jeg gerne begynde med det, der må være det centrale i vores debat, nemlig den økonomiske situation og de forestående forhandlinger. Når man skal vurdere den økonomiske situation og regeringens oplæg, synes jeg, der er grund til at erindre sig, at det oplæg, vi her har fået, er af en betydelig mere forsigtig og beskedne karakter end de fanfarer, regeringen tidligere præsenterede for os i sine åbningstaler. Når man tænker på, hvor-

ledes de daværende oppositionspartier optrådte under valgkampen, og hvilke løfter de gav under valgkampen, så må man jo nok erkende, at den første erfaring, vi gjorde med denne regering, var, at regeringens egentlige egenpolitik blev væk. Alt det, man lovede, er der ikke blevet noget ud af, alt det, man stillede vælgerne i udsigt, har man ikke været i stand til at føre ud i livet.

Et års tid senere proklamerede statsministeren med brask og bram, at nu skulle det være de store reformers regering. Det var reformperioden, vi stod over for. Vi må vist erkende, at det er blevet lidt småt med reformerne, og de reformer, der er gennemført, er stort set dem, der var forberedt af den foregående regering.

Vi fik et stykke tid senere proklameret regeringen som den regering, der ville gennemføre et økonomisk systemskifte i Danmark. Det er meget, meget store ord: et økonomisk systemskifte, men det udeblev også. Og nu har vi altså fået en ny åbningstale, hvori regeringen efter en række fallitter på den økonomiske politiks område skal prøve på at forklare, hvad den nu vil.

Dér må jeg som karakteristik af åbningstalen sige, at det var nærmest en begrædelig tone, statsministeren havde på, det var næsten et sortmaleri, statsministeren her præsterede, og det kan måske være begrundet i betragtning af regeringens indsats af lave et sådant sortmaleri. Men til rigtigheden af dette sortmaleri, denne fremstilling af Danmarks vanskelige økonomiske situation, vil vi svare både nej og ja.

Det er forkert, hvis man vil fremstille det således, at Danmark realøkonomisk står i en dårlig situation. Hvis vi ser på de realøkonomiske faktorer, på produktionen, på produktiviteten, på eksporten, på levestandarden, så må vi konstatere, at det danske erhvervsliv har skabt en bedre realøkonomisk situation, end vi har oplevet tidligere, at der har været en fortsat fremgangslinje i produktion, produktivitet, levestandard, eksport osv. Det vil sige, at det realøkonomiske grundlag er godt nok, det er ikke her, vanskelighederne findes.

Derimod må vi erkende, at på det område, hvor vi også har kunnet glæde os over en gunstig udvikling i en lang årrække, nemlig beskæftigelsen — og vi kan stadig væk glæde os over, at vi har fuld beskæftigelse,

[Per Hækkerup.]

hvad der realøkonomisk naturligvis også er af afgørende betydning — synes det, som om de sidste dispositioner, regeringen har foretaget på byggeriets og anlægsvirksomhedens område, nødvendigvis må føre til vanskeligheder i denne sektor. Det har man allerede meddelt fra arbejdernes side inden for byggeindustrien. Man har brudt byggerytmen. Jeg har forstået, at man i regeringen mener, der har været tale om for stor igangsættelse i 1969, men nu er man kommet ind i en for lille igangsættelse i 1970-71 med det resultat, at vi får smadret byggerytmen og derved kommer til at stå over for vanskeligheder, formentlig overgangsvanskeligheder, der kan vare et år eller halvandet, hvad ved jeg, jeg er ikke ekspert på det område, men som vil komme til at blive betalt af byggeindustriens arbejdere. Men bortset fra dette er ellers det realøkonomiske billede, der tegner sig, forholdsvis lyst.

Derimod må vi sige ja til regeringens sortmaleri, når man ser på andre sider af den økonomiske situation. Jeg tænker på valutaunderskuddet, som jo næsten synes at være blevet alfa og omega. Jeg tænker på sammenbruddet på obligationsmarkedet, hvor der jo i løbet af denne regeringsperiode er indtruffet et styrt i obligationskurserne med dertil svarende rekordhøjde af renten, og jeg tænker på den fortsatte inflationstendens, som det ikke har været muligt at få bremsset. Det giver os, og det må give alle anledning til bekymringer, som statsministeren understregede det i åbningstalen.

Men når man så skal overveje, hvad vi på grundlag af denne situation skal søge gennemført af økonomisk politik, må den første forudsætning for, at man kan gribe rigtigt, være, at man erkender årsagerne til de vanskeligheder, vi har i vor økonomiske politik og i vor økonomiske situation. Her siger regeringen, at de i meget høj grad skyldes ydre forhold. Den vurdering er vi ikke enig i. I virkeligheden må man vel konstatere, at Danmark stort set har haft gunstige ydre forhold igennem de senere år. Det er rigtigt,

at bytteforholdet, dvs. forholdet mellem priserne på vore eksportvarer og på vore importvarer, forringedes fra 1967 til 1968, men fra 1968 til 1969 forbedredes bytteforholdet igen, og denne forbedring har holdt sig ind i 1970. Derfor er det afsnit i den skriftlige redøgørelse, som omhandler dette problem, så vidt jeg kan skønne, lidt misvisende, men det skal jeg ikke lægge særlig vægt på, det kan jo være en lidt uheldig formulering, der er årsag hertil. Det afgørende er imidlertid, at igennem det sidste halvandet års tid har Danmark haft gunstigere vilkår end i 1968, og alligevel er vores valutaunderskud steget stærkere i den periode end tidligere. Det vil også være vanskeligt, synes jeg, at finde de ydre hindringer for en bedring af landets økonomi, når man tænker på, hvorledes industrieksporten har ekspanderet som aldrig tidligere. Vi kan altså ikke acceptere regeringens undskyldning, at det er udefra kommende vanskeligheder, der har skabt vor situation.

Regeringen siger da også derudover, at det er løn- og indkomststigninger, der har medført, at vi får et for stort forbrug i Danmark, og at vi derigennem er kommet i disse betalingsbalancevanskeligheder. Ja, er det nu rigtigt? Eller er det helt rigtigt? Jeg vil gerne stille to tal op over for hinanden for at belyse, hvad det egentlig er, der er sket på dette område. Vi kan vel regne med, at lønningerne i Danmark, dvs. samtlige lønudgifter, ikke blot dem inden for LO-området eller inden for Arbejdsgiverforeningsområdet, men også tjenestemandslønningerne og funktionærlønningerne, som falder uden for de normale arbejdsmarkeder osv., samtlige lønudgifter er steget med ca. 5 milliarder kr., en halv snes procent, igennem de senere år. Bag denne stigning ligger en produktionsstigning i et vist omfang. I 1969 var produktionsstigningen, hvis man skal gå efter den økonomiske årsoversigt, omkring 7 pct. Men over for disse 5 milliarder kr., som altså i overvejende grad dækkes af en produktionsstigning, står en stigning i ejendomsværdierne på 10 milliarder kr. om

[Per Hækkerup.]

året i de senere år, og bagved denne stigning på de 10 milliarder kr. er der ingen produktionsforøgelse. Der er luft, der er intet. Det har været nævnt i den offentlige diskussion, at af disse 10 milliarder kr. oppustede værdier bliver et sted mellem 2½ og 3 milliarder kr. draget ud i forbruget enten igennem tillægslån eller ved ejerskifte. Jeg kan ikke vurdere, om dette tal er rigtigt — vi har i 21 mands udvalget spurgt økonomiministeren, om han kan skønne over dette tals størrelse — men hvis det blot er tilnærmelsesvis rigtigt, så ligger her måske den vigtigste årsag til den fortsatte inflatoriske bevægelse i Danmark. Jeg er derfor glad for, at det i statsministerens åbningstale tilkendegives, at regeringen er villig til at se på spørgsmålet om en skærpelse af kapitalvindingen. Det er et af de områder, som vi gerne vil tale med regeringen om.

Vi finder endvidere, når vi skal vurdere årsagerne til den situation, vi er kommet i, at der er en ting, som regeringen ikke synes at have forståelse for, men som vi finder det nødvendigt at understrege, og det er, at årsagen til en væsentlig del af vores misere på det betalingsmæssige område, og det, der først og fremmest er afgørende for, at vi har det høje renteniveau i Danmark — det er ikke tilstrækkeligt at henvise til renteniveauet i Europa — er den for tidlige ophævelse af obligationsrationeringen, som i virkeligheden slog bunden ud af obligationsmarkedet. Regeringen må erkende og forstå, at vi stadig befinder os i den situation, at der er en knaphed på kapital, som betyder, at hvis man ikke rationerer varen, så må prisen på varen stige. Det vil sige, at hvis man vil det høje renteniveau til livs, så er man nødt til at rationere den knappe kapitalmængde. Vi tror ikke på, at en rationering af obligationerne betyder en forøget kapitaltilgang, men vi ved, at forudsætningen for, at denne kapital kan skaffes billige, er, at man rationerer varen. Vort forslag om en genindførelse af obligationsrationeringen vil derfor ikke betyde en forøget kapitalmængde i Danmark, men det vil betyde, at den kapital, der kan stilles til rådighed for erhvervsliv og byggeri, vil kunne fås til en lavere rente, og det vil have sin virkning. Hvor stor den er, kan man vanskeligt vurdere helt eksakt, men det skal nok vise

sig, at man kommer af med omkring 20-30 pct. mindre, end man i dag må betale for kapital, der fås over obligationsmarkedet.

Vi tror altså, at det er nødvendigt, at regeringen erkender de virkelige årsager til vanskelighederne. Og så vil jeg gerne sige, at i den udstrækning vi kan diskutere os frem til en forståelse af, hvad de virkelige årsager til vore vanskeligheder er, er vi også villige til at indgå i forhandlinger med regeringen om, hvorledes man skal løse disse vanskeligheder.

Jeg kan starte med at sige, at vi for det første er enige med regeringen i målsætningen: afskaffelse af valutaunderskuddet, sænkning af renteniveauet og en bremsning af prisstigningerne. Det er vi enige i. Vi har fremsat vort antiinflationprogram. Jeg forstår ikke regeringens afvisning af dette. Jeg håber, at vi under drøftelserne i 21 mands udvalget også får lejlighed til at drøfte vores antiinflationprogram, som efter vor opfattelse må indgå som en bestanddel i disse drøftelser. Når man fra regeringens side har afvist vort forslag om en nedsættelse af priserne på visse varer med henvisning til, at det ville betyde en udpumpning af købekraft frem til 1. marts på ca. 400 mill. kr., så vil jeg gerne sige til regeringen og regeringspartierne: vi er da villige til at overveje, hvordan vi i øvrigt kan inddrage købekraft, sådan at vi nivellerer den virkning, regeringen og regeringspartierne synes at være så vældig bange for. Jeg må i øvrigt sige, at jeg undrer mig lidt over, at de er så bange for den, når man samtidig er i stand til at udbetale over 300 mill. kr. til dette idiotiske arbejdsgivertilskud. Men det gør man altså frit og frejdigt. Vi er — det vil jeg også gerne sige til finansministeren — villige til at overveje, hvordan finansministeren kan skaffe yderligere 400 mill. kr. Finansministeren er villig, forstår jeg, til at være med til en skærpelse af kapitalvindingsafgiften. Der kan allerede hentes noget. Man kunne jo redressere den fejl, man lavede med hensyn til formuebeskatningen sidste gang, da man skærpede beskatningen for andre borgere og lettede beskatningen for formueejerne. Men vi er også villige til at diskutere andre måder, hvorpå man kan skaffe disse midler. Vi kan jo styrke og supplere regeringens forsøg med et prisstop på en virkelig effektiv måde ved at sænke priserne på

[Per Hækkerup.]

landbrugsvarerne i stedet for at lade dem stige, som jeg forstår at hr. Anders Andersen nu vil føre en krampagtig aktion for at de skal.

Vi vil også gerne sige til regeringen, at lige så vel som vi er indforstået med, at der skal føres en politik, som reducerer og endeligt afskaffer valutaunderskuddet, så tror vi, det er for stram en målsætning at forestille sig, at dette skal ske i løbet af 2-3 år. Det vil blive en så voldsom kur, det vil blive en så voldsom belastning for vor økonomiske udvikling, at vi tror, det vil være fornuftigt, om regeringen ikke stiler imod at afskaffe valutaunderskuddet i løbet af 2-3 år. Men det er vel, når alt kommer til alt, også bare noget, der er fremsat, for at vi kan forhandle os frem til en længere tidsperiode — det går jeg næsten ud fra, for jeg kan da ikke tro, at statsministeren igen vil indlade sig på en hestekur. Jeg ved godt, statsministeren har en vis forkærlighed for hestekure; jeg ved ikke rigtig af hvilken grund, for de hidtidige mislykkede forsøg kan da ikke inspirere ham og hans regering til at prøve endnu en gang at sætte alt for hårdt ind.

Vi er altså villige til forhandling. Men jeg vil gerne gentage det spørgsmål, som blev stillet i TV, og som blev stillet i B. T.: hvad er det, regeringen har i sin pose? Vi har hidtil ikke kunnet få det at vide. Vi ved lidt, på visse områder måske noget. Efter gårsdagens debat og forhandlingerne i udvalget vedrørende prisstoppet ved vi i hvert fald mere på dette felt. Jeg ser i dag i pressen, at regeringen har et færdigt forslag til afløsning af dyrtidsreguleringen. Jeg tror, det er arbejdsministeren, der har røbet, at han går med sådan noget i lommen; det er jo en familietradition at gå og knirke med noget i lommen, så det lyder sandsynligt, at arbejdsministeren også gør det. Men lad os få det at vide.

Jeg beder altså statsministeren om i dag at røbe lidt om, hvad det er, regeringen vil. Jeg er næsten sikker på, at jeg får det svar, at det nok er folketinget, der skal have det at vide, men at det skal ske dråbevis; derfor skal det ske i et udvalg, og så kan det langsomt sive fra udvalget ud til folketinget og ud til befolkningen. Hvorfor dog ikke lægge det rigtigt frem for os?

I den forbindelse vil jeg gerne sige om statsministerens bemærkninger vedrørende dagsordenen af 15. maj, at de bemærkninger har jeg med stor interesse læst. Det er ganske interessant, at statsministeren refererer de to afsnit af 15. maj-dagsordenen og med glæde kommenterer det andet afsnit, for nu har jo i mellemtiden arbejdsmarkedets parter optaget de forhandlinger og sluttet en overenskomst med hensyn til samarbejde på arbejdspladserne. Men det tredje afsnit har statsministeren ikke kommenteret, og det tredje afsnit er dog i den forstand det interessante. I det tredje afsnit af denne dagsorden står der nemlig:

„ — og i fornødent omfang at fremme gennemførelsen af ovenstående [de to første områder] ved lovgivningsmæssige foranstaltninger.“

Se, da vi drøftede dette spørgsmål ved folketingets afslutning, var statsministeren meget stærk i mælet og hård i standpunkterne. I forgårs var der i åbningstalen ikke noget om dette — jo, der var en vending om, at regeringen håbede på, at man nåede frem til frivillige aftaler. Det håb deler vi alle, men hvis regeringen virkelig mener det håb alvorligt, må den også give parterne muligheder for at nå frem til aftaler på arbejdsmarkedet. Det ville komme til at virke fuldstændig ejendommeligt, efter at arbejdsmarkedets parter nu er enedes om en samarbejdsudvalgsaftale, efter at arbejdsmarkedets parter nu er enedes om forhandlingsregler, hvis man så fra statsmagtens side ville komme og forcere tingene frem.

Jeg har set, at arbejdsministeren ligesom vil supplere statsministeren lidt på det område ved at fastsætte 1. januar som skæringsdato. Lad nu være med at gøre sådan noget. Lad dog parterne få lov til at tale. Atmosfæren for sådanne forhandlinger synes at være god. Hvis man da ikke vil skabe en helt umulig situation — for regeringen gør det i og for sig ikke så meget, den fortjener ikke bedre, men for vor økonomi, for roen i dansk økonomi i det kommende år, skal man holde sig selv i ro og lade arbejdsmarkedet få lov til at klare sine sager. Statsministeren og regeringen ved jo, at de to parter på arbejdsmarkedet ikke er vilde og rabiate folk, som ikke tager hensyn til landets økonomi. Regeringen ved af erfaring, at det

[Per Hækkerup.]

gør de. Hvis man derimod reelt sætter dem ud af spillet, åbner man for et bal, som ingen kan se afslutningen på. Derfor vil jeg på det allerkræftigste tilråde regeringen, at den farer med den lempe, som jeg synes at se i statsministerens åbningstale, og undlader at følge de råd, arbejdsministeren har givet regeringen.

Jeg skal ikke komme ind på hele det store katalog af lovgivningsanliggender, som ligger i den skriftlige redegørelse. Jeg vil blot understrege, at vi naturligvis også fra vor side vil komme med egne lovgivningsinitiativer. Vi vil som allerede bebudet snarest muligt fremsætte vort forslag til en ny forsvarsordning. Jeg vil gerne takke forsvarsministeren, fordi vi har fået stillet sagkyndig bistand til rådighed til udarbejdelse af vort forslag. Jeg er ked af det, hvis jeg må bedrøve forsvarsministeren, men jeg mener at kunne konstatere, at med de tanker, der vokser og gror inden for venstre, selv om venstre ikke havde mod til at vedtage den foreslåede skitse til en forsvarsordning på deres årsmøde, og med de tanker, som måske ikke længere gror hos de radikale — jeg ved ikke, om der gror noget dér mere — men som man i hvert fald har haft, er der i virkeligheden, på trods af at forsvarsministeren for et lille års tid siden afviste vort forhandlingstilbud, et bredt flertal i dette ting for en forsvarsordning, der har megen lighed med vort forslag. Forsvarsministeren har med sin stædige holdning bragt sig i den situation, at han er den eneste, der måske ikke kommer til at øve indflydelse på forsvarsordningen, at den måske bliver lavet hen over hovedet på ham. Jeg synes, det er synd for ham. Hans eftermæle som minister burde være bedre, og derfor vil jeg sige: kom bare tilbage til folden, så vi kan snakke sammen, der er plads.

Vi vil også tage initiativer på bolig- og huslejeområdet, men her regner vi med, at vi snart får en debat. Også på andre områder vil vi tage initiativer. Jeg skal ikke trætte med at nævne dem nu, dem får man i løbet af den kommende måned eller halvanden lejlighed til at lære at kende.

Jeg havde nogle ord om udenrigspolitikken, som jeg gerne ville sige. Jeg deler regeringens bekymring — og det gør vel alle

over Mellemøstenkrisen, ikke bare på grund af det, der sker dér, men også fordi det har betydning, at afspændingspolitikken har fået et mindre tilbageslag.

Jeg har bemærket, at regeringen ikke mener, at det ville være rigtigt, at den danske stat ydede en humanitær hjælp på 100.000 kr. til de hårdt ramte i Jordan. Jeg kan da godt forstå, at finansministeren vogter på sin kasse, og jeg kan også godt forstå, at man i en periode, hvor der skal skæres ned, som man foreslår det i regeringens 12 punkts program, kan være betænkelig ved at yde 100.000 til de nødlidende i Jordan. Men jeg synes ikke, det stemmer med Danmarks humanitære traditioner. Jeg synes ikke, at det er rimeligt, at man pludselig viser en så restriktiv holdning. Hvis begivenhederne i Jordan var sket før ulykken i Peru, havde der været penge. Skal det virkelig være således, at fordi der var et jordskælv i Peru, kan man ikke hjælpe de nødlidende i Jordan? Jeg vil henstille til regeringen at overveje det igen.

Vi deler regeringens forhåbninger med hensyn til afspændingen i Europa. Så vidt jeg har forstået de meddelelser, der har været på det allersidste i pressen og i radioen — jeg har dem selv kun fra radioen — synes der at være udsigt til, at den vesttyske udenrigsminister på lørdag vil underskrive en aftale med Polen. Jeg ved ikke, om udenrigsministeren har nærmere kendskab til aftalens indhold, men hvis jeg forstod det rigtigt, der blev gengivet, indebærer det i hvert fald en de facto anerkendelse af Oder-Neisse grænsen, måske en de jure anerkendelse, og dermed kommer dette spørgsmål ind i en helt anden stilling, end det tidligere har været.

Vi deler forhåbningerne om, at der igen nemt Berlinforhandling og på anden måde kan skabes bedre klima for en europæisk sikkerheds- og samarbejdskonference. Jeg kan give tilslutning til erklæringen om, at vi skal stille danske FN-styrker til rådighed, hvis det bliver nødvendigt, ikke bare dér, men også andre steder i verden.

Jeg har med interesse stiftet kendskab med betænkningen om Danmarks sikkerhedspolitik. Jeg skal om den kun sige, at lige så interessant den er, lige så klart er det, at der ikke synes at være nogen alterna-

[Per Hækkerup.]

tiv sikkerhedspolitik til den, vi i øjeblikket fører, og det vil sige, at fortsat medlemskab af NATO må være en nødvendighed for os.

Om u-landsproblemet har jeg kun én bemærkning at gøre, også her får vi jo lejlighed til drøftelse lidt senere på året. På FNs generalforsamling, der jo er en jubilæums-generalforsamling, behandler man spørgsmålet om det andet tiår for u-landshjælpen, og som forberedelse hertil er der udarbejdet en rapport af en gruppe under ledelse af professor Tinbergen fra Holland. Jeg går ud fra, at både udenrigsministeren og u-landsministeren har gjort sig bekendt med den. I denne rapport foreslås, at man skal vedtage en generel deklARATION på indeværende generalforsamling i FN og så supplere den med specielle tilkendegivelser fra de enkelte regeringer, alt efter hvad man mener at kunne gøre og gå med til. Jeg vil henstille til regeringen at støtte bestræbelserne herfor på FNs generalforsamling, især fordi de principper, som er trukket op i denne rapport, indeholder nogle interessante nydannelser med hensyn til, hvorledes u-landshjælpen skal tilrettelægges. Jeg håber også, at regeringen, når vi får forslaget til ny u-landslov, vil have studeret Tinbergenrapporten grundigt og forhåbentlig accepteret de konklusioner, den er nået til.

Om markedspolitikken gælder det ligeledes, at vi skal have en debat her i tinget i begyndelsen af november, så jeg skal ikke gøre andet end to bemærkninger herom. Den første er et spørgsmål til markedsministeren. Det har været nævnt i pressen, at samtidigheden imellem gennemførelsen af industritoldafviklingen og landbrugsordningerne ved vort forhåbentlig forestående medlemskab af fællesmarkedet synes at være blevet bragt i fare i forhold til England. Da jeg har forstået, at man fra fællesmarkedets side hidtil har fastholdt, at der i hvert fald skal være samtidighed imellem de ordninger, der gennemføres for de fire ansøgerlande, vil jeg gerne spørge, hvorledes markedsministeren vurderer dette, om det virkelig er, hvad jeg vil kalde en risiko, eller om det kun er presserygter — og hvis det er en risiko, hvorledes man så vurderer virkningerne, først og fremmest for dansk landbrugseksport.

Det andet, jeg gerne vil understrege, er

vor interesse i de lovforslag, som regeringen har bebudet for at følge op, hvad et medlemskab af fællesmarkedet betyder. Især venter vi med interesse på i markedsudvalget at få forslaget vedrørende de jordpolitiske problemer.

Om det nordiske samarbejde også en enkelt bemærkning. Efter at Nordet i hvert fald ikke er nogen nærliggende mulighed, er vi enige med regeringen i, at andre samarbejdsmuligheder bør søges ført ud i livet i det nordiske samarbejde. Jeg vil ud over dem, regeringen i åbningstalen har peget på, spørge — og det må vel nærmest blive den nordiske minister, økonomiministerens — hvorledes udsigterne ligger for fremskridt på det nordiske kapitalmarkedsområde. Når vi gennemfører frie varebevægelser imellem de nordiske lande, og det har vi til næsten 100 pct., og når vi gennemfører et frit og fælles arbejdsmarked, er det en urimelighed, at vi ikke har et frit og fælles kapitalmarked. Jeg vil derfor gerne høre økonomi- og markedsministerens vurdering af, hvorledes mulighederne ligger for noget sådant.

Det omtales i åbningstalen, at vi skal koordinere vore forhandlinger med fællesmarkedet. Det er jeg enig i, men jeg vil også gerne understrege, at vi ikke skal glemme, at i de konkrete forhandlinger med fællesmarkedet møder hvert af de nordiske lande op med visse særinteresser. Forhåbentlig kan vi få de andre landes støtte i forhandlingerne, men vi kan ikke være sikre på det, og derfor må vi samtidig med at der er koordination, oplysning og information imellem de nordiske lande, sikre os en vis bevægelsesfrihed i disse forhandlinger.

Så vil jeg endelig om problemet Norden og fællesmarkedet sige, at det har været understreget, at en tilslutning fra Danmark og Norge til fællesmarkedet og en eventuel anden form for holdning fra Sveriges og Finlands side ikke må føre til, at man genopretter de toldskranker imellem de nordiske lande, som er blevet afskaffet igennem EFTA-aftalen. Jeg mener, det er overordentlig vigtigt, at dette synspunkt igen og igen understreges. Jeg har fornemmelsen af, men her vil jeg gerne høre markedsministerens vurdering, at man i fællesmarkedslandene ser positivt på, at de løsninger, der skal findes for Sveriges og Finlands vedkommende, hvis de ikke kan tilslutte sig

[Per Hækkerup.]

som fuldt medlem af fællesmarkedet, må blive sådan, at vi ikke får nye toldskranker ned igennem Øresund og langs Kølen imellem Norge og Sverige. Det ville være ulykkeligt, hvis det skulle ske, og det ville være i strid, kan man sige, med det videre sigte med både vores nordiske og europæiske politik.

Til sidst den bemærkning, at nogle taler om, at vi skal have valg. Ja, hvis jeg skulle tro statsministeren — og det skal jeg naturligvis — måtte jeg jo næsten få den opfattelse, at det var statsministeren, der mente, at vi skulle have valg. For et års tid siden sagde statsministeren nemlig i et interview til Berlingske Tidende:

„Regeringen består, så længe den kan løse dagens problemer.“

Tja, jeg ved, statsministeren stadig væk kan rødme, og han ville rødme, hvis han ville stå op her og sige, at regeringen har løst dagens problemer, så egentlig burde regeringen være gået. Det er vi mange der ønsker, og vi bliver flere og flere. Ikke mindst erhvervslivet møder denne regering med en stigende skepsis. Men den sidder altså, jeg vil ikke sige i ro og mag — det ville nok være at overdrive situationen — den sidder altså stadig. Den sidder heller ikke på sine gode gerninger, det ville være umuligt. Den sidder der i kraft af en frygt, sammenholdet mellem de tre partier udspringer af frygt. Derfor vil jeg sige: vi ser gerne et valg, hvis regeringen tør. Det er ikke, fordi vi tror, et valg i sig selv løser nogen problemer, det gør det naturligvis ikke, men det kunne skaffe os en ny regering, og som den nuværende finansminister sagde, da han var i oppositionen: Det, landet trænger til, er en ny regering; det er det eneste, der betyder noget, sagde den nuværende finansminister. Nu er der mange i dette land, der går rundt og siger: Gud bedre, at det skete.

Vi siger altså: lad os bare få det valg, men det løser ikke umiddelbart nogen problemer. Vi finder de økonomiske vanskeligheder, regeringen væsentligt har ansvaret for Danmark har i dag, så store, at også vi har en forpligtelse til at gå ind i en forhandling om at løse disse problemer. Vi ønsker derfor forhandling, men vi ønsker ikke et diktat og ikke et ultimatum, hvad statsministeren

klart har tilkendegivet at han heller ikke ønsker at stille os over for. Der må tages hensyn til vore synspunkter, der må tages hensyn til lønmodtagernes interesser, der må vises en ægte forhandlingsvilje, og truseltonerne må gå i baggrunden. Under forudsætning af, at regeringen er indstillet herpå, forudser vi et frugtbart og måske lidt langvarigt arbejde i 21 mands udvalget.

Haunstrup Clemmensen: Det er en gammel erfaring, at jo nærmere folkettinget kommer et valg, des sværere bliver det at samarbejde. En og anden kan måske sige belært af de sidste 2½ års erfaringer: kan det næsten blive endnu sværere, end det har været? Jeg opfordrer i hvert fald så indtrængende, som det er mig muligt, folkettinget til netop i denne samling at forlade denne gamle og dårlige tradition, at samarbejdet bliver næsten umuligt forud for et valg.

Nu har vi lige hørt den socialdemokratiske ordfører med al sin magt og styrke, sin væld og alt sit mod fortælle om, hvor lykkeligt det ville være, at et valg kom. Hvor ville det også være lykkeligt, hvis vælgernes, når et sådant valg kom, også fik et indtryk af, hvad socialdemokratiet selv ville, hvad det selv turde tage medansvar for. Derfor tror jeg, det ville være af betydning for hele det danske folkestyre, ikke kun for enkelte partier, hvis dette samarbejde lod sig etablere på en måde, der virkelig var konstruktiv og fremkommelig. Jeg er aldeles overbevist om, at der i store dele af den danske befolkning er den indstilling, at man er dødtæt af alt det politiske kævlari og i og for sig tid efter anden føler trang til at sige til alle i denne sal: Forliger jer, I skabhalse! Det er ganske naturligt i et demokrati, at standpunkterne kan stå skarpt over for hinanden, men det er efter min overbevisning lige så naturligt i et land, hvor intet enkelt parti i overskuelig fremtid har udsigt til at få flertallet alene, at samarbejde må etableres også mellem partier, der har forskellig grundanskuelse. Det er givet, at man i et sådant samarbejde — det parti, jeg selv tilhører, erkender det klart — ikke kun kan få livretter serveret. Synspunkterne må forsøgsvis møde hinanden, og der må være mulighed for her at indgå kompromiser.

Ikke mindst i det moderne samfund, hvor

[Haunstrup Clemmensen.]

langsigtet planlægning er så afgørende og så betydningsfuld, er det naturligvis en ejendommelig situation, at repræsentanter for godt 50 pct. af vælgerne bestandig år efter år skal stå i en skarp strid med repræsentanter for knap 50 pct. af vælgerne, navnlig hvis disse knap 50 procents repræsentanter har specialiseret sig i at sige nej både i tide og i utide. Jeg opfordrer derfor meget indtrængende til, at denne folketingssamling vil vise et virkeligt samarbejde mellem regeringspartierne og socialdemokratiet og naturligvis også gerne socialistisk folkeparti.

Den tid er i hvert fald forhåbentlig forbi, da landets største parti i realiteten var lammet af lutter irriteret og bitter fornærmelse over, at vælgerne ikke rigtig påskønnede 14 måneders socialistisk styre. Man kan bygge en politik op på mange ting, men i hvert fald ikke på at være fornærmet på vælgerne i årevis.

Den tid er forhåbentlig også ved at være forbi, må i hvert fald dog være på afstand, da socialdemokratiet og socialistisk folkeparti i deres politik næsten var domineret af en jalousipræget bejlens til den lille, brogede venstrefløjs vælgerskare, således at man ganske kom til at savne proportioner i det politiske arbejde og mistede klarheden over, hvor befolkningens store flertal i virkeligheden var at finde.

Den socialdemokratiske, bredt favnende ordfører var for lidt siden så venlig at sige til forsvarsministeren, at der var plads. Det er selvfølgelig rigtigt, og jeg går ud fra, at det er den gamle socialdemokratiske „Danmark for folket“ og Oskar Hansens gode tanker fra dengang, der også står hr. Per Hækkerup i sindet. Jeg erindrer om, at der i den sang ikke blot stod, at der var plads for os alle, men at det blev tilføjet: „Plads for alle, der vil“. Det må være nødvendigt, at socialdemokratiet og som sagt også gerne SF ikke blot viser, at de vil have en plads, hvor de politiske afgørelser skal træffes, men også, at de vil noget, står for synspunkter og har mod og mandshjerte til at indgå de kompromiser, som folkestyret i virkeligheden bygger på.

Jeg tror altså, det er nødvendigt også under denne åbningsdebat at fastslå, at der i hvert fald på en række ganske afgørende og væsentlige områder er bred enighed i det

danske folketing, måske lige med undtagelse af den yderste, yderste venstrefløj.

Jeg er overbevist om, men jeg synes alligevel, det er naturligt at understrege det, at vi er enige om, at kun demokratiske midler skal anvendes. Det er en ganske klar ret i et folkestyre, at man kan demonstrere for alle mulige og såmænd også næsten umulige synspunkter og standpunkter. Men disse demonstrationer skal foregå på ordentlig måde, og det skal ikke være voldsmetoder, der anvendes. Det må være naturligt at understrege, at det er det folkevalgte parlament og ikke gadens parlament, der skal regere i landet. Det kan ikke være således, at de, der er bedst til at kaste brosten, eller de dygtigste fabrikanter af molotovcocktails, skal dominere stærkere end andre. Det må være ideernes bærekraft og ikke voldsmetoder, der her bliver afgørende.

Det kunne måske også være rigtigt at understrege, at den tolerance, som den yderste venstrefløj altid kræver for sine egne standpunkter, er forenet med en så rygende intolerance over for alle anderledes tænkende, at det virker afskrækkende på enhver meningsudveksling. Der er grund til ikke at hidse sig op og blive ved med at diskutere disse ting uge efter uge og måned efter måned, men blot fastslå, at der skal være orden i et demokrati, og fremhæve de uhyggelige eksempler fra 1930'erne på, hvordan det går i denne verdensdel, hvis det er gadens parlament og ikke folkestyrets organer, der har magten i landet.

Jeg vil gerne i den forbindelse på mit partis vegne give udtryk for respekt for den indsats, ordensmagten har gjort på disse områder. Det er ikke på nogen måde nogen misundelsesværdig opgave, politiet har skullet løse, men den skulle løses. Det kan da godt være, at der også på dette område er begået fejl fra en og anden politimands side. Der skal da i hvert fald gode nerver til, når man er klar over, hvad adskillige politifolk har været ude for i denne situation. Disse fejlgreb skal selvfølgelig ikke tolereres, men skal behandles på den måde, som andre fejlgreb skal behandles på i et folkestyre, men jeg er overbevist om, at vi alle skylder politiet tak for det arbejde, det har gjort, og det kalder dårligt nok på smilet, men snarere på forargelsen, når nogle fortæller så sent som i går fra denne talerstol, at omtrent hoved-

[Haunstrup Clemmensen.]

årsagen til, at der blev ballade, var, at politiet var til stede og var forberedt på balladen. Mere begrebsforvirring skal man lede længe efter i et folkestyre.

Jeg tror også, der er grund til at understrege, at det vil være umådelig værdifuldt, om demokratiet kan være enigt, i hvert fald i stor, stor bredde, om den udenrigs- og sikkerhedspolitik, der skal føres. I den forbindelse ligger det mig på sinde — ikke for at drille, for det ville jo ikke være pænt — at erindre tidligere socialdemokratiske ministre om, at verden ikke er så forfærdelig meget forandret i de godt 2½ år, der er gået, siden de herrer sidst var ministre, at de uden videre på adskillige områder ligesom kan forlade eller søge at lægge afstand til de synspunkter, de standpunkter og den ansvarsbevidsthed på disse områder, de dengang gav udtryk for. Det er jo en given ting, at vi alle er underkastet udviklingens lov, og at ingen bare skal stifne i gamle standpunkter, hvis udviklingen i mellemtiden har forandret sig. Men jeg erindrer om, at verden endnu ikke er blevet et „Idyllien“, og jeg er aldeles overbevist om, at der er mange i det danske folk, der finder, at socialdemokratiske ledere har vist væsentlig større ansvarsbevidsthed som ministre, end de har vist som oppositionsledere. Nu skal man ikke tro, at disse venlige ord er ment som et ønske om at se de herrer som ministre meget hurtigt igen, men det er måske alligevel værd at erindre om, at der er et ansvar forbundet også med at være opposition og også med at leve op til det, man selv stod for i sin ministerperiode.

Det var efter min mening overordentlig værdifuldt og godt, at den socialdemokratiske ordfører i sine kommentarer til Seidenfaden-udvalgets rapport, som også vi i det konservative folkeparti har studeret med stor interesse, understregede, at det af denne rapport tydeligt fremgår, at der intet realitetsbetonet alternativ er til Danmarks medlemskab af NATO. Vi ønsker alle at gøre FN så stærk og så ydedygtig som muligt, men vi er overbevist om fra konservativ side, at det ville være aldeles urealistisk, hvis dansk sikkerhedspolitik alene byggede på FN. Derfor er NATO efter vor opfattelse også fortsat grundlaget for dansk sikkerheds-

politik. Jeg synes, det er nyttigt og værdifuldt, at den socialdemokratiske ordfører understregede det så tydeligt fra denne talerstol, at det ikke kunne misforstås, forhåbentlig heller ikke på venstrefløjen i hans eget parti.

Men så må det også være rigtigt, som det gælder på så mange andre områder, at vil man målet, må man også ville midlerne. NATO kan ikke og bør ikke være et samarbejde, hvor enkelte af medlemslandene skal køre på fribillet, som det er sagt ved andre lejligheder. Grundideen i alliancen må netop være, at alle medlemslande har et ansvar over for den fælles opgave at sikre freden, og intet fornuftigt menneske kan med rette sige, at NATO skulle have nogen som helst aggressive formål eller hensigter. Derfor hører dansk sikkerhedspolitik, dansk forsvarspolitik med som en helt nødvendig del af vores tilkendegivelse af, at Danmark fortsat ønsker at bygge sin beståen som selvstændigt land netop på medlemskabet af NATO. Jeg mener og har givet udtryk for det før fra folketingets talerstol, at der fra tidligere socialdemokratiske ministres side ned gennem årene, lige fra Danmark på socialdemokratisk forslag blev medlem af NATO og frem til den sidste socialdemokratiske regering, har været vist en forståelse for, at forsvarspolitikken måtte bygges op netop ud fra NATO-forudsætninger. Jeg er skuffet over, at denne klare linje fra socialdemokratiets regeringsperioder ikke har været overholdt i dets oppositionsperiode.

Vi kender nu en socialdemokratisk forsvarsskitse — der er vel grund til at hæfte sig mere ved „skitse“ end ved ordet „forsvar“ — og vi forstår, at der nu alligevel i denne samling kommer direkte lovforslag på disse områder. Der sidder en forsvarskommission, og der er for et års tid siden gennemført med et klart flertal her i tinget en folketingsvedtagelse vedrørende Danmarks forsvarsordning. Derfor synes jeg ikke, det tjener det formål at sikre en klar enighed om landets sikkerhedspolitik, når man nu fra socialdemokratisk side fastholder, at man alligevel selv uden om forsvarskommissionen vil fremkomme med et forsvarsfor-slag.

Men jeg håber, håber meget endda, at de mennesker, der i den socialdemokratiske

[Haustrup Clømmensen.]

gruppe arbejder med disse forsvarstanker, i hvert fald lytter til sagkundskaben, at man ikke ustandseligt på dette område henviser til: ja, det, nogle militære siger, det er altid noget, der bare kræver flere forsvarsbevillinger. Demokratiet skal forsvares, og også på dette område kan det være naturligt og nødvendigt at lytte til sagkundskaben. Jeg går ud fra, at man i socialdemokratiet meget omhyggeligt har gjort sig bekendt, ikke blot med danske forsvarssagkyndiges udtalelser, men også med de vurderinger, som f. eks. en så anset militær leder som chefen for NATOs nordregion, general Walker, har givet udtryk for. Socialdemokratiet kender det aktstykke, der her er tale om, og jeg må måske ganske kort citere den konklusion, som man fra NATOs nordregions side kommer frem til i vurderingen af det socialdemokratiske forsvarsforslag. Man siger til slut i konklusionen:

„Kort sagt: forslagene vil forkrøble landets forsvar, vil afgørende reducere dets mulighed for at hindre aggression, og dertil vil det forøge risikoen for en atomkrig.“

Hvis ikke disse alvorlige ord gør indtryk i et socialdemokrati, der hidtil har stået på en klar NATO-linje, så ved jeg ærlig talt ikke, hvad der overhovedet kan gøre indtryk. Jeg beder derfor om, at disse alvorlige ord indgår også i socialdemokratiets overvejelse på disse felter.

Med hensyn til andre sider af udenrigspolitikken og sikkerhedspolitikken har jeg indtryk af, at der er mulighed for at opretholde den brede enighed imellem de store partier i det danske folketing. Jeg tror, det er nyttigt og godt på denne måde.

Jeg lagde mærke til det lille ord — man skal jo somme tider være nøjsom — „forhåbentlig“, som hr. Per Hækkerup anførte, da han talte om Danmarks forestående medlemskab af et udvidet fællesmarked sammen med Storbritannien og sammen med så mange af de nordiske lande som overhovedet muligt. Også på dette område har social-

demokratiet en fortid, men også på dette felt har der i oppositionsperioden været nogen uklarhed om målsætningen.

Vi mener fra konservativ side, at internationalt samarbejde er et helt uafviseligt krav i vor tidsalder, og her må det være naturligt, at vi begynder i vor egen verdensdel. Derfor må det være naturligt, at Danmark forsøger, sammen med så mange af EFTAs lande som muligt, at blive medlem af et udvidet fællesmarked. Måske i modsætning til ganske enkelte medlemmer i denne sal tror jeg ikke, at der derved opnås Idyllien på jorden, bestemt ikke. Men det må være en linje at få nedbrudt så mange handelsskranker som overhovedet muligt og få handelen til at foregå så frit, som tænkes kan.

Der skal som allerede nævnt af hr. Per Hækkerup i løbet af en måneds tid være en markedspolitisk debat her i tinget, og jeg skal derfor afstå fra yderligere bemærkninger og kun ganske kort understrege, at vi fra konservativ side stadig lægger afgørende vægt på, at overgangsperioden bliver så kort som muligt. Vi er taknemlige for, at handelsministeren så tydeligt har understreget, at det må være naturligt, at det bliver en overgangsperiode af samme længde for industri og landbrug; visse engelske ønsker på dette område er direkte stridende mod danske interesser.

Netop når Danmark står foran en sådan tilslutning til et større europæisk marked, må det være naturligt for os at få orden i landets økonomi. Den internationale konkurrence er overordentlig hård, og det må derfor være en dansk selvholdelsesdrift, at vor konkurrenceevne er stor, at effektiviteten er så god som muligt i erhvervslivets forskellige led, og at landets økonomiske balance bringes i orden.

Jeg vil gerne netop vedrørende disse økonomiske problemer have lov til at understrege — hr. Per Hækkerup var lidt inde på tanken, og jeg kan ganske støtte denne grundbetragtning — at vi skal passe på ikke at fortvivle og ikke at optræde som græde-

[Haunstrup Clømmensen.]

koner i dette høje ting, når landets økonomi behandles. Der er ikke skygge af tvivl om, lykkeligvis da, at vi 1960'erne igennem har set, hvordan den danske befolknings levestandard er væsentligt og markant forøget, at langt de fleste i dag har det væsentligt bedre, end de havde det for blot få år siden. De økonomiske problemer, vi derfor er stillet over for, er lykkeligvis ikke fattigdomsproblemerne, men skyldes simpelt hen denne vældige, glubende appetit på at forspise sig på alle de goder, der efterhånden kommer mere og mere inden for rækkevidde.

Også på disse områder er der vel en temmelig bred enighed mellem opposition og regeringspartier. Jeg har forstået på den socialdemokratiske ordfører — og jeg går ud fra, at socialistisk folkepartis ordfører omtrent vil give udtryk for samme synspunkter — at man ikke mener, landet fortsat kan arbejde og trives med et underskud på betalingsbalancen af en størrelsesorden på 4-4½ milliard kroner, således som vi i indeværende kalenderår vel ulykkeligvis når op på. Det er simpelt hen ikke ansvarsbevidst, og de partier — og det er os alle — der med rette taler om, at fuld beskæftigelse er vor målsætning, kan ikke samtidig opretholde denne målsætning, hvis man bringer beskæftigelsen i fare netop i kraft af dette drønende underskud på betalingsbalancen.

Underskuddet er som bekendt af en størrelsesorden på ca. 4 pct. eller så af nationalproduktet, og derfor skulle det vel ikke være uoverkommeligt at få det gradvis nedbragt. Jeg forstod, hr. Per Hækkerup mente, at det var alt for hurtigt at gøre det i løbet af en 2-3 år; jeg ved ikke, hvor mange år der skal til, det skal jo ikke være en 10 års plan. Det må vel være således, at man så hurtigt, som det overhovedet er muligt — men selvfølgelig kan man forhandle om længden — nedbringer dette betalingsbalanceunderskud. Det er og forbliver en trussel mod dansk beskæftigelse.

Jeg går også ud fra, at man i socialdemokratiet, desværre kun, ikke har nogen patientmedicin, der giver os mulighed for at regne med en væsentligt større produktionsfremgang end de 3-3½ pct., der er skønnet for det kommende år. Hvis man har sådanne midler, så skal man ikke forblive

tavs dermed, så synes jeg, man skulle redegøre for det fra folketingets talerstol. Hvis ikke, må man vist erkende, at det er den størrelsesorden, der er den mest realitetsbetonede. Når det er de givne udgangspunkter, og når vi yderligere ved, at der er behov for stigende erhvervsmæssige investeringer for overhovedet at opnå den produktionsfremgang, når vi ved, at der er behov for yderligere stigning i udgifterne til både unge og ældre medborgere, så må enhver kunne se i øjnene, at der er meget beskedne muligheder for en yderligere forøgelse af den levestandard, vi allerede har opnået. Hvis vi blot kunne få råd til rent faktisk at opretholde den levestandard, vi er nået op på nu, i det kommende år, så er der i hvert fald efter vor opfattelse allerede vundet en betydelig gevinst. Derfor tror jeg, det er nødvendigt at føre en ansvarsbevidst økonomisk politik.

Jeg er sikker på, at der fra socialdemokratiets side ikke vil være noget ønske om, at vi skal gennemføre en endnu strammere pengepolitik. Der er en klar mangel på kapital på det danske marked. Alt, hvad der kan gøres for at forøge opsparingen og derved forøge kapitalen, der er til rådighed, vil være af værdi, men ingen kan mene, at vi kan løse vores økonomiske balanceproblemer ved at gennemføre en endnu strammere pengepolitik.

Jeg vil gerne på ny give udtryk for skepsis over for den gamle socialdemokratiske kongstanke, at hvis man gennemfører en obligationsrationering, så bliver der virkelig til at være i dette land balancemæssigt set. Jeg kan udmærket se, på hvilke områder det ville være rart at få større kapital stillet til rådighed, jeg har bare altid syntes, at der var en påfaldende tavshed, når socialdemokratiet skulle forklare os andre, på hvilke områder en obligationsrationering skulle nedbringe de investeringer, der for øjeblikket foregår, så det virkelig betød noget i store tal. Men det er jo muligt, vi under denne debat afvekslingsvis kunne få dette belyst, så vi vidste, hvad obligationsrationeringen i virkeligheden stod for.

For det andet kan der vel heller ikke være nogen som helst tvivl om, at der fortsat er behov for en stram finanspolitik. Den tidligere socialdemokratiske linje på dette område, at man var forarget over, at der skulle

[Haunstrup Clemmensen.]

udskrives så mange skatter, var naturligvis rørende og smuk, men den havde forbausende lidt med saglighed at gøre i forbindelse med hele det økonomiske hændelsesforløb. Vi må erkende, at der fortsat, desværre kun, er behov for en overordentlig stram finanspolitik, og i den forbindelse kan man ikke undgå at sige, at en smule forbindelse med finanspolitik har jo udskrivningsprocenten. Vi forstod ved slutningen af sidste folketingsår, at det var socialdemokratiets opfattelse, at det ikke var saglig forsvarligt at tage standpunkt til, om udskrivningsprocenten skulle være 91 eller et andet tal, før folketinget tog på sommerferie. Folketingets skatteudvalg, 21 mands udvalget, har været samlet den 15. september og adskillige gange senere. Det er undgået min opmærksomhed — det kan selvfølgelig være min fejl, jeg tror det nu ikke — at socialdemokratiet klart og tydeligt har forklaret den danske offentlighed og andre partier i denne sal, hvilken udskrivningsprocent man egentlig går ind for. Er det 91, er det højere, eller er det lavere? Jeg ved da godt, at man siger: vi må have belyst en bunke ting, og vi må vide mere om det ene og om det andet. Men det er nu, der skal tages standpunkt til denne sag, hvis det overhovedet skal være praktisk muligt for skattemyndighederne at fungere. Derfor er jeg skuffet over, at socialdemokratiet endnu ikke klart har taget standpunkt i denne sag.

Jeg tror også, der er grund til at understrege, at hverken pengepolitik alene eller pengepolitik og finanspolitik kan klare vore balanceproblemer. Indkomstpolitikken er derfor kommet ind i billedet. Fra det konservative folkepartis side nærer vi ikke den opfattelse, at indkomstpolitikken er sådan et „Sesam, Sesam, luk dig op!“, der kan løse alle vore balanceproblemer. Naturligvis ikke, men det er et nødvendigt led sammenhængende med de øvrige værktøjer, vi skal anvende i den økonomiske politik.

Vi har fra vor side bestandig lagt afgørende vægt på, at det bliver en indkomstpolitik, der er socialt velafbalanceret, der altså får gyldighed for alle indkomstgrupper og ikke kun for lønmodtagere, men jeg kan ikke tilbageholde den bemærkning og beder om, at man også fra socialdemokratiets side

og fra SF's side giver den sagligt medhold, at der er betydelige grupper af selvstændige næringsdrivende både i byerhvervene og i landbrugserhvervet, der har en mindre indkomst og væsentlig mindre tryghed i deres økonomiske tilværelse, end store grupper af lønmodtagerne har, og derfor synes jeg, at den hetz, der ikke mindst i de sidste uger har været f. eks. over for butikshandelen, savner saglig baggrund og er urimelig, netop i betragtning af, hvilken levestandard tusinder af disse samfundsborgere har sammenlignet med mange af dem, der fører an i hetzen.

Jeg tror altså, at indkomstpolitik skal være socialt afbalanceret. Jeg tror også, at en indkomstpolitik skal tage sit udgangspunkt i den forhandlingsmekanisme, som har mange årtiers tradition på det danske arbejdsmarked. Derfor er vi overordentlig tilfreds med, at det oplæg, der er kommet fra regeringens side, netop tager sit udgangspunkt i at appellere direkte til arbejdsmarkedets parter om at vise realitetssans og udnytte forhandlingsviljen. Jeg har endnu ikke opgivet håbet om, at en sådan realitetssans og en sådan forhandlingsvilje lader sig etablere. I det konservative folkeparti tager vi det i hvert fald som et overordentlig gunstigt tegn, at der på arbejdsmarkedet er blevet enighed om en ny samarbejdsudvalgsaftale og om nye forhandlingsregler. Det viser, at man netop på arbejdsmarkedet kan forhandle, kan nå frem til resultater, der virkelig er hold i, og som der er en virkelig realitetsbetonet baggrund for.

Men når man fra det offentlige side, når man fra folketingets side lægger så afgørende vægt på, at alle skal vise tilbageholdenhed, at vi skal have genskabt den økonomiske balance, så må kravet naturligvis også stilles til os i denne sal, der ved vor standpunkttagen til bevillinger er med til på meget afgørende måde at påvirke hele den økonomiske aktivitet i det danske samfund. Også her er der en lang, lang række uløste opgaver, som vi alle meget gerne ser løst, og det er for billigt, hvis man fra nogle partiers side forsøger at pege fingre ad andre partier og siger: ha, der kan I bare se, de og de partier har ikke lige så store ønsker som andre partier om at gennemføre en yderligere forbedring, f. eks. i den sociale lovgiv-

[Haustrup Clemmensen.]

ning, f. eks. på undervisningsområdet, på hospitalsområdet, plejehjemsområdet, trafikområderne og så fremdeles.

Men midlerne er ikke ubegrænsede. Midlerne skal der økonomiseres med, og prioritering må gennemføres også på disse områder. Stigningstakten i de offentlige udgifter må tage hensyn til den samlede stigningstakt i landets produktionsliv, og derfor er også det konservative folkeparti meget ivrig for, at man nu ganske systematisk gennemgår også de lovbundne udgifter, således som det er bebudet i åbningstalen, fordi der utvivlsomt på en række områder dér er forhold, der giver anledning til revision, og hvor man kan bremse, når der nu engang skal bremses netop for at skabe plads økonomisk og bevillingsmæssigt til de områder, hvor en forøgelse af bevillingerne er allerstærkest påkrævet. Men jeg vil meget gerne understrege, at vi ikke på nogen måde fra konservativ side ønsker nogen form for nedskæring i det sociale niveau, i det uddannelsesmæssige niveau, landet er nået op på. Det, der diskuteres generelt for bevillingerne, er jo spørgsmålet om stigningstakten, hvor stærkt vi kan gå frem på disse områder, når vi har det krav først og fremmest af hensyn til beskæftigelsen, at landets økonomiske balance skal genskabes.

Må jeg til sidst have lov til at understrege, at vi fra konservativ side synes, det er for forstemmende, for ensidigt, hvis den ene åbningsdebat efter den anden, den ene afslutningsdebat efter den anden, den ene såkaldte storpolitiske debat efter den anden skal bruge 80-85 pct. af tiden eller mere til at diskutere de økonomiske problemer. Var det dog ikke naturligt, om vi forsøgte, gerne i 21 mands udvalget, at komme hinanden så meget nærmere, at vi fra alle partiers side realitetsbetonet kunne være med til at genskabe den økonomiske balance, der er forudsætningen for, at så mange andre opgaver kan løses, således at folkestyret i Danmark ikke skal bruge næsten hele sin tid og næsten alle sine kræfter på at drøfte økonomiske spørgsmål, men kan være med til at lægge de store linjer, også for landets fremtidige udvikling. Der er et væld af opgaver, og der er et væld af muligheder, og jeg tror, at ikke mindst den langtidspanlægning, der arbejdes med i perspektivplanlægning og

andre steder, er noget helt centralt. Det skulle der meget gerne være mulighed for at bruge mere tid til, således at vi brugte mindre tid til at skændes om og diskutere de økonomiske spørgsmål.

Vi har meget store muligheder på dette område. Samfundet har en vældig mulighed for at forbedre trivselsforholdene, at forbedre miljøerne for menneskers arbejde. Det gælder på en lang række felter. Nærdemokratiet — et af de nye udtryk, som det danske sprog er blevet beriget med — er vel noget af det væsentligste, og når vi fra konservativ side er så ivrige for at sikre bedre information, medindflydelse for medarbejdere, bedre regnskabsoplysninger både til de ansatte og til offentligheden, så er det ikke først og fremmest for at forøge produktionen endnu mere, men det er primært for at sikre et mere menneskeligt miljø og derved en bedre tilværelse for landets borgere. Det er spørgsmål, som vi skal arbejde videre med og ofre langt mere tid på.

Det samme gælder landsplanlægning, boligpolitikens udvikling og saneringsopgaverne. Hr. Per Hækkerup gjorde nogle enkelte bemærkninger vedrørende boligpolitikken. Vi har jo netop i 21 mands udvalget fået boligministerens vurdering af, at der netop i det årti, vi nu er begyndt på, skulle være mulighed for at bygge ½ million nye boliger. Også på dette område er der store opgaver, som virkelig burde tage mere af folketingets tid.

Forureningsdebatten må vel alle i dag erkende, også socialdemokratiet, at man kom for sent i gang med i dette land; den burde være taget op langt tidligere under en tidligere regering. Også her er der et væld af opgaver, vi burde arbejde mere med. Hele den kulturelle aktivitet, hele spørgsmålet om uddannelsen og undervisningen, ikke kun for dér at skabe bedre forudsætning for at forøge produktionen, men først og fremmest for at skabe et bedre menneskeligt miljø, en større kulturel og uddannelsesmæssig aktivitet. Alle disse opgaver kalder utvivlsomt på os.

Vi mødes i disse år så ofte af unge, der er utilfredse med det moderne samfund. Mon ikke vi skulle prøve at forstå, at hvis der i folketinget var en bedre vilje til at få løst de økonomiske balanceproblemer og derefter arbejde målbevidst på mange af de andre,

[Haustrup Clemmensen.]
 endnu større og endnu væsentligere problemer, så ville ungdommen formentlig også finde sig bedre tilpas i det danske samfund.
 Vi har her ved indledningen af et nyt årti meget store muligheder, meget store opgaver. Disse muligheder skulle meget nødigt forspildes i et bestandigt kævleri om økonomisk politik.

Enggaard: Lad mig allerførst sige lidt om selve åbningstalens form. Den debatteres hvert år, så langt jeg kan huske tilbage, og hr. Per Hækkerup var også inde på åbningstalen i sit indlæg. Det er som regel sådan, at fra oppositionens side rettes der kritik mod åbningstalens form og indhold, og det skal jeg ikke gå ind i, men konstatere, at jeg synes, det er glædeligt, at man har fastholdt princippet om at dele åbningstalen i en skriftlig og en mundtlig del. Jeg synes, det er værdifuldt, at der i den skriftlige del kan gives en langt mere udtømmende redegørelse for kommende lovgivning og for andre forhold, end man med rimelighed kan gøre det i en tale af forholdsvis begrænset varighed. Det er værd at fastslå, at den nuværende form er langt mere egnet end den, der i mange år blev anvendt.

Jeg skal dernæst knytte nogle kommentarer til åbningstalens afsnit vedrørende Danmarks udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitik. Der er talt meget i de senere år om en bevægelse henimod en generel international afspænding. Statsministeren har nævnt en række eksempler, som kan belyse denne udvikling. Det drejer sig om nedrustningsdrøftelserne, Vesttysklands forhandlingspolitik over for østlandene og disse landes tilsyneladende villighed til at vise imødekommenhed over for de vesttyske initiativer. Det skal fastslås, at disse ting er glædelige set med danske øjne. Men lige så vel som der kan være sådanne tegn inden for Europa, så foreligger der uden for Europa tegn på, at der nok ikke kan tales om en egentlig generel afspændingspolitik. Det kan være vanskeligt at se, at Sovjetunionens holdning i forbindelse med våbenhvilen i Mellemøsten og Rogersplanen skulle være udtryk for en udtalt afspændingsvilje. Man fristes til at mene, at det snarere er en mere opportunistisk politik, end det er en reel vilje til af-

spænding, der præger den sovjetrussiske holdning på det internationale plan.

I denne forbindelse ville det være interessant at se, hvilke koncessioner Vesttyskland kan opnå med hensyn til Vestberlins forhold under firemagtsdrøftelserne om Berlin. Meget afhænger af, om også de vesttysk-polske forhandlinger og andre initiativer over for øststaterne bærer frugt og fører til balancerede resultater. Det er næppe for meget sagt, at afspændingstankens realitet i udstrakt grad afhænger af disse øst-vest forhandlinger, ligesom meget vil afhænge af udfaldet af nedrustningsforhandlingerne. Hvis imidlertid de vesttyske forhandlinger med østlandene fører til acceptable resultater, der rummer mulighed for en løsning på længere sigt af de mellemeuropæiske forhold, så vil der nok være baggrund for at forsøge en europæisk sikkerhedskonference afholdt med udsigt til positive resultater.

Danmarks sikkerhedspolitik er baseret på vort medlemskab af FN og af NATO. Desværre må det erkendes, at FN's muligheder for at garantere medlemsstaternes sikkerhed har været meget begrænset. Bl. a. har der endnu ikke kunnet handles effektivt fra FN's side, hvor stormagtsinteresser direkte var involveret. Uanset at det stadig er vort håb, at det må lykkes som fremhævet af statsministeren at give FN fornyet reel autoritet og styrke, så gør vi nok klogt i at besinde os på realiteterne i sikkerhedspolitikken. Ifølge den netop fremkomne sikkerhedspolitiske rapport, som også tidligere ordførere har været inde på, må man regne med, at det er en kendsgerning, at vi ikke kan basere vor uafhængighed på FN, al den stund Danmark indtager en geografisk placering, der giver landet en ikke ringe strategisk betydning i tilfælde af krig, i hvert fald i tilfælde af en konventionel krig, som absolut heller ikke i dag helt kan udelukkes. Ønsket om at sikre dansk selvstændighed i umiddelbar nærhed af østblokken har ført til, at vi nu i 21 år har været medlem af NATO med det positive resultat, at vi ikke har været udsat for militær aggression eller trusler om det. Disse forhold tilsiger os at forblive i NATO, så længe de grundlæggende internationale og europæiske forhold i øvrigt svarer til dem, der har bestået ret uændret gennem NATOs 21 år.

[Enggaard.]

Det forhindrer naturligvis ikke, at vi kan og må interessere os for fremtidige alternativer. Et af formålene med den sikkerhedspolitiske rapport, der er blevet til et udmærket stykke arbejde, var bl. a. at undersøge sådanne alternative muligheder. Således behandler rapporten muligheden af et nordisk forsvarsforbund og isoleret dansk neutralitet. Men den giver det indtryk, at sådanne løsninger ikke hører hjemme blandt de realistiske alternativer. Der gives gode begrundelser såsom vanskeligheden ved at opnå enighed mellem de nordiske lande, forrykkelse af magtbalancen i vestlig disfavør uden udsigt til tilsvarende østlige kompensationer og svækkelse af NATOs muligheder. Jeg finder, at rapporten med megen konsekvens fremhæver, at et nordisk forsvarsforbund også ville forudsætte accept eller anerkendelse fra begge supermagters side.

Jeg vil imidlertid kraftigt understrege, at det for venstre er væsentligt, at vor sikkerheds- og forsvarspolitik ikke gøres til genstand for en usaglig, taktisk bestemt politisk behandling eller bliver led i en almindelig overbudspolitik, som man fra tid til anden kan spore tendenser til. Det skulle gerne være sådan, at man kan drøfte tingene på et sagligt grundlag, uden at forsvaret straks inddrages som kastebold i indenrigspolitikken. Der er sket meget i de senere år på det forsvarspolitiske område. Der har været anledning til ændringer, og der er det stadig, sådan som det også fremgik af statsministerens redegørelse. Men det er væsentligt, at nye ordninger får tid til at blive indarbejdet på baggrund af en rolig udvikling på dette område og i overensstemmelse med en solid opbakning i befolkningen.

Danmark er selvsagt meget interesseret i den politiske udvikling inden for De europæiske Fællesskaber. Foreløbig er dog den politiske koordinering mellem Europas lande et anliggende, der ligger et stykke ude i fremtiden efter alt at dømme. Indtil videre er det efter aftale mellem udenrigsministrene bestemt, at der alene skal foregå halvårlige konsultative møder med henblik på den politiske udvikling inden for Fællesskaberne. Venstre deler fuldt ud ønsket om, at også det politiske samarbejde kan udbygges.

Forhandlingerne om Nordek førte som

bekendt ikke til de tilsigtede resultater, og det, vi herefter må koncentrere vore anstrengelser om på det nordiske plan, er at videreføre og videreudvikle det samarbejde, som er muligt, det vil sige på områder som kultur, forskning og uddannelse. Derudover kan man lægge vægt på at søge det samarbejde, som er etableret, det fælles arbejdsmarked, fortsat i videst muligt omfang, hvor det er foreneligt med reglerne i De europæiske Fællesskaber.

I tilknytning til statsministerens redegørelse og oplysningerne om behovet for visse lovgivningsændringer med hensyn til udlændinges etableringsret og erhvervelse af dansk ejendom forudsat dansk medlemskab af De europæiske Fællesskaber skal jeg udtrykke venstres tilfredshed med, at der på dette område ikke synes at være uoverstigelige hindringer for en fornuftig ordning, der tilgodeser interessen i at bevare dansk jord på danske hænder. Ud over enkelte konkrete ændringer vedrørende sommerhuskolonier o. lign. med udlejning for øje ser det ud til, at der ikke indtil videre vil forekomme særlige jordpolitiske problemer ved optagelse i Fællesskaberne. Erfaringer i de nuværende medlemslande har da heller ikke peget imod eksistensen af sådanne betydelige vanskeligheder, og det vil efter venstres opfattelse være forkert at tage forskud på en række bekymringer på dette område, som formentlig slet ikke vil foreligge, eller som i værste fald vil ligge adskillige år ude i fremtiden, afhængig af overgangsperiodens længde.

Den økonomiske politik står med rette i centrum af tidens politiske diskussion. Det har den gjort i adskillige år, men problemerne kræver fortsat en aktiv interesse fra folketingets side for at opnå varige løsninger. Jeg synes, det er rigtigt at fastslå, at der er en række opmuntrende træk i det økonomiske billede. Beskæftigelsen er fortsat overordentlig høj, og for første gang oplever vi dette, at den er ensartet høj over hele landet; også i de tidligere arbejdsløshedsramte områder, hvor man med særlige egnsudviklingslove har søgt at fremme beskæftigelsen. Industrieksporten er fortsat i en gunstig udvikling, som er opmuntrende ikke mindst på baggrund af de fortsat gode afsætningsvilkår i udlandet. Landbrugseksporten viser også nu en fremgang, fordi den

[Enggaard.]

begunstiges af noget bedre priser end i de senere år. Byggeriets omfang i 1970 bliver rekordhøjt, der forventes færdiggjort ca. 55.000 boliger foruden et meget omfattende byggeri til erhvervsformål og i den offentlige sektor.

Men de mindre lyse sider af billedet hænger sammen med, at den stærke stigning i eksporten er blevet fulgt af en endnu stærkere stigning i importen. I den offentlige debat om det deraf følgende valutaproblem efterlyses ofte forklaringer på dette forhold. Jeg tror imidlertid, at væsentlige bidrag til forklaringen kommer fra, at det hjemlige forbrug fortsat er meget højt, hvilket også stemmer overens med den meddelelse, som det økonomiske råds formandskab forleden dag har suppleret sin beretning med. Augusttallene for detailomsætningen, som er kendt i dag, viser vel det første svage tegn til, at forbrugsstigningen nu falder i overensstemmelse med den hensigt, som har ligget i den førte finanspolitik, men ellers har forbruget ligget overordentlig højt. Det fortsat meget høje forbrug hænger nok noget sammen med, at længlidningen på det private arbejdsmarked mange steder har været i stand til at kompensere for den strammere finanspolitik, sådan at den stabiliserende virkning af finanspolitikken ikke helt har indfundet sig til det tidspunkt, som man skønnede.

Der er altså tegn til, at en økonomisk stramning vil have tendens til at slå senere igennem under en højkonjunktur, end man normalt ville regne med.

Jeg tror, at en anden væsentlig faktor, som bidrager til den betydelige stigning i importen, er den omstændighed, at stigning i industrieksporten forudsætter betydelige valutaudgifter til råvarer, maskiner, anlæg m. v., navnlig i en periode, hvor alle ressourcer i produktionsanlæggene i forvejen er fuldt udnyttede.

Over for disse vanskeligheder, som jo har været langvarige, som har været kendt hele tiden igennem 1960'erne under skiftende regeringer, har socialdemokratiet i sommer fremsat sit forslag til en antiinflationspolitik. Den bedømmelse, som dette forslag har fået i den offentlige debat og af økonomisk sagkyndige, er imidlertid samstemmende

den, at problemerne med inflationstendenser og valutaunderskud ikke løses ad den vej, som socialdemokratiet har ønsket skulle betrædes. De ca. 900 mill. kr. på årsbasis, som man forudsatte anvendt til prissænkning for fødevarer og husleje, ville have udløst en sådan købekraft i befolkningen, at nye prisstigninger var blevet initieret og formålet med forslaget på den måde forfejlet.

Der kan ikke være tvivl om for venstre, at socialdemokratiets antiinflationforslag umuligt kan stå alene. Hvis tanker af den art skal bringes ud i virkeligheden, så må der et meget kraftigt supplement til i form af en finanspolitisk stramning af tilsvarende omfang, men det var jo ikke akkurat socialdemokratiets mening, da man lancerede tanken i sommer. Jeg har nok hørt her fra den socialdemokratiske ordførers side, at man er parat til at forhandle om en vis finanspolitisk stramning i forbindelse med sit forslag, men jeg vil gerne knytte den kommentar til det straks, at det er jo ikke ligegyldigt, hvilket indhold man giver en sådan finanspolitik, hvis den samlede virkning skal være tilfredsstillende.

Det interessanteste moment efter min mening i forbindelse med debatten om socialdemokratiets forslag er imidlertid den principielle accept, der heri ligger fra socialdemokratiet af, at indgreb i pristalsmekanismen igennem påvirkning af varepriserne er mulig. Det ville i givet fald forudsætte en ændring af pristalslovgivningen, som i dag rummer bestemmelser, der sigter mod at neutralisere virkningen på forbrugerpriserne af offentlige tilskud. Det er næppe for meget sagt, at blot for få år tilbage ville et forslag som det, socialdemokratiet fremsatte i sommer, være blevet betegnet som pristalsfusk. Jeg skal ikke undlade at hilse med tilfredshed, at man nu ser knap så formelt på disse før så hellige køer omkring beregningen af pristallet.

Regeringens indbydelse til en indkomspolitik har været kendt siden den 22. september, hvor den blev forelagt parterne på arbejdsmarkedet. Det var alvorlige hensyn til disse parter på arbejdsmarkedet og deres fremtidige forhandlinger, som bød, at indholdet af regeringens samlede plan nødvendigvis ikke kunne være kendt af offentlige-

[Enggaard.]

den forud for dette tidspunkt, og det uanset oppositionens bestandige krav om kendskab til detaljerne i oplægget.

Efter den 22. september har det omvendt været en fast bestanddel i oppositionens angreb, at de fleste af de 12 punkter i regeringens oplæg var uden enkeltheder, hvorfor en bedømmelse af planen ikke var mulig. Baggrunden for dette forhold er imidlertid klart det hensyn, der må vises organisationerne på arbejdsmarkedet, som man har opfordret til at forhandle sig til rette om en frivillig løsning af overenskomstproblemerne inden for en forsvarlig økonomisk ramme set ud fra samfundsøkonomiske hensyn. Jeg vil gerne understrege dette: en frivillig løsning inden for en forsvarlig økonomisk ramme, som fastsættes af de samfundsøkonomiske hensyn.

Over for navnlig socialdemokratiets angreb, at programmet skulle være uldent, uklart formuleret, må det siges, at hvis et oplæg til forhandling på forhånd var udpenslet i alle enkeltheder, så ville man vel nok med nogen ret kunne have sagt, at så var det ikke så meget et oplæg til forhandling som et diktat eller et ultimatum. Tilbage til en forhandling må der være muligheden for, at man kan forme en række af enkelthederne i forbindelse med regeringens samlede udspil til en indkomstpolitisk løsning både på det private og på det offentlige arbejdsmarked.

Omvendt må denne fra regeringens side tilsigtede åbenhed over for forhandlingsmuligheder om udformning af enkeltheder ikke efter min opfattelse forlede til at tro, at der kan ske en skævvridning af balancen i oplægget, ved at der udtages punkter, som ikke måtte passe denne eller hin part særlig godt, eller ved at der kan ske en drastisk ændring på andre punkter. Da en socialt afbalanceret indkomstpolitik, som regeringens tre partier har forpligtet sig til at gennemføre igennem dagsordenen i folketinget i maj måned, nødvendigvis må have bud til interesser i såvel lønmodtagerkredse som erhvervskredse med deraf følgende begrænsninger i deres indkomstmuligheder — og det kan ofte være svært nok at gøre sådanne begrænsninger rimelige og ligelige for alle — så tåler oplægget ikke at forvrides af hensyn

til den balance, som kan gøre det acceptabelt for alle parter.

Desværre har der vel allerede vist sig tegn til, at der forud for forhandlingernes start fra forskellige politikere i socialdemokratiet er søgt nedlagt veto mod flere af punkterne. Man har udtalt sig kategorisk imod at konvertere den automatiske dyrtidsregulering til en anden form for sikring af lønmodtagernes reallevefod. Man har vendt sig bestemt imod, at de bebudede besparelser på det kommende statsbudget for 1971-72 skulle indbefatte også visse af de lovbundne udgifter, og man har udtalt sig bestemt om nødvendigheden af den for længst afskaffede obligationsrationerings genindførelse for nu blot at tage tre af de mere markante punkter, som har været ført frem. Sådanne bestandige krav til en forhandlingsløsning kan socialdemokratiet bestemt ikke være uvidende om forringer mulighederne for en løsning væsentligt.

Det virker urimeligt for venstre, at man som et af disse punkter stiller krav om obligationsrationeringens genindførelse på baggrund, af at folketinget netop i maj måned i enighed har gennemført en omfattende reform af realkreditens forhold, hvorved der gradvis skulle tilvejebringes en bedre balance mellem udbud og efterspørgsel på kapitalmarkedet. Realkreditreformen må ses i sammenhæng med den skete væsentlige forøgelse af kommunernes selvfinansiering og den øgede opsparing til den sociale fond, som jo skal placeres i obligationer. Man fristes til at tro, at formålet med kravet må være at leve op til gamle principper om statens øgede kontrol med den økonomiske udvikling af erhvervene; udkastet til socialdemokratiets nye erhvervsprogram peger netop på, at det kan ske gennem kreditrationering og rentedifferentiering.

Det forekommer helt urimeligt for venstre, at man nedlægger veto imod at ændre i de lovbundne udgifter. Enhver besparelse i fortiden har sigtet imod de aktuelle ønsker om ny virksomhed og de rammer, der er til rådighed for løbende opgaver. Det ville være urimeligt, om ikke nye opgaver kunne vurderes på lige fod med formål, som man for år tilbage fandt det rimeligt at støtte, men som udviklingen har gjort mindre påkrævede end en del af de nye opgaver, som fore-

[Enggaard.]

slås. Det er simpelt hen saglig rigtigt at gennemgå de lovbundne udgifter i forbindelse med besparelser. Fejlen på dette område er nok snarere den, at man ikke har gjort det tidligere.

Særlig voldsom har modstanden været imod, at den fuldautomatiske dyrtidsregulering ændres til en anden form for reallønssikring. Lad mig straks slå fast, at en sådan ændring ikke, som det ofte føres frem, har nogen social slagside, snarere tværtimod. Hvis nogen løngruppe skulle være interesseret i bevarelsen af den automatiske dyrtidsregulering, så måtte det vel være de højstlønnede grupper, som har den bedste procentvise dækning. Den opfattelse deles efterhånden af meget betydelige dele af befolkningen, at den reelle værdi af en dyrtidsportion for en almindelig lønmodtager er overordentlig beskedet. Ud af de ca. 20 øre, som en dyrtidsportion udgør for de fleste, bliver vel 3 à 5 øre tilbage i reel værdi, når kildeskatt og de prisstigninger, som er affødt af reguleringen, er gået fra. Men inflationsvirkningen, som bl. a. foranledigede af dyrtidsreguleringen, rammer lønmodtagerne hårdest og da navnlig de lavest lønnede grupper blandt lønmodtagerne. Jeg finder, at regeringens oplæg af 30. april i år blev en værdifuld baggrund for drøftelserne om disse væsentlige problemer. Forståelsen i befolkningen af tingenes sammenhæng er i dag væsentlig bedre, end tilfældet har været tidligere.

Undertiden kan man få det indtryk af den debat, som føres i disse dage om regeringens oplæg til en samlet indkomstpølitik, at forudsætningen om, at den automatiske dyrtidsregulering erstattes med andre former for reallønssikring, ikke skal tages helt så alvorligt. Dette er efter venstres mening forkert, det er et meget væsentligt og nødvendigt led. I venstre har vi den opfattelse — jeg tror, den deles fuldt ud i de to andre regeringspartier — at dette punkt i regeringens oplæg er at betragte som et meget centralt og helt nødvendigt led i den samlede

indkomstpølitiske løsning. Den inflationsdæmpning, som på den måde kan opnås, er så væsentlig for såvel det første som de senere års økonomiske forløb, at det ville være helt urimeligt at lade pristalsmekanismen fortsætte.

Jeg vil gerne fremhæve, at der i tidens løb er indført mange former for inflationsssikring i form af lovgivning, regler om indeksregulering af forskellig art. Man har bl. a. herigenem opnået, at større og større områder har kunnet være forholdsvis ubekymrede med hensyn til inflationens forløb, fordi man under alle forhold var relativt sikret. Dette forhold er nok i sig selv en farlig ting, fordi de grupper af befolkningen og de interesser, som skal udgøre en barriere imod inflationen, fordi de mærker den, derved er blevet mindre. Jeg tror, dette er en ny problemstilling i den økonomiske debat, men det er efter vor opfattelse en væsentlig side af hele spørgsmålet om dyrtidsreguleringen, at man nu ændrer indeksreguleringen også på andre områder end netop for lønningerne.

Lad mig om problemerne i forbindelse med fastsættelsen af en indkomstpølitisk ramme nævne, at hovedsynspunktet må være det, at det er den årlige produktionsstigning, der sætter grænsen for de mulige forbedringer for de forskellige samfundsgrupper. Den reelle årlige produktionsfremgang, vi har lov til at forvente i 1971 og det følgende par år, bliver vel 3-3½ pct., måske for de senere år 4 pct. Heraf skal nødvendigvis henimod halvdelen sættes af til at nedbringe underskuddet på betalingsbalancen, for vi kan ikke regne med, at vi i de følgende år kan gentage en låne- og kreditoptagelse i udlandet af samme størrelsesorden som dette års. Det ville simpelt hen være at spille hasard med vore beskæftigelsesmuligheder, hvis vi satsede på det. Tilbage bliver et par procent flere reelle goder til indenlandsk anvendelse i 1971, end vi har haft i 1970. Og det er i virkeligheden spørgsmålet om, hvad de skal bruges til, og hvor mange kroner vi vil betale hinanden for dem, vi skal drøfte i den kommende tid.

[Enggaard.]

De pris- og omkostningsstigninger, vi har oplevet igennem 1960'erne, er dels kommet til os udefra, og dels — og det er vel den store og farlige del — frembragt her i landet gennem de højere pengeindkomster, vi har bevilget hinanden. Det er denne anden del, vi nødvendigvis skal begrænse og helst undgå i de kommende år. De flere penge, vi ville betale hverandre ud over det, der reelt er produktion til at fylde ud, vil under alle omstændigheder blive taget fra os igen enten gennem prisstigninger eller gennem højere skatter, for den tredje mulighed, at dække dem gennem yderligere låntagning i udlandet, kan vel ingen ansvarlig løbe an på.

Det er værd at bemærke, at ingen i den hidtidige debat har anfægtet de skøn over de reelle muligheder, som regeringen har fremlagt. Heri ligger ikke nødvendigvis en accept af, at de stigninger i pengeindkomsterne, der er plads til i 1970 ud over de allerede fastlagte, over en bank skal være et par procent. Der er faktorer, der begrænser denne ramme, og der er faktorer, der udvider den. Vi skal, som det har været fremhævet også i åbningstalen, bruge mere til sikringen af de ældre, hvis standarden ikke skal gå ned, simpelt hen fordi der bliver flere ældre. Vi skal tilsvarende på en række områder og af tilsvarende årsager bruge mere over de offentlige budgetter. Der skal også bruges mere til uddannelse, der skal bruges mere til investering i de arbejdspladser, som skal skabe den fortsatte fremgang i produktionen. Vi skal også reservere en del til forbedring for grupper med særlig lave indkomster, og alt det betyder, at den reelle forbrugsudvidelse for de erhvervsaktive aldersgrupper i almindelighed må holdes inden for størrelsesordenen 1 pct. Om vi så skal betale hinanden flere penge for denne ene procent, kan diskuteres. At alle priser skal være uændret i 1971, kan man vel ikke forvente. Der vil ske forskydninger, og der vil også udefra komme tendenser såvel over eksport som over import. Den nødvendige overflytning over de offentlige budgetter til pensioner, uddannelse osv. modsvares gennemgående af selvregulerende skattestigninger, men det betyder samtidig, at der er en vis afstand imellem brutto- og nettostigningerne i pengeindkomsterne.

Men én ting må vi ikke glemme i denne forbindelse: stigningerne i pengeindkomsterne virker direkte ind på priser og omkostninger, og forudsætningen for, at vi kan rette betalingsbalancen op og samtidig bevare fuld beskæftigelse, er, at vore priser og omkostninger ikke bliver højere, end at de udenlandske forbrugere vil købe vores eksportproduktion, og at vi selv vil købe de danske produkter, der konkurrerer med importen. Det hensyn må også veje tungt i organisationernes overvejelser, når de skal varetage deres medlemmers interesser.

Det var ingen kunst at rette op på betalingsbalancen og også at bremse inflationen, hvis man havde villet lade hånt om beskæftigelsen. Det har vi ikke villet, og det vil vi stadig ikke. Jeg går ud fra, at organisationerne er enige i dette, og at man ikke vil tvinge lovgivningsmagten ud i en økonomisk situation, hvor arbejdsløsheden er den eneste vej.

Det er i denne sammenhæng, man må se det prisstop, der er et af regeringens 12 punkter. Det er ikke formelt et stop for lønglidning, men det bør reelt være et stop for den lønglidning, der ikke har grundlag i særlig produktivitetsforbedring inden for den enkelte virksomhed. Man kan naturligvis heri også se en ekstra tilskyndelse til samarbejde inden for den enkelte virksomhed til at fremme produktiviteten, for det er jo, når vejen over prisstigninger er lukket, den eneste vej til bedre aflønning. Det gælder nok ikke mindst inden for bygge- og anlægsvirksomheden. Dette område har gennem årene udøvet særlige virkninger på dansk økonomi som helhed, og vi må se i øjnene, at med den nuværende kapacitet og produktivitetsgrad på dette felt kan samfundet næppe bære et byggeomfang af den nuværende størrelse. Jeg ved, at en tilpasning til det nødvendige her ikke kan undgå at stille nogle virksomheder over for vanskeligheder, og der er vel også virksomheder, der alt for langt har disponeret i tillid til fortsat inflation, og derfor kan en virkelig bekæmpelse af inflationen ikke helt undgå at skuffe en del forventninger her og dér. Vi har brug for flere boliger, men vi har også brug for, at det bliver et byggeri, som folk kan betale, og som samfundsøkonomien kan bære, og derfor er det nødvendigt, at efterspørgselspresset på byggeriet afpasses, sådan at det

[Enggaard.]

i højere grad tilskynder produktionen til effektivisering og til opmærksomhed over for omkostningsstigninger.

Jeg har videre med tilfredshed bemærket, at der i statsministerens redegørelse er bebudet en yderligere indsats for at fremme en rationel tilrettelægning af den statslige forvaltning. I den mundtlige redegørelse peger statsministeren på, at man har grebet disse problemer utraditionelt an ved at nedsætte en arbejdsgruppe af yngre sagkyndige såvel fra administrationen som fra den private sektor til at finde frem til muligheder for en ekstraordinær indsats i rationaliseringsøjemed. Jeg tror ikke, det stærkt nok kan understreges, at vi på alle punkter af det offentlige administration må sætte ind for at skabe øget effektivitet. På længere sigt kan det selvsagt ikke være tilstrækkeligt at fastlægge et personaleloft inden for den offentlige administration, hvis der ikke samtidig foretages et betydeligt arbejde for at forbedre arbejdstilrettelæggelse og institutionsopbygning. I modsat fald vil et personaleloft blot medføre, at arbejdsopgaverne ikke bliver løst eller sinkes urimeligt. Det må være et hovedsigte for rationaliseringen at bremse den administrative vækst uden en forringelse af den offentlige service.

Det er sagt tidligere i denne debat, og det må nok indrømmes som rigtigt, at dansk politik i alt for høj grad drejer sig om økonomi, skatter og lønninger, og at de andre store problemer i samfundet ikke får den plads i debatten, som de egentlig fortjener. Jeg skal kort nævne nogle af de hovedområder, som jeg synes fortjener at nævnes i en åbningsdebat på grund af deres væsentlige karakter.

Vi står over for gennemførelsen af en socialreform med det enstrengede system, sådan som allerede venstres program fra 1963 angav retningslinjerne for. Vi tror i venstre, at det vil være et enormt fremskridt for alle dem, der skal modtage sociale ydelser, og det skal vel de fleste på et eller andet tidspunkt, og vi lægger især vægt på, at familien som helhed vil kunne få sine sociale problemer løst.

Vi debatterer for tiden den højere uddannelse og i høj grad med rette. Det afsnit i den skriftlige redegørelse, som handler om reformeringen af den højere uddannelse i

fortsættelse af den allerede skete lovgivning, vil vi meget gerne understrege betydningen af fra venstres side. Det betyder meget både økonomisk og menneskeligt, at der bliver en højere effektivitet inden for disse uddannelser, at vi kan få et kortere studieforløb, og ikke mindst at de betydelige frafald, der i dag må konstateres, kan reduceres, så det økonomiske og menneskelige spild bliver væsentlig mindre. På den anden side omfatter den højere uddannelse jo en forholdsvis begrænset del af befolkningen, og vi burde måske i højere grad, end vi gør, beskæftige os med den folkeskolereform, der er vedtaget allerede i 1968-69, og som omfatter en gradvis indførelse af 8.-9. skoleår med tilvalgsskole og en række andre moderniseringer. Forhåbentlig kan vi også drøfte i denne samling forslag om faglige grunduddannelser til afløsning af den nuværende lærlingelov og også til en delvis afløsning af mesterlæren, som i en række fag er ved at have overlevet sig selv, i hvert fald i den form, den har i dag.

Narkotikaproblemet, som vi vel også kommer til at beskæftige os med, er heldigvis ikke typisk for ungdommen, men det er et af en række symptomer på generationskløften, altså det forhold, at vi har vanskeligt ved at opretholde en fornuftig dialog med ungdommen. Jeg vil advare imod at tro, at dette er ungdommens skyld alene, sådan som nogle åbenbart tror. At enkelte ungdomsgrupper mener, at deres synspunkter bedst fremmes med brosten og benzombomber, og at lov og orden er noget, som man kan se bort fra, hvis man blot studerer ved et universitet eller en højere læreanstalt, er ikke et alibi for os til at afvise ungdommen. Vi har pligt til i dette høje ting, i kommunalbestyrelser og i alle andre folkevalgte organer at slå bro til ungdommen og at tage en debat op med den. Det kunne jo være, at vi derved opdagede, at også en del af vore synspunkter er modne til revision.

Det er ikke alene økonomiens problemer, men også andre vigtige love — jeg har nævnt socialreformen, narkotikaproblemet, uddannelsesreformer og andre — som vi må gennemføre i fællesskab i dette ting og i fællesskab i det danske samfund.

Disse store reformer kan ikke klæres i én folketingssamling eller to, og det ved oppositionen, det ved socialdemokratiet meget

[Enggaard.]

vel. Derfor kan det undre, at dette parti hele tiden kræver det valg, som man ved ikke løser problemerne. Det er et ønske fra venstres side, at folketinget skal fortsætte sit arbejde på bredest muligt grundlag frem mod et valg i efteråret eller vinteren 1971. Også efter dette valg vil et samarbejde blive nødvendigt, bl. a. når reformerne skal gennemføres, når de økonomiske reformer skal videreføres, og når indmeldelsen i fællesmarkedet skal endeligt vedtages. Det er på tide, at også vort store oppositionsparti, socialdemokratiet, trækker i arbejdstøjet. Jeg forstår, at det har man viljen til, og det skal jeg hilse med oprigtig glæde.

De valgtanker, som man så ofte fører frem fra socialdemokratiets side, må jeg ærligt tilstå at vi ikke omgås med i venstre. I det daglige arbejde er vore anstrengelser og vore tanker i stedet knyttet til den kommende lovgivning, gennemførelse af bebudede og iværksatte reformer og ikke mindst til saneringen af landets økonomi igennem den kommende indkomstpølitik. Selv om jeg har set, at man fra en enkelt side i socialdemokratiet mener, at nu skulle venstre have en større interesse i valg end tidligere på baggrund af de gode gallupital, som venstre har haft igennem de senere måneder, så må jeg bedrøve med, at valgtanker er altså ikke det, der fylder os. Det, som fylder os, er dagens opgave, og det er den, som jeg tror at landets befolkning venter af os at vi løser i den kommende tid.

Niels Helveg Petersen: Det er i år 25 år siden, FN blev skabt, og det kvarte århundrede, der er gået, har især vist to ting.

For det første, at de verdenspolitiske modsætningsforhold mellem store og små nationer og rige og fattige har gjort det næsten umuligt for FN at komme til at spille den politiske rolle, som var tiltænkt FN. Men det kvarte århundrede har for det andet vist, at FNs indsats på en lang række konkrete, praktiske områder er blevet stadig mere uundværlig. Det drejer sig om bekæmpelse af sygdom, udviklingshjælp, fødevareproduktion, uddannelse og humanitær bistand af forskellig art. Ved 25 års dagen er der grund til, at vi opfordrer regeringen til at yde al den støtte, den kan, for at FN kan

udvikle sig videre, og at man gør det i et snævert samarbejde med de øvrige nordiske lande.

I Indokina og Vietnam er ikke virkelige fremskridt nået. Det ser ud til, at USA vil fortsætte sin tilbagetrækningspolitik, men tempoet og omfanget er usikkert. Den amerikanske indrykning i Cambodia var på alle måder en ulykkelig begivenhed, som yderligere belastede fredsforhandlingerne i Paris. Der er ikke tegn til snarlige resultater af disse forhandlinger. Det forekommer, at amerikanske indrømmelser er nødvendige for, at forhandlingerne kan komme videre. Netop i nat har præsident Nixon holdt en tale, hvori der opstilles en ny amerikansk plan for tilbagetrækning, for våbenhvile og international inspektion. Det er umuligt på dette tidspunkt, hvor talens indhold knap er kendt, at foretage nogen vurdering, men man kan vel have lov at håbe, at der viser sig en vis åbning efter dette amerikanske udspil. Af særlig interesse for Danmark må det være, at der nu i tankerne om en løsning af Vietnamkonflikten indgår planer om international overvågning af en våbenhvile. Jeg vil gerne opfordre den danske regering til at være opmærksom på, hvilke muligheder der kan blive også for Danmark for at yde en bistand til fjendtlighedernes ophør ved sådanne planer.

Situationen i Mellemøsten er uoverskuelig og truende. Våbenhvilen vil være i kraft endnu nogle uger, og det ville være en ulykke, hvis ikke våbenhvilen kunne forlænges, så der kunne skabes yderligere tid for at prøve forhandlingsmuligheder. En genoptagelse af kampene på dette tidspunkt kunne få uoverskuelige konsekvenser. Vi må fra dansk side appellere til alle konfliktens parter og også til de to stormagter, som jo i stigende grad er indblandet, om at finde et grundlag for fredelig løsning.

Den amerikanske regering har besluttet at genoptage leverancer af tunge våben og udstyr til Grækenland, tilskyndet af udviklingen i Det mellemste Østen. Genoptagelsen af disse våbenleverancer kan ikke undgå at styrke den græske juntaregering, som i forvejen er en stærk belastning for NATO. Udsigterne til demokratiske tilstande i Grækenland er blevet mindre ved dette skridt fra USA's side. Det må føles som

[Niels Helveg Petersen.]

et uacceptabelt anslag mod Europarådets, også Danmarks, bestræbelser, at disse leverancer genoptages.

Undertegnelsen af aftalen om magtfaikald mellem Vesttyskland og Sovjetunionen er en opmuntrende begivenhed. Den åbner nye muligheder og nye perspektiver for europæisk samarbejde og for europæisk afspænding. Fra dansk side må vi gøre, hvad vi kan for at understøtte den vesttyske regerings bestræbelser på at normalisere forholdet til Østeuropa. Hvis det lykkes også i det meget vanskelige spørgsmål om Berlin at nå betydelige fremskridt, så er udsigterne til afholdelse af en europæisk sikkerhedskonference også forbedret. Den vesttyske regering har taget meget betydelige skridt for at overkomme forhindringer. Det giver ingen baggrund for, at Danmark skulle ændre sin øjeblikkelige politik over for Østeuropa eller enkelte østeuropæiske stater, men det giver anledning til, at vi yderligere forøger vore anstrengelser for at udvikle tosidede kontakter og for at forbedre samhandelen med Østeuropa.

Den sikkerhedspolitiske rapport er nu kommet. Dens tilblivelse skyldes ikke mindst det radikale venstre, og det er vor opfattelse, at rapporten tilvejebringer det hidtil mest fyldige grundlag, vi har haft for diskussion om vor sikkerhedspolitik. Der bør ved senere lejlighed blive mulighed for en mere dybtgående diskussion af rapportens indhold.

I denne omgang skal jeg nøjes med at udtrykke vor store tilfredshed med, at der er skabt basis for en højnelse af niveauet i den udenrigspolitiske debat. Den kan blive mere nuanceret og mere lødig. Det er jo det, der var hensigten med rapporten, og det synes jeg er lykkedes. Jeg synes, man skal overveje, om det ikke vil være naturligt løbende at udsende mindre redegørelser for nye udviklinger—ligesom for at følge rapporten op. Den fylder et hul, men der er jo endnu mange huller, uhyggeligt mange huller, i vor viden om internationale konflikter og deres baggrund. Der er et stort behov for forskning, for seriøs information. Det er et område, hvor et land som Danmark kunne gøre betydelig meget mere og gøre det for beskedne midler og med en ringe indsats.

Inden for forsvaret foregår i disse måne-

der en kraftig rationalisering, efter at den nye forsvarslov er blevet vedtaget. Bl. a. gennemføres en reduktion af antallet af officerer som resultat af fællesværnets indførelse. Der bebudes en revision af den militære straffelov, og det er vi meget tilfreds med, for det har længe været et ønske for os at få en omfattende reform for at skabe en større grad af retssikkerhed for det indkaldte mandskab. Netop nu arbejder forsvarskommissionen med forsøg med 8 måneders tjenestetid. Forsøgets betingelser er ikke fastlagt, men det er vor opfattelse, at det forsøg, der skal gennemføres, virkelig skal være et forsøg og ikke blot en sammenhobning af kendt uddannelse på kortere tid; værdien af noget sådant ville være ret begrænset.

Forsvarskommissionen skal også drøfte hel eller delvis overgang til anvendelse af hvervet mandskab inden for forsvaret. Vi følger med stor interesse diskussionen, men vi føler ikke, at tiden er inde til nogen endelig afklaring. Det socialdemokratiske forsvarsforslag indeholder tanker og synspunkter, som på betydningsfulde områder ligger nær, hvad vi tidligere har foreslået. Det gør altså, og vi beklager ikke, at det gør i socialdemokratiet. Den eneste beklagelse, vi kunne have, er, at det er begyndt at gro så sent, at det først var, da socialdemokratiet kom i opposition, at disse tanker begyndte at fænge. Men ting skal jo gro og modnes, før der kan høstes, og vi mener ikke, at tiden er inde dertil endnu.

Det socialdemokratiske forslag bygger på to forudsætninger, som vi heller ikke uden videre vil underskrive. For det første bygger det på en uændret målsætning for vort forsvar, og for det andet bygger det principielt på uændret styrke. Man røkerer med styrkemålene, men det bygger principielt på uændret styrke, og vi er ikke overbevist om, at disse forudsætninger er holdbare, hvis vi skal have en gennemgribende reform. Vi kan altså ikke uden videre underskrive det grundlag, forslaget bygger på.

Forhandlingerne med fællesmarkedet tegner endnu ikke noget klart billede af det endelige resultat, hverken af, hvilket indhold aftalerne vil få, hvornår de kan foreligge, eller om de overhovedet vil komme i stand. Der er ikke noget, der tyder på en snarlig afklaring. Vi må regne med en læn-

[Niels Hølvæg Petersen.]

gere periode med usikkerhed, og det radikale venstre har den opfattelse, at det i denne usikre periode er helt nødvendigt, at de nordiske lande holder den snævrere mulige kontakt. Det vil ikke fra dansk side være muligt at afklare holdningen til fællesmarkedet, medmindre vi samtidig har fuld klarhed over de øvrige nordiske landes vilkår. Hverken økonomisk eller politisk kan vi i markedsdiskussionen tillade os at se bort fra disse meget vigtige nordiske hensyn.

På Nordisk Råds møde i Reykjavik i februar vedtog Nordisk Råd, at regeringerne inden den 1. januar 1972 skulle fremsætte forslag til en egentlig kulturtraktat, der skulle sigte imod at skabe, som der står: et omfattende fællesskab inden for forskning, uddannelse og den frie kultursektor. Det er en ambitiøs vedtagelse. Vi opfordrer stærkt den danske regering til at arbejde for, at den kommende kulturtraktat virkelig får et indhold, der svarer til denne målsætning. Det vil kræve meget betydelige ændringer, det vil kræve, at man er villig til at se med andre øjne end hidtil på de administrative og finansielle forudsætninger. Hvis kulturtraktaten skal leve op til det ambitiøse mål, der er sat for den, må der indrettes fællesnordisk sekretariat, og der må stilles betydelige midler til rådighed for finansiering af fællesnordiske projekter. Vi håber meget at se disse forudsætninger opfyldt i det arbejde, som er i gang imellem de nordiske regeringer.

Regeringen har bebudet, at der i år vil blive fremsat færre lovforslag end i de sidste år. Men der er i den skriftlige del af åbningstalen nævnt en række betydningsfulde lovgivningsområder, som folketinget kommer til at beskæftige sig med. Der arbejdes med en ændring af selve kildeskatten, det nuværende system har allerede afsløret store svagheder. Kulegravningen af forbrugsafgifterne fortsætter, og det er en almindelig opfattelse, at det både af fordelingspolitiske grunde og af andre grunde er nødvendigt at se meget kritisk på mange af de små afgifter. Arbejdet med socialreformen fortsætter og fører meget betydningsfuld lovgivning med sig. Vi kan vente en debat om fremmedarbejderspørgsmålet, og det ville være meget ønskeligt, om folketinget kunne nå

frem til at fastlægge nogle generelle og principielle retningslinjer for fremmedarbejderproblemet. Handelsministeren fremsætter forslag om revision af reglerne for selskabers regnskabsaflæggelse. Jeg synes, det er rigtigt, at man ikke på dette punkt afventer det videre forløb af nordiske forhandlinger. Der kan ventes betydningsfuld lovgivning på det kulturelle område; der er overvejelser i gang både om film- og radioloven.

Jeg vil særlig hæfte mig ved løftet om en revision af lærlingeuddannelsen. Den faglige og den tekniske uddannelse har i dag ikke en tilfredsstillende udformning. Vi er tilfreds med, at åbningstalen så stærkt understreger, at det nu er de 16—19-åriges uddannelsesproblemer, der særlig skal i søgelyset.

Mere generelt kan det om de bebudede lovgivningsinitiativer og forslag siges, at vægten ligger på en forbedring af den offentlige planlægning og på en videreførelse af strukturændringer i den offentlige sektor i retning af decentralisering. Vi skal nu i gang med en ny sparerunde. Det er i den øjeblikkelige økonomiske situation nødvendigt, men er i sig selv af begrænset betydning for hele udviklingen i den offentlige sektor, medmindre der samtidig sker en forbedring af planlægningen og af de grundlæggende strukturer i den offentlige økonomi, byrde- og opgavefordeling, socialreform, perspektivplanlægning, prioritering af offentlige udgifter, lands- og regionalplanlægning. Det er på disse områder, der på længere sigt er virkelige besparelser at hente, og regeringen kan ikke nok tilskyndes til at sætte ind her.

I denne sammenhæng vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger om det offentliges indsats inden for forskning og produktudvikling. Et særligt ministerudvalg er nedsat for at koordinere forskningspolitikken, som jo rejser ganske særlige problemer, fordi forskningen er splittet op på en række ministerier. Forholdet mellem staten, forskningen og erhvervslivet påkalder sig stigende opmærksomhed. Erhvervsforskningsfonden har skabt bedre muligheder for offentlig støtte til udvikling af nye produkter, men det er et spørgsmål, om man kan lade det blive herved. Jeg tror, der er behov for, at staten påtager sig en betydelig mere aktiv rolle og indretter sin egen administration på

[Niels Helveg Petersen.]

en sådan måde, at den bliver i stand hertil. Vi ser frem til, at der i denne samling bliver lejlighed til en diskussion om disse forhold, som har betydning ikke bare for den økonomiske vækst og for udviklingen af en ny teknologi, men i høj grad også for samfundets muligheder for i det hele taget at kunne forme den teknologiske udvikling ud fra samfundsmæssige synspunkter.

Det økonomiske afsnit i statsministerens åbningstale var præget af to ting: Stor fasthed i sigtet med de foranstaltninger, der skal gennemføres, og en tilsvarende åbenhed over for de metoder, der kan tages i anvendelse. Begge dele er vigtige. Regeringen og regeringspartierne møder ikke med noget ultimatum. Det gør derimod, som det er blevet sagt, de økonomiske forhold. Underskuddet på betalingsbalancen skal nedbringes, men hvis der er vilje til fra alle sider at acceptere dette grundlæggende synspunkt, så er vejen også åbnet for, at vi i enighed kan løse de økonomiske spørgsmål. Men dette er det afgørende. Det vil svække mulighederne for en løsning i enighed, hvis man fra anden side vil se det som sin hovedopgave at udhule netop dette sigte med foranstaltningerne.

Med hensyn til dagsordenen af 15. maj er situationen meget klar. Kommer der ingen forhandlingsløsning, er regeringen forpligtet til selv at søge veje til at løse opgaven. Enighed med den politiske opposition og med arbejdsmarkedets organisationer er langt det mest ønskelige, og det er det, som vi nu må koncentrere kræfterne om. Men hvis man fra oppositionens side kører frem med krav om ophævelse af majdagsordenen og andet, så vil det for os være et uheldigt tegn på, at man koncentrerer sig mere om formelle ting end om de reelle økonomiske vanskeligheder, og hvorledes de skal angribes.

Det er blevet sagt til regeringen, at den skal holde sig fra arbejdsmarkedets forhold, men det kan staten i en overenskomstsituation aldrig gøre. Staten er som arbejdsgiver selv indblandet, og den er jo også indblandet, fordi der er en række spørgsmål, som kun regering og folketing har indflydelse på, og som er af den allerstørste betydning for organisationernes egne forhandlinger. Staten er indblandet, hvordan man end vender

og drejer spørgsmålet. Der kan være tale om en større eller mindre indblanding, men ikke om, at staten kan holde sig uden for hele dette spørgsmål om lønfastsættelse.

Det præger de 12 punkter, at det er et forhandlingsoplæg, men det er værd at gøre opmærksom på, at det ikke er et spisekort, hvor man efter behag kan spise à la carte og vælge sine egne livretter. Der er en sammenhæng mellem de enkelte punkter. Det er en skitse i balance, men balancen risikerer at forsvinde, hvis man piller netop de mest ubehagelige ting ud. Det er ingen kunst for de politiske partier og for organisationerne at blive enige om noget virkningsløst, om noget, hvor man bare lader ubehagelighederne ligge. Kunsten er, at vi kan blive enige om noget, der virkelig virker. På dette punkt var statsministerens tale klar og alvorlig, og efter vor mening opfordrer situationen ikke til, at vi tager fejl af hinanden på dette punkt. Jeg tror, befolkningen forventer, at de politiske partier og organisationerne bliver enige. Jeg synes, den har ret til at forvente det, men den har også ret til at forvente, at det, vi bliver enige om, er noget, der hjælper.

Jeg vil gerne sige til hr. Per Hækkerup, at det var efter min mening en god tale, hr. Per Hækkerup holdt, og en venlig tale. Endnu var der jo iblandt stumper af en tidligere oppositionslinje, ting mere beregnet på udvortes brug; men stort set var talen behageligt rensset for overdrivelser og overbud, som vi ellers har vænnet os til. Det er et fremskridt, og det er sådan set en virkelig lettelse, at vi nu kan begynde at diskutere de økonomiske problemer på en mere virkelighedsnær måde. Der blev ikke slået noget i stykker ved statsministerens tale. Hr. Per Hækkerup slog heller ingenting i stykker, men den megen venlighed på dette tidspunkt af forhandlingerne — det er der nok grund til at pege på — hænger jo sammen med, at vi ikke er kommet til ubehagelighederne endnu. Der er i disse økonomiske problemer noget, som i sig selv ikke er særlig venligt, og jeg håber da, at forhandlingsvenligheden og -viljen kan bære, når tiden kommer til, at vi skal tage virkelig fat på ubehagelighederne.

Der kunne vel egentlig siges om det økonomiske afsnit i hr. Per Hækkerups tale, at det kan koges ned til 2 sætninger: vi skal

[Niels Hølvog Petersen.]

ikke tage for hårdt fat, og vi skal ikke tage for hurtigt fat. Men det er et spørgsmål, om det lader sig gøre at bære den holdning med ind i de økonomiske forhandlinger, om de økonomiske forhold helt er til, at man kommer med den holdning, at der ikke må tages hårdt fat, og at der ikke må tages hurtigt fat.

Hr. Per Hækkerup var inde på nogle betragtninger over jordprisstigningerne. Ingen ville drømme om at frikende jordprisstigningerne for en betydelig skyld for den inflatoriske udvikling, og det er derfor rimeligt og rigtigt, at man overvejer en skærpelse af kapitalvindingsskatten. Men en bekæmpelse af jordprisstigningerne ordnes ikke ad den vej. Kapitalvindingsskatten forudsætter jo netop, at prisstigninger er indtrådt. En bekæmpelse af stigningerne på jord er en langt mere kompliceret sammenhæng. Der er klart nok en knaphed på jord i udvalgte områder, og den er svær at gøre noget ved. Kun gennem en bedre offentlig planlægning, planlægning af byudviklingen og regionplanlægning, kan man i og for sig sætte ind over for denne knaphedsfaktor.

Men der er en anden ting bag jordprisstigningerne, som jeg synes hr. Per Hækkerup burde være opmærksom på, og det er inflationsforventningerne. Hvis vi har en stærk stigning i inflationen, er der stærke forventninger om, at man hellere må anbringe sine midler i fast ejendom, for det holder i hvert fald værdien. Jeg tror ikke, man kan se bort fra, at den af løn- og indkomstudviklingen forårsagede prisstigning på jord ikke er en stigning, der kommer fra jordpriserne, men snarere en stigning, der stammer fra en for stærk ophedning af indkomstudviklingen. I forbindelse med indkomstpolitiske bestræbelser er det nok særlig værd at hæfte sig ved, at hvis det kan lykkes at genskabe en højere grad af prisstabilitet, vil også dette være medvirkende til at holde prisudviklingen på jord i ave.

Det ville være forhastet på dette tidspunkt at lægge nogen tidsramme om de forhandlinger, der nu skal foregå, men på den anden side er tidsspørgsmålet ikke ligegyldigt. Hvis staten f. eks. skal yde et bidrag til løsning af lavtlønsproblemet, må der være tid til at gennemføre det fornødne, og en afklaring af partiernes og organisationer-

nes grundliggende holdning til sigtet med regeringens forslag kan ikke trækkes ud til det sidste øjeblik.

Arbejdsmarkedets parter er blevet enige om en ny samarbejdsaftale. Den nye aftale er ikke revolutionerende, men det er en smidig ramme, som kan bruges til at komme videre på de enkelte virksomheder. Det giver staten en forpligtelse til nu for alvor at sætte ind for, at de ansatte på offentlige arbejdspladser kan få indflydelse på beslutningerne om deres arbejde. Vi håber, at betænkningen fra det såkaldte Agersnapudvalg — eller dele af den — kan foreligge i løbet af denne samling, så der på basis af den kan blive anledning til en diskussion her i folketinget om disse samarbejdsproblemer både på offentlige virksomheder og i private.

I forbindelse med indkomstpolitikken er det nødvendigt at interessere sig stærkt for, at de ansatte på de enkelte virksomheder får andel i den reale formuevækst. Metoderne hertil kan være mange, jeg skal ikke komme ind herpå, men kun understrege vor vilje til at medvirke.

Jeg tror, det er uundgåeligt, som situationen er, at de økonomiske problemer kommer til at dominere den politiske diskussion, men der er ellers i disse år mange gode grunde til, at den politiske debat skulle dreje sig om noget andet og mere end øjeblikkelige vanskeligheder. Den teknologiske udvikling ændrer hurtigt de daglige livsvilkår for os alle. Jeg tror, mange føler uro og usikkerhed, ikke kun unge, men også mange ældre, fordi forholdene ændrer sig så hurtigt. Og vi må stille os selv det spørgsmål: hvordan kan de folkevalgte organer, hvordan kan regeringen, hvordan kan folketinget bedre blive i stand til at forme samfundsudviklingen? Jeg kan ikke give enkle svar på det spørgsmål. Men det er i det mindste nødvendigt, at vi begynder at diskutere denne problemstilling langt mere.

Jeg tror ikke, at vort samfund trues af voldelige omvæltninger, men jeg tror, at vor styreform kan risikere at blive udhulet, hvis ikke vi er i stand til at placere de folkevalgte myndigheder, regeringen og folketinget, stærkere i udformningen af den teknologiske udfordring. Vi har gode muligheder for forøget velstandsudvikling, men jeg tror, vi køber økonomisk vækst dyrt, hvis ikke

[Niels Helveg Petersen.]

den først og fremmest bruges til en forbedring af kvaliteten af vore omgivelser og til at skabe bedre muligheder for menneskelig udfoldelse. Vore livsvilkår formes af så meget andet end forbrugsmulighederne, og det er nødvendigt, at dette afspejler sig i den politiske debat.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 14.

Mødet udsat kl. 12.25.

Mødet genoptaget kl. 14.

Forhandlingen genoptoges.

Poul Dam: Det vil være ret og rimeligt at begynde en omtale af statsministerens åbningstale med det positive, der kan siges om den — og det er jo synd, at statsministeren ikke er her til at høre det.

Man har sjældent været ude for en statsministertale, der i den grad var præget af selverkendelse, nemlig af en indrømmelse af, at regeringens hidtidige politik i alt væsentligt er slået fejl. Statsministeren kan ganske vist henvise til den stigende produktivitet og den deraf følgende velstand for befolkningen, men han har ingen mulighed for at hævde, at regeringen har nogen andel i dette resultat, og det prøver statsministeren da heller ikke på. Tværtimod er det gennemgående motiv i åbningstalen, at regeringens politik ikke har ført til de resultater, som man så ivrigt har tilstræbt eller i det mindste i hver eneste programmerklæring har bedyret at ville tilstræbe.

En enkelt formulering er typisk for regeringens bedømmelse af dens egen indsats, nemlig den, hvor en sætning i talen begynder med ordene: „Det er heller ikke lykkedes“. Nej, det er såvist ikke lykkedes rege-

ringen at opnå forbedring af betalingsbalancen, det er endda mildt udtrykt, og der er som bekendt meget andet, der for at bruge statsministerens eget udtryk heller ikke er lykkedes.

Naturligvis kan man altid snakke sig fra en fiasko ved at lægge ansvaret over på andre, på organisationerne eller på oppositionen, men når en regering både har et stort flertal i folketinget bag sig som den nuværende og gennem et hastigt, undertiden nærmest hektisk, lovgivningsarbejde har lagt nye byrder på befolkningen og erhvervslivet, delvis på en måde, som den mere overfladiske iagttagelse vil klandre, f. eks. kommunerne, så er der ikke mange undskyldninger, der vil blive taget for gode varer. Regeringen har forsøgt de fleste tænkelige indgreb, som kan findes i en ældre lærebog i nationaløkonomi, og de har ikke haft den tilstræbte virkning. Sjældent har et så stort flertal skuffet så mange så meget.

Men det ved statsministeren jo også meget vel, og det tjener ham til ære, at denne erkendelse prægede talen fra først til sidst. At han så ikke tog den naturlige konsekvens af regeringens fiasko, er mindre rosværdigt, men måske meget menneskeligt. Statsministeren er kanhænde fristet til at betragte den politiske udvikling som en kriminalroman af den slags, hvor man kan vente sig en helt ny og forbløffende udvikling i næste kapitel. Den gode kriminalroman ender imidlertid altid med, at de ansvarlige bliver fundet og stillet over for retfærdigheden; det er da en slags trøst for os andre.

Mens jeg lyttede til statsministerens tale i tirsdags, og endnu mere da jeg gennemlæste de to dele af redegørelsen, og da jeg så TV-interviewet samme aften, fik jeg en utryk fornemmelse af, at grundlovens § 38 knap nok var blevet overholdt. Den pålægger som bekendt statsministeren at give det nysamlende folketing en redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger. Den første del af denne opgave kan løses på mange forskellige måder, uden at det går ud over et rimeligt

[Poul Dam.]

skøn. Statsministeren og med ham regeringen kan frit afgøre, hvad der efter hans skøn hører med til en nødvendig redegørelse for rigets almindelige stilling, og hvis vi andre er uenige med statsministeren, kan vi fortælle ham det bagefter, og det skal vi også nok gøre.

Det er noget ganske andet med redegørelsen for de af regeringen påtænkte foranstaltninger. Kravet herom er naturligvis begrundet i et hensyn til folketinget: folketinget skal vide, hvad regeringen arbejder med, hvilke planer den har, hvordan den agter at løse den opgave, den har som parlamentarisk ansvarlig regering. Det betyder, at redegørelsen må være fuldstændig, den kan ikke begrænses til den del af de af regeringen påtænkte foranstaltninger, som det for tiden måtte være regeringen belejligt at fortælle andre end sine egne partifæller om. Regeringen har ikke lov til at beholde nogle af trumferne i ærmet, det har aldrig været præriens bedste mænd, der anvendte den metode.

Jeg synes nok, at man af og til i denne regerings tid har haft fornemmelsen af, at der var ganske nøje udarbejdede planer om foranstaltninger af den ene eller den anden art, som folketinget ikke fik besked om med et rimeligt varsel. Jeg skal blot minde om den debat, der blev ført her i tinget ved vedtagelsen af finansloven for 1970-71. Vi var nogle, der mente, at der var grund til at nære mistanke om, at den finanslov, vi stod over for, at skulle vedtage, i virkeligheden ikke var færdig, men at der allerede da lå temmelig klare forsætter om at stryge eller strække nogle af bevillingerne, allerede før disse bevillinger var blevet tiltrådt af bevilingsmagten.

Lignende fornemmelser får man ved at gennemgå statsministerens redegørelse. Er dette virkelig alt, hvad regeringen i dag har påtænkt? Mangler der ikke nogle ganske vigtige præciseringer på en række områder? Og har man ikke allerede nu ganske nøje planlagt, hvad man vil gøre, hvis det ikke lykkes at få organisationerne til at danse efter regeringens pibe, eller hvis det ikke lykkes at få socialdemokratiet til at indgå det forlig, som i hovedsagen vil være et diktat fra flertallet? Lad det være sagt straks: vi kan ikke forestille os, at socialdemokra-

tiet accepterer et forlig på regeringens vilkår, og det tror jeg heller ikke regeringen kan forestille sig. Der må derfor være planlagt andet og mere, end vi har fået at vide.

Kan denne situation virkelig accepteres af folketinget? Har regeringen f. eks. planer om en devaluering? Det er der nogen der tror; det er noget, der indgår i manges gætterier; sidst hørte jeg det i radioens gætteleg om den økonomiske udvikling, og det er jo heller ikke svært at forstå, for en devaluering er vist næsten det eneste gammeldags økonomiske middel, som regeringen endnu ikke har forsøgt. Og hvad er det for nogle spareplaner, som regeringen arbejder med? Jeg har selvfølgelig bemærket, at der er løfte om, at folketinget nok skal få det at vide engang med tiden, og det er jo betryggende. Om ikke før opdager vi det naturligvis, når der foreligger et statsregnskab; alle vil dog være enige i, at det vil være velset.

Der er nogle bemærkninger om, at uddannelsen og det sociale skal holdes uden for spareknivens hærgen, og det lyder fromt; noget andet er, om det kommer til at slå til. Når man samtidig taler om sparsommelighed med hensyn til investeringerne, kan det nok være ønskeligt at få at vide, om investeringsopgaverne inden for uddannelsesområdet og det sociale område også er omfattet af fredningen, eller man alligevel mener, at der kan holdes igen på dette felt. Der skal ifølge statsministeren skæres i de lovbundne tilskud, og det kan naturligvis kun gøres ved lovændringer. Her må der allerede i dag foreligge mere klare planer end dem, statsministeren har løftet sløret for. Kan vi virkelig ikke få noget at vide om det? Folketinget har simpelt hen ikke fået nok at vide om de foranstaltninger, som regeringen påtænker; vi i denne sal er nødt til at gætte, og en større offentlighed må gøre det samme. Det forøger naturligvis spændingen ved det politiske arbejde, men det fremmer hverken den saglige diskussion eller det samarbejde mellem folketingets partier, som statsministeren traditionen tro og utvivlsomt oprigtigt appellerede til.

Jeg skal herefter vende mig til det udenrigspolitiske afsnit i statsministerens redegørelse. Det udmærkede sig ikke ved større grundighed og endnu mindre ved originale og klare standpunkter. Måske var det mest bemærkelsesværdige alt det, der manglede,

[Poul Dam.]

alt det, der skjulte sig bag de svage formuleringer. Det er f. eks. ganske interessant, at der ikke blev plads til ét eneste ord om Vietnamkrigen i den mundtlige del af redegørelsen; den får nogle få intetsigende linjer i den skriftlige del. Var der virkelig ingen i regeringen eller i regeringspartierne, der ved talens udarbejdelse interesserede sig for, at denne krig ikke alene er en grusom krig, der kaster sin slagskygge over en stor del af Sydøstasien og over den øvrige verden, men også en krig, som stadig rummer en alvorlig fare for verdensfreden, og som pålægger ethvert land, der på den ene eller den anden måde er allieret med De Forenede Stater, et dødsensalvorligt selvstændigt ansvar? Kan en krig virkelig blive så sløvende, bare lidelserne fortsætter længe nok?

Nu er der naturligvis den mulighed, at regeringen på forhånd var underrettet om det initiativ, som præsident Nixon tog i nat, dansk tid, og vidste, at der forelå en sådan nogenlunde betingelsesløs accept af, at man nu skulle slutte våbenstilstand og trække tropperne tilbage, men jeg er bange for, at det ikke er det, der er tilfældet. Og selv hvis man vidste noget om det, ville der være megen rimelighed i at få en udtalelse om, hvad man ønsker sig af det politiske arrangement efter krigens forhåbentlige afslutning, hvorledes man vil og kan spille ud fra dansk side.

Statsministeren sagde i sin tale om Det nære Østen, at udviklingen her gik meget hurtigt, og det er jo sådan, at der allerede siden tirsdag er sket nye ting. Jeg synes, at meget i Nærøstkonflikten er et afskrækkende eksempel på, hvorledes supermagterne hensynsløst handler med de små folk og hensynsløst udnytter de små folks nationalisme til at holde konflikter i gang. Der er brug for protest, der er brug for en indsats fra de små lande på dette område.

Tysklandsproblemet bliver omtalt af statsministeren, det må indrømmes, men hvordan gøres det? Man sætter stadig kikkerten for det blinde øje, når det drejer sig om Danmarks forhold til DDR, og man synes at mene, at alle væsentlige initiativer til forbedring af forholdet mellem Vesteuropa og Østeuropa skal tages af de store lande og af dem alene. Jeg har ikke noget ønske om at overvurdere Danmarks betyd-

ning i det storpolitiske spil eller vore muligheder for at spille en væsentlig rolle, men i dag synes faren også snarere at være den modsatte: at regeringen undervurderer Danmarks muligheder og foretrækker at spille en frygtløs hare, der trykker sig i en fjern plovfure.

Hvad mener regeringen f. eks. om Grækenland? Er den hidtidige indsats blevet fortrudt, giver USAs meget hjertelige holdning til det græske styre overhovedet ikke anledning til overvejelser i en regering, der deltager i en militæralliance med begge landene, men som i hvert fald hidtil har udtrykt megen modvilje mod magthaverne i Grækenland? Har regeringen heller ingen bemærkninger til Spaniens stadig stærkere integrering i det vestlige forsvarssystem? Ifølge de politiske myter skyldes det bl. a. hensynet til de danske regerings principielt demokratiske indstilling, at Spanien aldrig er blevet optaget i NATO, men dette har altså ikke hindret et så stærkt samarbejde mellem visse NATO-magter og Spanien, at Spanien i realiteten er kommet med ad bagdøren.

Hvad med u-landshjælpen og hjælpearbejdet i katastrofesituationer? Ja, jeg ser i den skriftlige del af redegørelsen, at regeringen vil medvirke aktivt til en videreførelse af udviklingspolitikken, og at der vil komme en ny lov; det bliver man jo ikke meget klogere af, tværtimod, det er rene selvfølgeligheder. Har regeringen en politik på dette område, arbejder man virkelig med det? Eller er det meningen, at sparekniven skal ramme også dette felt? Man frygter det værste, ikke mindst efter den pengemæssigt lille, men principielt så vigtige sag om afvisningen af hjælpen til Jordan. Formelt kan regeringen naturligvis sige, at bevillingen var opbrugt, og at der ikke var mulighed rent teknisk for at få en ny bevilling, men argumentet gælder jo ikke: man havde uden videre kunnet få tilslutning fra alle partier til en ekstrapbevilling, som ville have gjort det muligt for hjælpeorganisationerne at komme i gang, inden de private midler begyndte at flyde. Så vidt jeg kan se, er sagen, at regeringen ikke har haft viljen, og det er det, som får én til at frygte, hvad der kan dække sig bag de manglende bemærkninger om u-landsbistanden.

Der kommer jo inden længe en redegø-

[Poul Dam.]

relse om markedssituationen og en debat, der følger derpå. Jeg skal om det nøjes med at sige, at man kunne have ønsket sig et forsøg fra statsministerens side på at opridsse et perspektiv for Danmarks fremtid. Hvad vil regeringen i fællesmarkedet? Hvordan forestiller man sig, at Danmark skal leve videre som et lille hjørne af et fællesmarked, hvor overordnede organer i betydeligt omfang vil binde os til politiske ordninger, der griber dybt ind i vor tilværelse, men som Danmark ikke har haft en reel indflydelse på? Hvor længe vil man blive ved med at ignorere de politiske, også erhvervspolitiske og socialpolitiske, problemer, som fællesmarkedet vil stille Danmark over for, og som andre vil løse for os hen over hovedet på den danske borger og vælger?

Man kunne gøre et eksperiment — jeg har ikke haft tid til det — nemlig at gennemgå statsministerens åbnings-tale og finde ud af, hvor meget af denne åbningstale statsministeren ville have mulighed for at holde, hvor mange af disse emner han ville have mulighed for at udtale sig om som en selvstændig, fri dansk statsminister, hvis vi var med i fællesmarkedet. Jeg er bange for, at der ville blive mange områder, hvor formuleringerne ville blive endnu mere florumvundne — om muligt.

Endelig Norden og Nordek. Man forstår, at statsministeren talte lavmælt om dette emne. Det var jo igen et nederlag, også for den danske regering, og det er vel for meget forlangt, at regeringen skulle indrømme sit medansvar for dette nederlag. Måske ville Finland i alle tilfælde have trukket sig tilbage i sidste øjeblik, men den danske regerings dobbelttydige stilling, hvor man på én gang arbejdede for Nordekplanen og bedyrede, at fællesmarkedet var målet, kunne ikke virke gavnligt.

Jeg vender mig herefter på ny til den økonomiske krise og regeringens oplæg til dens løsning. At denne krise er en realitet, behøver man ikke at diskutere. Det rekordagtige underskud på betalingsbalancen taler sit tydelige sprog; den vanskelige likviditetssituation, som mange virksomheder befinder sig i, ligeledes. Virksomhedsstandsningerne er ikke alene et alvorligt problem for de ansatte, som uden varsel af nogen art bliver sat på gaden, men de er ved at vokse

til en trussel mod produktion og beskæftigelse. Samtidig er byggeriet i krise, og inflationsforventningerne, som de afspejler sig i grundpriserne og den effektive rente, virker med uhyggelig styrke.

Hvad er det nu, regeringen vil stille op i denne situation? Det er for det første en fortsættelse af en stram finanspolitik, en stram finanspolitik, der hidtil har været mest følelig for lønmodtagerne, som gennem kildeskattesystemet bliver ramt hurtigt og præcist, og som bliver beskattet af hele deres reelle indtægt. Finanspolitikken skal altså strammes yderligere i den kommende tid. Ganske vist forstår jeg, at skatteprocenten til staten bliver lavere i de kommende år, men det mere end opvejes af den stærkt forøgede kommunebeskatning, og ansvaret for denne forøgelse ligger jo ikke hos kommunerne, men hos staten. Kommunerne har fået påtvunget en ændret byrdefordeling, som forøger deres udgifter, bl. a. fordi det ikke mindst er de dele af de offentlige budgetter, der ekspanderer stærkest, som kommunerne skal bære en større del af, men jo også fordi kommunernes lånemuligheder er blevet forringet så væsentligt.

Det lykkedes ganske vist med forliget om realkreditte at gøre kommunernes stilling på lånemarkedet noget mindre katastrofal, end man havde planlagt, men alle ved, at selv den mest sparsommelige kommunale husholdning i dag kræver langt større skatteudskrivning end for blot få år siden.

Der er i dette forhold en meget tydelig opfordring til at overveje en ny reform af beskatningen, således at de forskellige indkomstskatter erstattes af én samlet indkomstskat, der udskrives efter en progressiv skala. Det er aldeles urimeligt, at mennesker med samme økonomiske bæreevne beskattes vidt forskelligt, alt efter hvilken kommune de bor i. Den udligning, der er sket mellem de såkaldt rige og de såkaldt fattige kommuner, virker jo, som alle ved, kun i meget begrænset udstrækning i retning af en reel udjævning. Dertil kommer, at jo større del af den samlede indkomstbeskatning der udskrives som kommunalskat eller folkepensionsbidrag, jo mindre kommer progressionen i statsskatten til at betyde.

Men det er jo ikke denne vej, regeringen vil slå ind på. Den vil tværtimod forøge uligheden ved at indføre en amtskommunal

[Poul Dam.]

indkomstskat, og den vil åbenbart lette beskatningen af aktieudbytter ved at undgå det, som man i aktionærkredse kalder dobbeltbeskatning. Der er ikke meget i regeringens finanspolitiske oplæg, som tyder på, at lønmodtagerne kan føle sig behandlet på samme måde som andre indtægtstagere. Det er stadig lønmodtagerne, der først og fremmest skal holde for, enten det nu er, fordi det er det nemmeste, eller fordi man har en forestilling om, at andre indtægtstagere bør skånes af en eller anden os uforklarlig grund.

Jeg har nok bemærket, at der viftes med nogle godbidder, som formentlig antages at kunne virke tiltalende på oppositionen. Der står noget med skærpet beskatning på kapitalgevinster, og der loves også nogle reformer inden for afgiftslovgivningen. Det kan vi naturligvis kun være tilfredse med, men det er begrænset, i hvor høj grad vi kan støtte og tro på en samlet finanspolitik, hvor der blot er blevet rettet ved de skønhedspletter, der er så iøjnefaldende, at ingen mere tør benægte deres eksistens.

Regeringen vil også fortsætte den stramme pengepolitik, åbenbart ganske uden hensyn til, at den måde, som pengepolitikken er blevet strammet på, volder erhvervslivet og først og fremmest produktionen meget store vanskeligheder. Det må efterhånden stå klart for alle, at erhvervslivets kapitalforsyning ikke kan varetages på tilfredsstillende måde gennem den gammel-dags markedsmekanisme. Inflationsfrygten fører til voldsom interesse for de såkaldte realværdier: jord og fast ejendom. Den medfører yderligere, at megen ledig kapital søger over i det grå pengemarked med de tårnhøje renter, som dels kan opnås som følge af spekulationsbetonede forretninger, dels kan pines ud af debitorer, der ikke ser deres levende råd for at klare sig på anden måde.

I denne situation vil produktionen, ikke mindst den sunde erhvervsvirksomhed, der arbejder med en langsigtet opbygning af et effektivt produktionsapparat, være stillet ringe. Man kan sjældent stille den fornødne sikkerhed, og derfor kan man ikke opnå tilstrækkeligt langfristede kreditter på rimelige vilkår. En stram pengepolitik er nødvendig, men den kan ikke med virkning udformes af et banksystem, som ikke utve-

tydigt er indstillet på først og fremmest at tjene produktionen. De knappe midler må forbeholdes de produktive investeringer, og hvis det ikke kan ske på anden måde, må det offentlige organer kobles ind på opgaven.

Det er naturens orden, at virksomheder, der ikke mere gennem deres produktion tilfredsstiller et samfundsmæssigt behov, må bukke under. Men de virksomheder, som i øjeblikket er i vanskeligheder på grund af kreditstramningen og efterhånden også på grund af en formentlig midlertidig nedgang i efterspørgslen, er i mange tilfælde teknisk sunde og på lang sigt også økonomisk i god gænge. De falder på grund af en pengepolitisk stramning, som medfører, at de penge, som de skulle have stillet til rådighed, i stedet benyttes til at finansiere jordkøb og spekulationsforretninger. Man skal være en meget indædt liberalist for at anse dette for rimeligt.

Socialistisk folkeparti har for længst peget på en række løsninger, som kunne ændre denne situation til gavn for produktion og beskæftigelse. Det skete f. eks. i de 11 forslag, som vi forelagde for folketinget i januar måned i år, og det er igen sket i en politisk udtalelse fra vor hovedbestyrelse den 13. september. Den kan bl. a. findes i Miniavisen for mandag den 14. september. I denne udtalelse peges der også på nogle syge sektorer i vort samfundssystem, som kræver meningsløse beløb i penge, og som samtidig sluger mere arbejdskraft end nødvendigt til skade for den øvrige produktion, navnlig eksportproduktionen.

Det drejer sig f. eks. om landbruget. Dette erhverv indtager stadig en central plads i den samlede økonomiske politik. De offentlige tilskud og de tilskud, som forbrugerne giver gennem hjemmemarkedsordningen, andrager betydelige beløb. Samtidig er det tvivlsomt, om den arbejdskraftmængde, der anvendes i landbruget til trods for nedgangen i de senere år, ikke stadig er større, end de tekniske forhold nødvendiggør. Socialistisk folkeparti har ofte fremført, at der efter vor mening er brug for talrige nyttige reformer på dette område, og i sidste samling fremsatte hr. Morten Lange et forslag om en omfattende landbrugsreform. Den faldt ikke på muldbund. Der er imidlertid mulighed for en solid besparelse på de di-

[Poul Dam.]

rekte tilskud under den nuværende prissituation. Her kan spares trecifrede millionbeløb. Desuden trænger hjemmemarkedsordningen til nybehandling. Hvis priserne blev fastsat på den eneste rimelige måde, nemlig på basis af produktionsprisen i de virkelige effektive landbrugsvirksomheder, ville man opleve en væsentlig nedsættelse af disse priser, og det ville ske på en efter vores mening langt sundere måde end den, som socialdemokratiet har foreslået. Vi foreslår altså både væsentlige besparelser og væsentlige prisnedsættelser, samtidig med at der måske kunne frigøres yderligere arbejdskraft fra landbruget til gavn for den øvrige produktion.

En anden væsentlig arbejdskraftreserve findes på det militære område. De mange unge, der hvert år indkaldes til aftjening af værnepligten enten i militæret eller som civile værnepligtige, berøver samfundet i tusindvis af personer i den mest værdifulde alder. Ganske bortset fra hvad militæret direkte koster staten — og det er jo ikke ukendt, at SF mener, der her er tale om en overflødig udgift — så betyder opretholdelsen af indkaldelserne, navnlig til hæren og til militærnægterlejrene, en sådan beskæring af mængden af ung arbejdskraft, at enhver må kunne se det urimelige heri i den nuværende situation. Også de, der i modsætning til SF antager, at der er mening i at opretholde et forsvarsapparat, må kunne se det samfundseconomisk nødvendige og rimelige i en omlægning, hvorved indkaldelserne skæres meget kraftigt ned. Vi foreslår konkret, at indkaldelserne til hæren, civilforsvaret og militærnægtertjenesten suspenderes i øjeblikket. Vi ønsker dem naturligvis standset fuldstændig på længere sigt, men vi er tilfredse foreløbig med det andet forslag.

SFs hovedbestyrelse pegede for det tredje på behovet for en forenkling af den offentlige administration, hvorved vi naturligvis ikke mener, at den skal blive mindre effektiv, hellere mere effektiv. Og vi har endelig på ny gentaget vort krav om en rationalisering af byggeriet, så der undgås spild af arbejdskraft, og således at byggepriserne sættes effektivt ned.

Der vil i alt dette både være tilskyndelser til og bidrag til besparelser på store områder og væsentlige bidrag til forøgelsen af sam-

fundets samlede produktivitet. Det vil alene på disse fire områder være muligt at indhente de 4 pct. af vort samlede forbrug, som i øjeblikket bliver finansieret gennem underskud på betalingsbalancen.

Så er der indkomstpolitikken. Det er til trods for mange ord stadig ikke klart, hvad statsministeren egentlig forestiller sig ved det, og hvis det system af forslag, som jeg har skitseret i det foregående, blev gennemført, var det også temmelig ligegyldigt, for så ville de aktuelle problemer være løst, og der ville være lagt et sundere grundlag for den langtidspolitik, som statsministeren forveksler sine forslag med. Indkomstpolitikken har måske allerede gjort sit indtog. Jeg har i hvert fald hørt om virksomheder, hvor ledelsen har meddelt arbejderne, at den glidende udvikling af lønnen, som lå i overenskomsterne — det er inden for jern- og metalfagene — måtte standse, fordi statsministeren jo den 22. september havde sagt, at nu skulle alle lønstigninger ophøre. Det er interessant, hvis det virkelig er sådan, at man kan foretage indgreb i de bestående overenskomster. Jeg går ud fra, at det ikke er dette, statsministeren har tænkt sig.

Statsministeren taler meget om den sociale balance og om, at der skal være en række foranstaltninger, som angriber indkomstdannelsen i dens forskellige afskygninger. Det punkt, som offentligheden vil fæste sig mest ved, er imidlertid ønskerne om at begrænse lønstigninger såvel i den private sektor som i den offentlige. Det er det store flertal af landets befolkning, som er lønmodtagere, og det er samtidig den gruppe, som fra gammel tid har en begrundet følelse af, at det offentlige altid kender deres adresse, både når det gælder om at opkræve skatter, og når man forsøger på at hindre dem i at sætte indtægterne i vejret. Der er langt mindre tillid til, at det kan lykkes at bremse andre indtægtsstigninger. Man taler nok om udbyttebegrænsning, men alle ved, at en udbyttebegrænsning kun er en midlertidig beskæring af den udbetalte indkomst. Pengene bliver i selskabet og forøger aktiernes værdi, de kommer igen. Beskatning af kapitalgevinster har man jo ikke alt for gode erfaringer med: alle hidtidige forsøg har haft så mange undtagelser og så mange begrænsninger, at det kun er meget få, der tror på,

[Poul Dam.]

at der ikke også i fremtiden skulle være mulighed for at opbygge sig en ganske antagelig formue, der er baseret på spekulation.

Hvis der skal være mening i en indkomstpolitik, må den have befolkningens klare tilslutning, og det opnås ikke blot ved argumenter eller ved appeller af moralsk art. Det opnås kun ved, at der føres en politik, som langt den største del af befolkningen kan have tillid til, det vil sige en politik, som ikke rummer mulighed for mistanke om, at der er særinteresser, som skal beskyttes, en politik, som giver de ofre, befolkningen opfordres til, en mening.

Hvis regeringen tror, at der er en sådan tillid i befolkningen til den nuværende regerings politik, tager den fejl. Oppositionen har ikke denne tillid, det siger sig selv, men hvor mange af regeringspartierne egne vælgere er ikke blevet besat af en lurende mistillid gennem det sidste par år? Regeringen vil gerne af med pristalsreguleringen, og det kan der sagligt være noget, om end ikke meget, der taler for. Men regeringen vil ikke komme godt fra at røre ved dyrtidsreguleringen, medmindre der er fuld tillid til, at de lønmodtagere, som hidtil har fået en vis beskyttelse gennem dyrtidstillæggene, ikke bliver snydt i næste omgang. Denne tillid må skabes gennem regeringens egen indsats. Regeringen kan ikke bare stille krav om at få en tillid.

Som før nævnt lægger statsministeren nogen vægt på, at der nu skal føres en langtidspolitik. Det kan man kun være enig med ham i. Han ønsker, at man skal kunne tage vaneforestillinger og gamle standpunkter op til overvejelse og nyvurdering. Det er så rigtigt, som det er sagt. Men det forekommer mig, at netop disse krav er af næsten ironisk virkning, når man sammenligner dem med den politik, som statsministeren i store træk uden alt for mange besværende detaljer lægger op til i redegørelsen.

Som jeg har vist i min gennemgang af de økonomiske problemer, er det netop den traditionelle politik, man ønsker fortsat. Den nye indkomstpolitik er kun for så vidt noget nyt, som den er sat ind på en mere fremtrædende plads end hidtil. Men helhedsløsningen i sin tid var jo i mange henseender et forsøg på at føre indkomstpolitik, og

det radikale venstre har beskæftiget sig med disse tanker igennem en årrække.

Det er en helt anderledes gennemgribende nytænkning, der er brug for. Man må erkende, og man har erkendt, at den gamle liberalistiske tid for længst er forbi. Men man tror, at det kan nytte at lappe på liberalismen med en række mere eller mindre snærende indgreb. Man bliver nødt til at tage skridtet fuldt ud, tage skridtet over til en klar, demokratisk politik, dvs. en socialistisk politik. Vi er på vej, men vi er på vej på en tilfældig og uhensigtsmæssig måde, en systematisk nytænkning er nødvendig.

Man må også erkende, at borgernes indstilling til samfundet og det politiske liv undergår afgørende ændringer i disse år. Det mærkes tydeligst hos ungdommen, men også den ældre generation er på vej bort fra tidligere tiders stiltiende accept af det, der kommer ovenfra, enten det kommer fra dette hus, eller det kommer fra organisationernes hovedledelse. Løsninger, som glemmer at tage dette stadig stærkere krav om nærdemokrati, om den enkeltes ansvarlige deltagelse i beslutningerne, med i betragtning, kan ikke forventes at få varig betydning. Det vil tværtimod yderligere forøge kløften mellem befolkningen og de styrende, en kløft, som kan opluge det folkestyre, hvis ledende principper vi alle ønsker at bevare.

Statsministeren taler med tilsyneladende forståelse om ungdommens utålmodighed og dens kritik af det bestående samfunds mangler. Men hvis hans henvisning til, at forandringerne skal ske inden for folkestyrets rammer, skal forstås sådan, at folkestyret skal fortsætte nøjagtig i sin gamle form, og at man ikke kan tænke sig helt nye former for demokratisk samvirke og demokratiske beslutningsprocesser, vil han ikke være i stand til at få ungdommen i tale. Det, der foregår i ungdommen, og som langsomt bevæger sig over i resten af befolkningen, kræver forståelse, og meget af det påbyder også respekt. Det er nemt at forarges over de meget få unge, der demonstrerer uden at vide, hvad de demonstrerer for, og som har ladet deres kritik over samfundet slå over i en misforstået tro på voldens berettigelse. Men det er kun en meget lille del, og også blandt dem møder man mere ægte optaget-

[Poul Dam.]
 hed af samfundsproblemerne, mere ægte solidaritet og mere ægte ansvarsfølelse end hos mange af det traditionelle samfunds traditionelle støtter. Det undrer mig ikke, at mange fæster sig mere ved de rabiater træk, der findes i disse unges fremtoning og politiske aktivitet. Men den, der gør sig ulejligheden at få en virkelig konfrontation også med denne ungdom, vil opdage, at de positive træk er væsentlige, og at de negative træk ofte skyldes et uforstående samfund. Jeg siger ikke, at de unges oprør i sig selv er løsningen på tidens problemer, men jeg tror ikke, at vi kan finde en varig løsning af vor tids samfundskrise og kulturkrise, hvis den udfordring, der ligger i mange unges kompromisløse idealisme, ikke får lov til at befrugte arbejdet med at finde frem til et nyt samfund.

Og så det sammenfattende. Regeringen har indbudt til samarbejde, det er en god tradition, og der er vel intet ansvarligt parti, der ønsker at sige nej til en sådan indbydelse. Mangt og meget kan klares ved, at partierne kommer i nærmere samtale om både principper og enkeltheder, men der er en tone af absolutte krav i regeringsoplægget, som ikke virker i overensstemmelse med traditionen. Hvis regeringen kun vil forhandle ud fra sine egne forudsætninger og i realiteten forlanger netop det gennemført, som det med mere eller mindre møje er lykkedes de tre regeringspartier at blive enige om på forhånd, så er forhandlingsklimaet på forhånd spoleret. I en vis forstand har regeringen naturligvis en stærk position, nemlig for så vidt som den har et stort flertal bag sig, men når man ser på de hidtidige resultater af regeringens politik, forekommer styrkefølelsen helt urimelig. Hvilke krav til oppositionen kan en regering stille med rette, med god samvittighed, når dens egen indsats til dato er slået fejl?

Situationen bringer mig til at erindre et klassisk citat, det stammer fra udenrigsministerens berømtelige forgænger som folketingsmand for Koldingkredsen, Christen Berg, og i sammentrængt form lyder det sådan: For dette ministerium vil i det væsentlige alt visne i hænderne. Der er ikke nogen anledning til at strø blomster på et sådant ministeriums vej.

Jeg citerer ikke dette for omvendt at op-

fordre nogen til at lægge sten i vejen for ministeriet, kun for at understrege, at blomsterstrøning skal man ikke vente af oppositionen. Stenene vil for øvrigt være ganske overflødige; regeringen snubler også uden dem.

Sigsgaard: Det har jo nok været svært for mange at nyde sommeren. Med få dages mellemrum kom skiftende ministre på skærmen og lod forstå, at nu var enden nær, hvis ikke folk spændte livremmen ind. Statsministeren sagde endda, at når folk ikke ville holde igen, så måtte de jo også selv tage ansvaret f. eks. for de store boligproblemer. Som om de fleste ikke er på det rene med, at når vi har boligproblemer, så er det ikke den enkeltes skyld. Det er heller ikke en naturs tilkikkelse, som man bare har at tåle. Nej, det er et resultat af den politik, som skiftende regeringer har ført; det er ene og alene viljen, der mangler.

Al snakken, alle de dystre avisartikler, alle panderynkerne har skullet overbevise os om, at det står rent galt til, sådan at vi tålmodigt finder os i den støvsugning af tegnebogen, som staten nu fortsætter med og i antagelig stærkere tempo. Der er ingen akut krise, og der er slet ingen rimelighed i de indgreb, som regeringen har planlagt. Derimod er der tale om tilpasningsvanskeligheder og ikke helt små endda. Den lange bølge med høj økonomisk vækst er nok forbi, og den vil blive afløst af en mindre økonomisk vækst, ja, måske næsten stilstand. Og det kan være svært at få et planlöst kapitalistisk samfund omstillet, selv om det er kapitalismen selv, der har skabt tilbageslaget. Særlig svært er det jo, fordi lønmodtagerne og deres ligestillede skal betale regningen, og det kvier de sig ved.

Det er ikke tilfældigt, at der nu tales så meget om økonomisk planlægning og om indkomstpolitik. Staten støtter udviklingen af stadig større koncerner, mens de små virksomheder går nedenunder og hjem. Koncernerne må have store og stabile markeder, det kræver ikke mindst den moderne teknologi. Planlægning inden for stadig større enheder bliver nødvendig. De såkaldte liberalister taler mere om planlægning og om statsindgreb nu, end de taler om liberalisme.

Se, havde staten nu været det uvildige organ, som vi i skolerne og gennem aviserne

[Sigsgaard.]

hører at den er, så havde det måske ikke været så slemt endda, men staten er jo først og fremmest kapitalens stat. Styrkelse af den uden ophævelse af den private ejendomsret til produktionsmidlerne betyder kun, at de afgørende grupper inden for stor-kapitalen styrkes. Den stabile økonomiske udvikling, som alle taler om, virker jo tillok-kende på mange, men man skal huske på, at det er koncernernes indtjening, deres profit, der først og fremmest skal sikres. Det er virksomhederne, der vil have stabile forhold, de vil have sikkerhed for, at deres egne særlige fordele opretholdes, at lønmodtagernes indkomster holdes nede, og at deres indflydelse bliver nogenlunde, hvor den er: på nulpunktet.

Statsministeren talte om en helt ny økonomisk politik. Det nye skal bestå i, at staten ikke længere skal nøjes med direkte kontrol med finans- og pengepolitik, nej, nu skal staten også kontrollere lønningerne. I stedet for at sige, at nu kan det være nok med de enorme indkomstforskelle, hvor nogle tjener 20.000 kr. og andre 200.000 kr., nu skal almindelige lønmodtagere have en mere retfærdig andel af de samlede indkomster, nu skal de lavtlønnede have et ordentligt løft, så siger statsministeren, at nu må der sandelig holdes igen, lønningerne skal holdes nede og skatteskruen strammes. Den omsorg for den såkaldte sociale balance, VKR proklamerer, er kun snak. De siger, det er nødvendigt af hensyn til den økonomiske stabilitet at begrænse indkomststigningerne ved lov, hvis ikke det sker på anden måde. Men hvornår er det egentlig, vi hører den snak? Kun når beskæftigelsen er høj, og når der er fare for, at visse lønmodtagergrupper kan sætte deres løn særligt op. Det vil regeringen absolut forhindre, og så skal der gribes ind. Men hvis det går den anden vej, hvis der bliver arbejdsløshed, og hvis lønnen derfor daler, så er der pludselig ingen, der snakker om at gribe ind ved lov; så taler man store ord om frie forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter.

Skulle en indkomstpølitik være socialt retfærdig, så skulle den selvfølgelig ikke bare bestå i at holde lønnen nede ved høj beskæftigelse, nej, så skulle den også bestå i at hæve lønnen i kritiske perioder, så skulle den sikre en fast lønstigning uanset konjunkturerne, men det er jo ikke det; man vil. Man vil holde lønnen nede, når man synes, den stiger for meget; men falder den, så får den lov til at falde. Derfor er indkomstpølitik altid usocial, og derfor bør indkomstpølitik bekæmpes.

Man kan også spørge, hvorfor egentlig lønmodtagerne skulle bekymre sig om stabiliteten i en økonomi, hvor de til stadighed behandles som undersætter; og hvor de på ingen måde har demokratisk medbestemelsesret over, hvad, hvor og hvor meget der skal produceres. Skulle lønmodtagerne ofre på den økonomiske stabilitets alter, så skulle økonomien også være deres økonomi, så måtte de have kontrol med fortjenesten og med enhver økonomisk beslutning ikke bare i store træk, men i hver eneste koncern, på hver eneste virksomhed, og de skulle ikke bare have rådgivende betøjelser som efter de aftaler, LO og Arbejdsgiverforeningen har indgået, nej, de måtte have vetoet på alle disse områder. Men er der nogen, der drømmer om det i de gamle partier og i regeringen? Nej. Økonomien skal blive ved med at være kapitalens og dens regerings økonomi. Men får arbejderklassen ikke de rettigheder, så er og bliver indkomstpølitik udelukkende en omfordeling af nationalindkomsten til fordel for de besiddende og til ugunst for lønmodtagerne. Og det er ikke bare noget, jeg påstår, det har vi jo set i Frankrig, i Holland, ja, også i England under Wilsonregeringen. I sidste halvår af 1966 faldt lønningerne i England gennemsnitlig 3,5 pct.; samtidig steg priserne med over 3 pct. Wilsons indkomstpølitik betød altså en nedgang i den britiske arbejders og funktionærs realindkomst på 6-7 pct. bare inden for 6 måneder.

Det videre sigte med indkomstpølitikken er endnu farligere, for hvad betyder det, at

[Sigsgaard.]

staten nu også skal bestemme indkomstrammerne? Det betyder, at arbejdernes og funktionærernes kampmuligheder svækkes, og at deres organisationer får vingerne stækket, og her er vingefanget jo ikke alt for imponerende i forvejen. Indkomstpolitik betyder et alvorligt angreb på strejkeretten, den er et forsøg på at tæmme arbejderklassen og på at styrke staten, og staten er kapitalens stat. Indkomstpolitikken kræves af kapitalen, fordi de kolossale investeringer i ny teknologi kræver sikkerhed, derfor må omkostningerne planlægges, derfor kræves også lønningerne planlagt til sikring af profitten.

I måneder har regeringen og dens presse søgt at oppiske en krisestemning, der kan få folk til at affinde sig med indgrebene. Regeringen har påstået, at forbruget er for stort. Jeg skal ikke bestride, at et mindretal har alt for meget at slå om sig med, men flertallets forbrug er ikke for stort. Forleden blev der offentliggjort en OECD-statistik, der viser, at Danmark aldeles ikke ligger i toppen med hensyn til forbrug. Danmarks Statistik har ifølge Politiken for den 17. maj opgjort gennemsnitsfamiliens budget til 54.000 kr., og det er slet ikke et overdådigt budget. Der er f. eks. kun afsat 350 kr. om måneden til husleje, og det klarer i hvert fald de unge sig ikke for. Men 54.000 kr. skal der altså til, for at en familie med 2 børn kan eksistere på sædvanligt niveau. Ved statsministeren, ved regeringen, at mange, f. eks. mange arbejdere i tekstilindustrien, må gå for 10-12 kr. i timen? Skal de kunne forsørge en familie, altså tjene 54.000 kr. — og vi må jo kunne holde os til Danmarks Statistiks tal — så må de med den timeløn arbejde 18 til 20 timer hver eneste dag; og det er selvfølgelig ikke menneskelig muligt. Og selv om både mand og kone arbejder på fuldtid, så kan de i masser af tilfælde ikke engang tilsammen nå op på de 54.000 kr., som Danmarks Statistik altså har regnet ud, at der skal til, for at en familie med 2 børn kan eksistere normalt. Mon ikke regeringen skulle holde op med at påstå, at almindelige mennesker har for stort forbrug? Regeringen kender jo også sådan nogle tal, som jeg her kommer med. Mon det ikke er helt andre steder, at forbruget er for stort?

Et amerikansk tidsskrift har hævdet, at

USA på et møde for centralbankchefer i Basel i november forlangte, at de vestlige lande skulle gennemføre en økonomisk stramning for at støtte den amerikanske økonomi, der jo som bekendt er betrængt bl. a. på grund af Vietnamkrigen og den indre uro i USA. Bladet hævdede, at vesteuropæerne var forstående. Jeg spurgte under afslutningsdebatten i juni, om Danmark også havde været forstående, og om tingets medlemmer kunne få et referat af mødet. Med andre ord: havde Danmark været så forstående, at man fra dansk side havde lovet at gribe ind med ekstraordinær økonomisk stramning for at støtte den amerikanske økonomi? Jeg fik intet svar, og jeg har heller ikke fået noget referat af dette møde for centralbankcheferne. Tingets medlemmer kan altså ikke få at vide, hvilke økonomiske tilsagn Nationalbanken, og selvfølgelig i så fald med regeringens billigelse, har givet USA. Det er i sig selv en bemærkelsesværdig ting. Jeg gentager i dag spørgsmålet og anmodningen om at få rapporten fra mødet.

Men nu ser det ud, som om forsvarsministeren også vil hjælpe den amerikanske økonomi. Pressen meddeler, at NATO-landene har sagt ja til at betale en del af omkostningerne ved de amerikanske styrker i Europa. Jeg vil gerne spørge, om forsvarsministeren kan bekræfte det, og hvor meget Danmark i givet fald skal betale.

Men tilbage til det danske forbrug. Almindelige mennesker bruger, som jeg har belyst det, ikke for meget. Det er urimeligt at påstå, som regeringen gør det, at det er dem, der bevisligt har for lidt — og langt hovedparten af Danmarks befolkning har under 30.000 kr. om året — der bruger for meget, det er en urimelig påstand. Men andre steder er det unægtelig galt. Hver eneste dag stiger priserne på jord og ejendom med 50 mill. kr. — 50 mill. kr. pr. dag. En del af dem, flere milliarder kroner om året, pumpes ud i omsætningen, og det giver prisstigninger, så det forslår.

Skattesnyderiet er så stort, at det svarer til, at 25 mill. kr. hver eneste dag holdes uden for beskatningen. Hvert fjerde aktieselskab i Danmark betaler ikke en eneste krone i skat. Bladet Kommunen meddelte den 15. juli i år, at Helsingør nu forlanger krydsrevision. Byrådet har beregnet, at hvis 10 milliarder kr. ikke beskattes i hele lan-

[Sigsgaard.]

det, så er tallet for Helsingør alene 100 mill. kr., der holdes uden for beskattningen. Kommuneskatten af 100 mill. kr. er 16 mill. kr. eller nok til at betale en skole eller en 15-20 børnehaver. Jeg håber, at andre kommuner og amtskommuner vil følge Helsingørs gode eksempel og tage alvorligt fat på skattesnyderiet.

Momsen snydes der også med. Finansministeren har i sommer leveret den oversigt over momssnyderiet, som jeg i foråret bad om, og jeg takker for den. Den konkluderer, at momssnyderiet kun er nogle få mill. kr. — var det 14? — men tilføjer, at tallet skal tages med alt muligt forbehold. Ja, det tror jeg. Lad os sige, at de 5 af de 9 milliarder kr., som skatteuddragelserne skønnes at omfatte, er erhvervsindtægter. Jeg tror, finansministeren vil være enig med mig i, at det er en forholdsvis forsigtig antagelse. Af disse erhvervsindtægter på 5 milliarder kr., der altså efter min antagelse ikke bliver beskattet, bliver der jo i almindelighed heller ikke betalt moms. Toldkontrollørerne skulle jo vide det, og i Dansk Toldtidende for denne måned hedder det:

„For folk med en vis praktisk indsigt i tingene er det logisk, at ikke-bogførte erhvervsindtægter ej heller er momsberigtigede“.

Momsen af 5 milliarder kr. var i 1969 hele 555 mill. kr. Der er altså noget, der tyder på, at der også her er nok at tage fat på.

Afskrivningsfiduserne koster også samfundet store beløb, og de medfører alt for mange og alt for tilfældige investeringer. VS vil selvfølgelig genfremsætte vore 11 forslag til bekæmpelse af skattesnyderi og afskrivningsfiduser. De blev jo ikke færdigbehandlet i sidste samling, og det skal blive interessant at se, om regeringen stadig væk stort set vil afvise dem, samtidig med at skattestrukturen strammes og lønningerne skal holdes nede.

Det er i det hele taget påfaldende, at regeringen interesserer sig så lidt for jordspekulation, afskrivninger og skatte- og afgiftsnyderi, samtidig med at den vil tage så hårdt fat på det almindelige forbrug. Den er åbenbart fast besluttet på at aflive dyrtidsreguleringen, men det bliver svært at få os til at tro, at de alt for små dyrtidsportioner skulle være roden til næsten alt eller bare

meget ondt. Man skal jo huske på, at prisstigningerne kommer først, og så kommer dyrtidsportionerne. Hvis regeringen kunne standse prisstigningerne, ja, så ville der jo heller ikke blive nogen dyrtidsportioner. Det er de lavtlønnede og funktionærer og tjenestemænd, der først og fremmest rammes, hvis dyrtidsreguleringen falder væk, for de får ikke del i lønglidningen, og det gør angrebet på dyrtidsportionerne særlig alvorligt. Og man skal jo huske, at er dyrtidsreguleringen først én gang afskaffet, så vil den være næsten umulig at få indført igen. Derfor bør lønmodtagerne sætte alt ind på at slå regeringens angreb på dyrtidsreguleringen tilbage. Prisstoppet skal jo få det andet til at glide lettere ned, men som jeg sagde i går — og jeg skal ikke sige noget om prisstoppet i dag — så er der desværre ikke så mange realiteter i det.

Så skal der spares på de offentlige udgifter over en bred front. Se, var det nu en gennemgribende rationalisering, der skulle foretages, så synes jeg nok, at det var værd at diskutere, men desværre ser der jo ud til at være tale om de sædvanlige lidt planløse nedskæringer. Når man går så vidt som statsministeren, der nu bebuder, at statens udgifter skal vokse langsommere end den samlede produktion, så er der for alvor grund til at tage afstand. Jo mere kompliceret samfundet bliver, jo flere problemer vores økonomiske system skaber, jo større behov bliver der for offentlig indsats. Tænk bare på forureningen, som man snakker så meget om og gør så lidt ved, eller på uddannelsessystemet, der mange steder er ved at sprænges af mangel på bevillinger. Der er behov for, at de offentlige udgifter stiger stærkere end produktionen. Når det nu skal være omvendt, så vil det ramme hårdt, og man skal huske, at det altid er de dårligst stillede, der rammes hårdt af offentlige besparelser. For de bedre stillede findes der jo private skoler, private rekreationshjem, de kan betale sig fra børnepasningen og boligmangelen, men almindelige mennesker er helt afhængige af de offentlige skoler, de offentlige plejehjem, de kommunale børneinstitutioner og det almennyttige byggeri. Det er altså først og fremmest folk med mindre indkomster, der rammes af sparepolitikken, medmindre regeringen da vælger at skære særligt ned på militærudgifterne. Men

[Sigsgaard.]

det gør den jo nok ikke. Nu er den jo ellers så glad for Verdensbanken, og den kunne tage bankens præsident på ordet, når han som for nylig i Bella-Centret kritiserede de alt for store militærudgifter. Regeringen burde lytte til den konservative amtsborgmester i Københavns amt, Poul Stochholm, der i tidsskriftet Danmarks Amtsråd fra august udtrykker ønsket om:

„... at staten lærer, at det intet har med sparsommelighed at gøre at udsætte en planlagt, ønskværdig og samfundsmæssig rentabel investering, men at det tværtimod er en forbryderisk ødselhed at lade 47 arbejder ligge halvfærdige. Staten opfører sig tit, så man kommer til at tænke på manden, der — når det kniber — sparer ved at undlade at betale sin gæld.“

Det er jo også somme tider fra sine egne, at man skal høre det. Men udadtil er rollen som Søren Sparekniv måske populær, indtil det bliver klart, at det er almindelige menneskers vigtigste behov, der rammes.

Ensidigheden i regeringens politik træder tydeligt frem, hvis man ser på, hvad regeringen kunne have gjort, men som den ikke gør.

Fra 1955-56 og indtil 1968-69, altså på 12-13 år, er selskabsskatten, skatten på aktieselskaberne, steget med 150 pct., men indkomstskatten er steget med hele 500 pct., mere end 3 gange så meget. Alligevel foreslår regeringen ikke, at den foreslåede økonomiske stramning bl. a. skal ske ved en forhøjelse af skatten på aktieselskaber. Tværtimod antydede statsministeren forleden dag, at selskabsskatten skal sættes ned, og samtidig er som bekendt indkomstskatten besluttet sat op forholdsvis mest for de små indkomster. De mindre indkomster skal altså efter regeringens opfattelse ofre, for at aktieselskaberne kan få skattelettelse.

Regeringen kunne også tage fat på de samfundsskabte gevinster på fast ejendom. Hvis en mand i 1960 købte en udlejningsejendom for 200.000 kr. og i år sælger den for 500.000 kr., så kan han selv stryge hele gevinsten på 300.000 kr., bortset fra et næsten symbolsk beløb på 21.000, der skal betales i særlig indkomstskat. Modregnes prisstigningen, så bliver det, jeg her vil kalde den samfundsskabte gevinst for sælgeren, 180.000 kr.

Der er et grelt forhold mellem den hårde beskatning af arbejdsindkomster og den yderst nænsomme behandling af spekulationsgevinster. Alene i år vil der blive indkasseret 2 milliarder kr. i samfundsskabt reel værdistigning på jordejendom. Blev den beskattet med 60 pct., ville der komme 1.200 mill. kr. i kassen, og så kunne skatten på arbejdsindkomster sættes ned i stedet for. Det kunne regeringen have foreslået. Hvorfor har den ikke gjort det? Det ville være i almindelige menneskers interesse. Den politik, som regeringen fører, er derimod kun i det besiddende mindretals interesse. Det er der mange eksempler på.

Samtidig med at indkomstskatten blev kraftigt forhøjet for nogen tid siden — det er et par år siden nu — blev formueskatten sat ned til 9 promille og kun af den del af formuen, der overstiger 300.000 kr. Af en formue på 1 mill. kr. er formueskatten altså kun 6.300 kr. i dag. Hvis nu millionæren i stedet for at betale 6.300 kr. skulle betale ca. 10.000 kr. — og det burde en millionær jo kunne bære — med andre ord hvis formueskatten blev sat op fra 9 til 15 promille, så ville statskassen få 500 mill. kr. ekstra i kassen alene for 1970. Når nu landets økonomiske situation er så betrængt, hvorfor har regeringen så ikke foreslået det i stedet for at lade jævne indkomsttagere holde for? Mon det ikke bliver klart for flere og flere, hvis interesser det er, regeringen varetager?

Eller hvad med arveafgiften? 100 mill. kr. ville det give, hvis den blev fordoblet. Hvis arveafgiften, formueskatten og kapitalvindingskatten var blevet forhøjet, som jeg her har nævnt, så kunne regeringen have sparet momsforhøjelsen eller mange af de lidt kedelige initiativer, som den nu planlægger. Og vi skal huske, at folk med små og jævne indkomster betaler 8 kr. af hver 100 kr. i moms, mens folk med høje indkomster slipper med det halve. Forhøjelse af formueskat, arveafgift og kapitalvindingskat ville have ramt modsat, og det ved regeringen selvfølgelig. Det må altså være bevidst, når den rammer særlig ud efter folk med små og jævne indkomster. Det ville være en fornærmelse mod regeringen at antage eller udtrykke formodning om, at det ikke var bevidst.

Man kan så spørge, hvorfor folketingets flertal fører en politik, der særlig rammer

[Sigsgaard.]

befolkningens flertal, hvorfor varetager folketingsflertallet først og fremmest det besiddende mindretals interesser? Det kunne jo tyde på, at vort politiske system slet ikke er så demokratisk endda, at det er meget mere kapitalistisk, end det er demokratisk. Men sjældent er dets menneskefjendske karakter dog kommet så stærkt frem, som da Sjællands Tidende den 9. august i år skrev om boligbyggeriet:

„50.000 nye boliger om året er en flot præstation, men selv om tallet i nogle år skulle falde til 25.000, er det ingen ulykke, hvis vi kommer af med vort betalingsbalanceproblem, får orden i vor økonomi og i tilgift får et sundt, frit boligmarked.“

En sådan politik — og regeringen lægger jo op til en vis nedskæring af boligbyggeriet, man kan allerede på det område se resultater af regeringens bestræbelser — en sådan politik er at træde på de mange, der bor for dårligt. Alene i København ved 30.000 familier ikke, hvad det vil sige at have wc i lejligheden, og i hele landet er flere hundredtusinder henvist til at tage morgenbad i køkkenvasken. Alligevel skærer Sjællands Tidende og regeringen og de kræfter, der står bag dem, gerne ned på boligbyggeriet af hensyn til betalingsbalancen. Det er også at træde på de unge, der i dag må blive hos forældrene i den toværelses eller måske flytte ind i de boliger, som boligkommissionen for længst har erklæret for uegnede til menneskeboliger. En politik, der rammer og fordyrer boligbyggeriet, er umenneskelig, og den bør standses.

Også arbejdsløshed lægges der op til. Vismændene eller i hvert fald deres chef vil blive overrasket, hvis ikke arbejdsløsheden fordobles inden så længe, og regeringen venter jo også større arbejdsløshed. Der er noget fundamentalt galt med et samfund, der kun kan og vil klare sine økonomiske problemer på en måde, der skaber arbejdsløshed og bolignød.

Det kan undre, at socialdemokratiet overhovedet vil forhandle med regeringen om en sådan politik, men hr. Per Hækkerup har jo i dag bekræftet, at det vil man så sandelig gerne. Hvorfor siger man ikke for en gangs skyld stop én gang for alle. Det er ikke flere fir- eller femkantede forlig i la boligforliget

eller realkreditforliget, der er brug for. Det er kamp imod og afsløring af den økonomiske politik, der nu kræves. Jeg ved vel, at socialdemokratiet har lagt for med indkomspolitik, først med helhedsløsningen i 1963, der gav stagnation i reallønnen, så med angrebet på dyrtidsreguleringen i 1967, der senere i øvrigt er fulgt flittigt op af VKR, og nu sidst med forslaget om statstilskud til nedsættelse af fødevarerpriserne. Det er alt sammen indkomspolitik, og indkomspolitik vil først og fremmest ramme lønmodtagerne.

Der er grund til at sige et par ord om socialdemokratiets forslag om tilskud til nedsættelse af fødevarerpriserne. Hvem betaler først og fremmest statstilskuddet, som socialdemokratiet vil give til mejerier og slagterier? Det gør selvfølgelig lønmodtagerne. Kød og mælk bliver ikke billigere af, at det delvis skal betales over statskassen, snarere dyrere, tænk på alle dem, der skal ansættes til at administrere ordningen. Men butikspriserne vil falde, og så vil måske pristallet falde, og lønmodtagerne vil miste en dyrtidsportion, uden at det er blevet billigere for dem at leve. Derimod kan arbejdsgiverne glæde sig, de slipper nemlig for at betale en dyrtidsportion. Det vil altså sige, at det socialdemokratiske forslag egentlig også er et arbejdsgivertilskud, og det vil sige, at det er traditionel indkomspolitik, som også regeringen vil føre. Jeg synes, at socialdemokratiet skulle glemme det forslag hurtigst muligt. Jeg tror ikke, der er nogen, der vil tage det op igen, hvis man bare lige så stille lægger det ned i skuffen og så i øvrigt ændrer holdning eller i det mindste overvejer at ændre holdning til indkomspolitik og holder sig fra forligsforhandlinger med regeringen om det udspil, der nu ligger. Hvis socialdemokratiet synes, at kasseoverskuddet er for stort, at der kræves for mange skatter ind — og dér kan jeg godt være enig med socialdemokraterne, det har vi jo diskuteret tidligere her i tinget — så giv skatteyderne pengene tilbage eller foreslå, at skatteyderne får penge tilbage ved en nedsættelse af skatteudskrivningen, i stedet for at sende penge til mejerier og slagterier.

Regeringen står fast på indkomspolitikken og på angrebet på dyrtidsreguleringen. Vil lønmodtagerne ikke lide nederlag, så må de stå endnu mere fast på dyrtidsreguleringen,

[Sigsgaard.]

end regeringen står fast imod den. De må kræve fuld dækning for de prisstigninger, som regeringens inflationspolitik medfører, og de må kræve del i de gevinster, som arbejdsgiverne har taget hjem som resultat af produktionsstigningen, og så må det afsløres, hvad indkomspolitik altid er, nemlig et forsøg på at holde lønnen nede, for at profitten kan holdes oppe. Andet og mere er indkomspolitik ikke. Men hvis lønmodtagerne kun stiller faglige krav og lønkrav, så er de allerede i defensiven. Den faglige kamp må f. eks. også være kampen mod skattebedragerierne og mod nedskæringen af boligbyggeriet. Der bør rejses krav om, at lejen i nybyggeriet ikke må overstige 15 pct. af en normal arbejdsindkomst, og at jordspekulationen skal standses. Med hensyn til de 15 pct. har boligministeren været inde på det samme tal, tror jeg — eller var det 17 pct.? — men han har ikke taget konsekvensen af det; det krav bør rejses af lønmodtagerne. Et eller flere partier i folketinget kan ikke gennemføre et sådant krav, det bliver først gennemført den dag, da befolkningens flertal kræver det og står fast på kravet. Ja men det kan jo betyde arbejdskamp; det kan jo betyde uro, vil man indvende, og det kan det, fordi det mindretal, der i dag sidder på flæsken, ikke vil give sig frivilligt, ikke vil standse spekulatjonen, ikke vil formindske profitten, ikke vil give afkald på afskrivningsfiduserne. Det er de mange, der forfordeles og betaler de fås fordele, og det bliver kun ændret, hvis de mange indser, at de i fællesskab har magt og sætter magt bag ved deres krav. Så ved vi godt, at vismænd og direktører og politikere appellerer om ro og orden og fred på arbejdsmarkedet, og så spørger vi: til fordel for hvem? Jeg vil lade Erik Knudsen svare. Han siger i sin sidste bog, „Babylon marcherer“:

„Når bourgeoisiet bævrer og udstøder folkeappeller, så er det ikke de mange, men ejendommen, det gælder.“

Hanne Reintoft: Statsministeren har jo i sin åbningstale igen afsløret, at regeringens politik ikke bare er uduelig politik, men faktisk en konsekvent klassepolitik. Det fremgår tydeligt af åbningstalen, at høj-

konjunktoren er ovre, at der kan komme en periode med ustabilitet og fald i beskæftigelsen. Det fremgik også med al ønskelig tydelighed, hvem der skal undgælde som følge af regeringens klassebestemte og arbejderfjendske politik. Trods utallige hestekure er renter og afdrag af vor gæld til udlandet steget og efterhånden blevet en utålelig byrde. Den økonomiske styring af samfundet, der er forudsætningen for stabilitet og vækst, magtes jo ikke af regeringen, der efterhånden, det er vel tydeligt for alle, direkte dirigeres af de ledende finans kredse, der, selv om det kun er få personer, så dog er dem, der for det første gennemtvinger deres politik og for det andet skraber de indtægter til sig, som landets stige produktion vitterlig fører ind.

I stedet for at lægge skylden for den dårlige økonomi på arbejdernes, funktionærernes og de mindre selvstændiges forbrug skulle regeringen nok hellere se på, hvem der har det store forbrug, hvem der med statsapparatets mellemkomst har de store skattelettelser og mulighederne for omgåelse af beskatningspligten. Som før understreget er lønmodtagerbefolkningens andel procentvis af samfundets indtægter stadig dalende; den er dalet endnu hurtigere under denne regering end under den socialdemokratiske, og der kunne peges på en række foranstaltninger, der kunne angribe årsagen til landets dårlige økonomiske situation absolut uden at ramme de i forvejen dårligst stillede grupper. Tænk på aktieselskabsbeskatningen, der er meget, meget lav, ikke mindst i den givne økonomiske situation. Den udgør kun 36 pct. i Danmark, den er på 50 pct. i Sverige, 57 pct. i Norge og 58 pct. i Finland. Når man nu ellers er så nordisk, så var der måske noget for finansministeren at tage fat på her. Det var vel rimeligt at forlange, at selskabernes beskatning forøges meget kraftigt. Det må også være et nødvendigt krav at få en større udbytteskat, supplerende skat på henlæggelser, ikke mindst på de mange friaktier, der blomstrer op alle vegne, og endelig en generel formueskat på alle aktieselskaber, således at selskabsbeskatningen bringes på højde med tilsvarende skat i de andre nordiske lande.

Som vi også mange gange før har peget på, er afskrivningsreglerne siden 1957 blevet så gunstige i hvert fald for dele af erhvervs-

[Hanne Reintoft.]

livet, at de i høj grad dækker over en stor del af deres bruttoindkomst. De usynlige bogføringsmæssige reserver kan ikke gøres op med de nuværende favorable afskrivningsregler, men når regeringen taler om forbrugsstramning, så skal den huske på, at den ustandselig omtalte lønmodtagergruppe med dens påståede, og det er et påstået, overforbrug ikke har disse usynlige bogføringsmæssige reserver. Der er ingen arbejdere, der har varelagre, der pludselig kan sælges under dårlige konjunkturer. Det er her på sin plads at pege på, at disse ekstraordinære afskrivningsregler kun gælder for de virkelig indflydelsesrige folk i erhvervslivet. Skal f. eks. forskudsafskrivningen begynde på maskiner, inventar og driftsmidler, skal de have en værdi af mindst 700.000 kr., før det kan tillades. Følgen er jo også, at magten samles hos stadig færre monopoler, medens mindre erhvervsdrivende ikke kan klare sig og bukker under, men i øvrigt ofte i meget dyb bitterhed over for den regering, som de i deres naivitet og i tiltro til valglofterne troede var deres.

Overvejer man ikke midt i snakken om begrænsning af forbrug at gennemføre en investeringskontrol, hvis investeringstilladelse bør være en betingelse for den diskutabile ret til afskrivning og fradrag? Herved kunne der vel gøres noget for at sikre rationelle, produktivitetsfremmende og samfundsnyttige investeringer. En fundamental omlægning af vor investeringspolitik fra de såkaldt liberale investeringer til samfundsstyrede investeringer i produktive formål vil kunne medføre de ændringer i landets erhvervsøkonomi, der kunne nedsætte forbruget af importerede varer og fremme vor konkurrenceevne på eksportmarkedet, hvad regeringen jo siger at være så ivrig efter. Vores politik har også det formål at klare de presserende økonomiske vanskeligheder, men de må klares ud fra helt andre forudsætninger, nemlig ud fra det arbejdende og stadig merproducerende folks interesser, og det må fremtvinge en politik, der garanterer beskæftigelsen.

Vi kan også i nogen grad være tilhængere af, at man på visse områder begrænser noget af det offentliges forbrug, nemlig dér, hvor det er for stort eller direkte unyttigt eller skadeligt, og her må man undre sig

over, at man ikke ser noget som helst forslag om begrænsninger af forsvarets og hjemmevernens forbrug, da det jo i høj grad er noget, der er meget diskutabelt i sin nytte — vi ser det gerne helt afskaffet — og i hvert tilfælde burde indgå i sparebestræbelserne, når man vil skære ned på langt vigtigere ting for det enkelte danske menneske.

Vi vil ikke være med til at begrænse lønmodtagernes forbrug. For det første rammer det dem, der er uskyldige i landets dårlige økonomiske forhold, det er ikke dem, der har haft merforbruget, og for det andet medfører det endnu større afsætningsvanskeligheder for landbrug og industri. Man må vide, hvis man har det mindste begreb om økonomi, at resultatet vil blive voksende varelagre og likviditetsvanskeligheder i endnu flere virksomheder. Et stærkt hjemmemarked er og bliver forudsætningen for en bedre eksportindustri og er helt fundamentalt for landbruget. Beskæftigelsen skal sikres ved udvidelse af hjemmemarkedet gennem øget købekraft i den arbejdende befolkning, og derudover må der i stigende grad føres en aktiv og offensiv handelspolitik med handelspartnere, der vil behandle os ordentligt i modsætning til f. eks. Vesttyskland.

Statsministerens meget ydmygende tale om konsekvenserne ved en høj, stabil beskæftigelse har ikke noget med de økonomiske forhold at gøre. Det er nu engang de arbejdsskabte værdier, der danner grundlag for eksporten, og nedsætter man arbejdskraftindsatsen, så falder selvfølgelig produktion og eksport relativt før eller siden, hvortil kommer den menneskelige ulykke, man bringer over dem, der rammes af arbejdsløshed. Al den utålelige snak om indkomstpøolitik er jo faktisk en falsk problematik, for det, det drejer sig om, er en fornuftig fordeling af nationalproduktet og så at udnytte produktionsressourcerne efter optimale forhold og ikke mindst efter samfundets behov.

Statsministeren påstår endog, i øvrigt støttet af socialdemokratiet, at der kan føres en socialt afbalanceret indkomstpøolitik. Af den grund bør der, sagde statsministeren, tages hensyn til de grupper, der er lavtlønnet. Vi er fuldstændig enige med statsministeren i, at landets lavtlønsproblem ikke

[Hanne Reintoft.]

kan løses hurtigt nok, men det er den rene demagogi fra regeringens side at tale om at løse lavtlønsproblemet, hvis man samtidig vil henholde sig til dagsordenen af 15. maj 1970. Hvis man fra regeringens side vil vove at lægge loft over lønningerne, hvis arbejdsmarkedets forhandlinger skal indledes med en trussel om indgreb fra statsmagtens side, så er det ganske ureelt for ikke at sige usandfærdigt at afgive nogen som helst garantier til de lavtlønnede. Der er nemlig kun en eneste mulighed for de lavtlønnede for at skabe sig ordentlige vilkår, og det er sammen med andre og tit stærkere grupper på arbejdsmarkedet at gennemføre de frie forhandlinger med en absolut sikret ret til at aktionere, hvis forhandlingsresultatet ikke er tilfredsstillende. Vi ved, at dette krav vil rejse sig i denne vinter fra arbejdspladserne, også med stor styrke, og vi vil advare både regering og socialdemokrati og LOs topledelse mod enhver manøvre, der angriber forhandlingsretten, strejkeretten og tillidsmandsbeskyttelsen og støtter regeringens og dermed arbejdsgivernes politik.

Overenskomstsituationen skal nok vise, hvor grænsen går, og hvad danske arbejdere vil finde sig i fra denne regerings side, på grund af hvilken man allerede har båret så tunge byrder. Der kommer en kamp, og den kommer for at indhente løneftersløbet og for at sikre en virkelig omfordeling af nationalindtægt og -formue. Og hvis regeringen tror, at den kan, om jeg så må sige, betale et lønstop med den narresut af et prisstop, der var til behandling i går, så er jeg også bange for, at man må tro om. Jeg har før sagt, at det er en utilgeltejlighed ved denne regering, at den altid vurderer befolkningen som tåber. Det er den ikke, det har den vist før, og det vil den også vise nu. For det første indrømmede handelsministeren jo, at det kun gjaldt hjemligt betingede prisstigninger, og det vil altså sige, at priserne stiger alligevel, og for det andet tror jeg, at store dele af befolkningen, udsat for stadige trusler om regeringsindgreb i lønforhandlingerne, meget let kan se bluffet ved at indføre et prisstop, lige præcis til overenskomsten er hjemme — en overenskomst, der måske er forringet af regeringen — så prisernes himmelflugt kan bevirke en omgående opslugning af selv de

mest beskedne lønfremgange. Det er en køn måde at ville føre lavtlønspolitik på.

Der kan derfor heller ikke stærkt nok advares mod regeringens forsøg på at likvidere den automatiske dyrtidsregulering. Det er skade, at det var et såkaldt arbejderparti, der indledte kampen mod den dyrtidsregulering, arbejderbevægelsen har måttet kæmpe så hårdt for siden 1939. Forspillet var først at ødelægge den og derefter at fremstille den som utilstrækkelig. Den er utilstrækkelig, men det eneste alternativ må jo så være at gøre den bedre. I øvrigt kan man jo ikke, hvis ikke man simpelt hen vil stå og vrøvle, i et og samme åndedrag påstå, at dyrtidsreguleringen er utilstrækkelig, og at det er den, der er skyld i den økonomiske misere. Der må gennemføres en anderledes solid dækning for prisstigningerne, nemlig, som vi har foreslået, en udbetaling af 20 øre pr. point og ikke pr. portion, og det vil nok også i højere grad end fiktive og halvbedrageriske prisstop standse prisernes stigning.

Og må jeg så stille statsministeren et direkte spørgsmål, som jeg faktisk synes befolkningen har krav på at få besvaret. Såvel i statsministerens oplæg til organisationerne som i åbningstalen i går omtales det, at dyrtidsreguleringen skal afløses af noget andet. Kan vi ikke, hvis ikke vi skal være helt til grin, få at vide, hvad dette andet er, når man nu kommer og truer den automatiske dyrtidsregulering? Jeg går ud fra, at når man står og snakker om noget andet, så ligger der en eller anden tanke bag, genial eller ikke genial, det er jo nok det sidste, men man må i hvert fald forklare befolkningen, hvad dette andet er, hvis det overhovedet er andet end Kejserens nye Klæder. I forbindelse med statsministerens udtalelse om, men nok tvivlsomme omsorg for samfundets udsatte grupper talte ministeren meget smukt om, at den producerende del af befolkningen jo måtte yde, for at de ikke-producerende samfundslag kunne have gode kår i vores lille velfærdsstat. Vi er enige om, at de skal have gode kår, og jeg tænker mig, at ministeren først og fremmest tænkte på vores pensionister og på unge under uddannelse. Nu er det jo en slet skjult hemmelighed, at disse grupper absolut ikke har tiltrækkende kår, skønt vi i forhold til andre lande, ikke mindst de hårdest krigsramte,

[Hanne Reintoft.]

har en meget gunstig aldersfordeling på disse grupper. Vi har et meget stort antal af befolkningen ude i produktionen.

Det er så moderne i visse kredse altid at tale om restfattigdommen i Danmark, som om fattigdomsproblemerne bare var noget, der angik en lille gruppe, der havde nogle ganske specielle vanskeligheder, som nogle socialforskere kan løse. Virkeligheden er — og det nytter ikke, at hverken ministre eller folketingsmedlemmer vil glemme den — at store dele af befolkningen har stadige, har daglige og har nagende økonomiske bekymringer og vanskeligheder ved simpelt hen at få det hele til at løbe rundt. Det gælder dem, der arbejder, lige meget om man arbejder én eller to, det gælder også i høj grad vores pensionister, der i de sidste par år har fået deres vilkår ganske alvorligt forringet, hvis de kun har pensionen at leve af. Deres klager er utallige, og når nu regeringen vil til at indskrænke på det offentlige budget, så må jeg igen henstille, at man standser udbetalingen af den asociale pension til folk, der er velhavere, og så yder en ordentlig pension til dem, der udelukkende skal leve af den.

Samtidig vil jeg også gerne spørge, og det må socialministeren kunne svare mig på med et ja eller nej, om der er realiteter i de vage løfter, statsministeren gav i går om, at man vil til at udbetale pensionistægtepar hver sin fulde pension og afskaffe den diskriminerende og alt for lave ægteparpension. Det kan kort og godt besvares med et ja eller nej. Var det tomme løfter, eller kommer der et lovforslag?

Jeg tror heller ikke, man kan påstå, at uddannelsesstøtten giver nogen gode vilkår, hvis de alene er henvist til den. Særlig dårlig er den for de skolesøgendes vedkommende, og det er jo netop her, at der sker den alt for tidlige frasortering af i øvrigt uddannelsesegnede fra de lønmæssigt set svageste samfundsgrupper. Dårligt står også lærlingene, der jo med al deres kraft søger at få os til at forstå, at de tilhører lavtlønsgruppen, netop

den lavtlønsgruppe, som statsministeren jo også har givet nogle vage løfter, og jeg vil også gerne igen spørge om regeringens holdning til lærlingenes krav om en mindsteløn på 325 kr. om ugen. Hvis man ikke kan støtte dette krav, så må vi jo næsten have forklaret, hvordan lærlingene, der får en meget lille andel af uddannelsesstøtten og slet ikke noget af merbevillingen sidste år, overhovedet skal klare sig. Vi skal måske ikke have nogen udlært, det er måske en ny plan fra denne regering.

Det er altså på ingen måde rigtigt, at vi i vores samfund behandler de sociale udsatte grupper særlig godt, og hvis vi sammenholder det med vores dårlige sociale forhold, vores faktisk katastrofale hospitalsmisere og vores manglende plejehjem og børneinstitutioner, så tager det luften ud af ballonen: den lille velfærdsstat Danmark.

Den fortsatte og stigende bognød er jo også et stærkt bevis på, at samfundet ikke slår til, og regeringen har på dette område vist, man kunne sige en fantastisk evneløshed, men det er vel nok snarere ansvarsløshed. Statsministeren kom med en mægtig udredning i går om, at der har været fremgang i byggesektoren, samtidig med at ministeren indrømmede, at der var tilbagegang i antallet af påbegyndte boliger. Det er jo uægtelig en selvmodsigelse at sige, at der trods tilbagegang i boligbyggeriet kan noteres en fremgang. Jeg tror i og for sig, det kræver en nærmere forklaring, hvis nogen anden end ministeren selv skal kunne forstå det. Boligpolitikken er fra boligforligets dage og til nu konsekvent ført i en privatkapitalistisk ånd, der koster den almindelige befolkning meget, meget dyrt. Hovedformålet er jo heller ikke at sikre befolkningens boligbehov, men at sikre spekulanterne deres profit. Et lige så vigtigt formål har vel været at bruge boligudgifterne til at begrænse lønarbejderens forbrug med, til at skærpe det stadig begæede reallønstyveri. Boligforligets reaktionære bestemmelser har hverken helt eller delvis afhjulpet boligman-gelen eller holdt boligudgifterne i ave,

[Hanne Reintoft.]

tværtimod. Samtlige love, der er blevet vedtaget som følge af forliget, har skærpet vanskelighederne. Det gælder især loven om ejerlejligheder, der forståeligt nok vel er blevet den mest upopulære lov på boligområdet, hvis ikke det er en af de mest upopulære love overhovedet. Selv om regeringen et par gange har været presset til at foretage småændringer i loven om ejerlejligheder, så er dens virkninger stadig lige modbydelige. Omkring 50.000 lejligheder er allerede opdelt som ejerlejligheder. Salget af ejerlejligheder har gjort loven om boliganvisning værdiløs for disse 50.000 lejligheder. Kommunernes eftergivenhed over for bolighajerne gør dette problem meget stort. Vi ved, at der overalt i landet står lejligheder tomme i månedsvis, og jeg har, det må jeg sige, til min dybe undren fået indenrigsministerens tilsagn om, at kommunerne skam gerne må handle således. Vi vil i denne vinter gå meget hårdt til boliglovgivningen. Vi vil med alle midler bekæmpe loven om ejerlejligheder, og vi vil stille et konkret forslag simpelt hen om lovens bortfald. Salget af ejerlejligheder betyder en kunstig oppustning på 3 milliarder kr., så sig ikke, at det er uden betydning for den inflation, man taler om i tide og utide. Begrebet ejerlejligheder må fjernes, og hvis socialdemokratiet mener den modstand mod ejerlejligheder, som man gav udtryk for på et pressemøde engang i maj, i øvrigt umiddelbart efter at man havde tilsluttet sig loven, så regner jeg med, at de vil støtte os, når vi fremlægger et forslag om lovens totale ophævelse.

Vi vil også stille andre forslag inden for boliglovgivningen. Vi vil snarest stille forslag om, at den asociale lov om lejeforhøjelser ved genudlejning efter 1. januar 1971 bortfalder, inden den endnu træder i kraft, og vi ved jo, at organisationerne vil støtte det. At en sådan tilfældig boligfordyrelse for dem, der skifter bolig eller første gang får en bolig i den bestående boligmasse, skulle virke, jeg tror, man sagde mobiliserende på boligmarkedet, det kan vist kun boligministeren forstå. For lejere og boligsøgende er det simpelt hen en huslejeskat, der kun har til formål at beskære købekraften og gøre boligejerne rigere. Også denne boligskat er medvirkende til, at mange lejligheder nu

står tomme. Udlejerne venter simpelt hen med at leje ud til efter nytår i forvisning om, at de så kan indkassere lejeforhøjelsen, og det sker tilsyneladende også med ministrenes billigelse. Det må være både bolig- og indenrigsministeren, der er ansvarlige her.

Selv vismændene må erkende, at prisstigningerne på fast ejendom bærer hovedskylden for inflationen. Når man nu ellers går så højt op i disse vismænds mere eller mindre pragmatisk prægede udtalelser, så kunne det være, at man for en gangs skyld skulle lytte efter, hvad de sagde her. Den reelle værdistigning på fast ejendom er steget med 20 milliarder kr. fra den 13. almindelige vurdering i 1965 til den 14. i 1969. Som jeg før har dokumenteret, er en tredjedel af denne værdistigning belånt, og de 6½ milliard kr., der på den måde er pumpet ud i forbruget uden nogen form for produktion bag, svarer lige præcis til vores underskud på betalingsbalancen i samme tidsrum.

Vi vil også stille forslag om, at stigninger i ejendomsskatter, der skyldes vurderingsforhøjelser, ikke skal kunne væltes over på lejerne. Vi finder det urimeligt, at lejerne, når en udlejningsejendom vurderes op, skal betale skatten. Fordelene ved opvurderingen ligger hos ejeren, der får forøget sin formue og også efter den nuværende lovgivning får en direkte gevinst hjem i form af forøgede belåningsmuligheder.

Som det væsentlige i boligpolitikken anser vi dog spørgsmålet om helt at fjerne spekulationen i hele boligsektoren, og det er især på dette punkt, at samfundet ikke slår til. Grundspekulationen har på 20 år næsten femtendoblet priserne på byggejord. Kurstabet ved finansiering er i samme tidsrum omkring tresdoblet, så det kunne jo være, at der var et sted, man kunne finde på at sætte ind. Det lille boligforlig, og her mener jeg de dyre realkreditlove, løste jo ikke problemet om billigørelse af byggeriet. Da regeringspartierne med støtte fra socialdemokratiet og SF vedtog stramningen af realkreditten, advarede vi imod det. Det gav ikke billigere byggeri at kræve lånene hurtigere tilbagebetalt, og det fremmede ikke byggeriet at kræve større indskud eller egenkapital. Den ny realkredit har ikke sat renten ned, men et par procent op, og det har gjort det dy-

[Hanne Reintoft.]

rere og ikke billigere at bo. Det har ikke sat fart i byggeriet, det har hæmmet det. Det er kort sagt en kolossal fiasko, hvis altså det er dem, der skal have lejlighed og noget at bo i, man vil hjælpe, og ikke dem, der skal tjene penge på boligøden.

At gøre boligen til en menneskeret bliver der sagt i næsten hvert eneste partiogram, men det er det eneste, man ikke gør fra regeringens side. Det er imidlertid et voksende og rimeligt krav i befolkningen, og hvis det skal gennemføres helt, må det konsekvente være, at staten overtager al jord, der skal bruges til industri og boligbyggeri. Der må sikres staten og kommunerne ekspropriationsret til den nødvendige byggejord til landbrugsværdien.

Den anden hovedbelastning på boligudgifterne, kurstabet og den deraf følgende høje rente, løses også kun ved direkte statsindgreb, og jeg tror efterhånden, denne regering er kommet i en situation, hvor man ikke længere på gammel, borgerlig maner kan sige, at man har noget som helst mod statsindgreb — så bliver der da i hvert fald en vis komik over sagen. Vi har gang på gang stillet krav om direkte statsfinansiering af boligbyggeriet, og den nuværende boligmangel taget i betragtning må det være rimeligt og nødvendigt, at der på statsbudgettet afsættes et beløb til sikring af billige lån til et tilstrækkeligt udlejningsbyggeri i den almenyttige sektor. Ved udlån af disse penge uden kurstab og til en fast rente på 4 pct. skulle det være muligt at få byggepriserne ned, så både rentesikring og boligsikring, som i og for sig bare er lønmodtagernes kompensation til hinanden, så kapitalisterne kan tage deres penge hjem, kan ophæves. Midlerne til byggeri kan fremskaffes, som alle ved, ved en effektiv ligning, der inddrager de mange, mange milliarder kroner, der af velhavere og millionærer holdes uden for beskating.

Over for alle påståede bestræbelser på at overvinde Danmarks økonomiske vanskeligheder står regeringens voldsomme iver for hurtigst muligt at komme ind i fællesmarkedet. Netop i en tid, hvor man advarer mod, at betalingsbalanceunderskuddet fører til, at landets økonomiske politik sættes under kontrol af udenlandske pengemagter, erklæ-

rer regeringen sig rede til at sætte den økonomiske politik under administration af EECs overnationale organer. Netop nu, hvor folketinget skulle bruge sine rettigheder for at styre økonomien i den arbejdende befolknings interesser, vil man fraskrive sig denne ret. Netop nu, hvor de øgede udenlandske kapitalanbringelser svækker valutastillingen gennem hjemtagningen af profit, skabt af danske arbejdere, vil man åbne døren for de store udenlandske monopolars transaktioner.

Jeg skal ikke her gentage vores påvisning af, at fællesmarkedet for os betyder opgivelse af vor suverænitet til fordel for de internationale monopolars magt, men jeg skal erindre om, at denne magtudøvelse under de nuværende konjunkturer strammes. Det er at vildlede befolkningen at påstå, at fællesmarkedet betyder bedre betingelser for dansk industri og landbrug, og under den snarlige markedsdebat skal jeg dokumentere dette uigennemskydeligt.

Regeringen har unægtelig også pådraget sig en ikke just smigrende international opmærksomhed ved i Bruxelles og andre steder at fare rundt og fortælle, at Danmark overhovedet ikke har nogen som helst betingelser for optagelsen i EEC. Andre steder tænker man sig dog lidt bedre om. Den norske regering er for øjeblikket ved at slå revner af frygten for følgerne af EEC. Modstanden i England, også i arbejderpartiet, vokser sig stadig stærkere, mens vi bare blindt løber i hælene på de store og skynder os at bruge de møder, vi nu kan få, til at vildlede den danske befolkning.

Statsministeren betjente sig også af nogle unægtelig forskruede argumenter for regeringens fællesmarkedsbegejstring. I åbnings-talen fik vi den påstand — minder om fjerne tider — at tilslutning til EEC var vejen til enhed i Europa. Men fællesmarkedet er jo ikke Europa. Selv efter en udvidelse er det kun en lille halvdel af Europa. Det, det virkelige er, er en lukket politisk og økonomisk blokdannelse, der faktisk kun uddyber spaltningen af Europa. Alle tendenser i retning af at overvinde denne spaltning går lige på tværs af fællesmarkedstanken. Det gælder også de nødvendige udbygninger af økonomiske forbindelser mellem øst og vest, som man i regeringen er så arrogant reserve-

[Hanne Reintoft.]

ret over for, selv om vi unægtelig har trange vilkår handelsmæssigt med de partnere, vi har nu.

Så tillod statsministeren sig oven i købet at give Finland skylden for, at mulighederne for et nordisk alternativ blev forspildt. Jeg har stået her og på hvert enkelt trin advaret regeringen, og nu ligger det åbent for dagen, at det først og fremmest var den danske regerings egen ufravigelige fastholdelse af fællesmarkedspolitikken, der forhindrede enhver realistisk tanke om en nordisk løsning, idet man jo nu engang ikke kan forhandle toldunion med flere parter på én gang. Det er der også borgerlige politikere der har erkendt ganske klart, bl. a. Thorkil Kristensen.

Fra EECs side har man med øget styrke fremhævet sammenslutningens politiske karakter på grundlag af Romtraktatens ophævelse af suveræniteten for de enkelte lande, i praksis især for de mindre, der får meget, meget lidt at skulle have sagt i disse overnationalt organer. Fællesmarkedspolitikken er derfor ikke alene økonomisk skadelig, men også politisk og kulturelt ødelæggende for os.

Man må derfor spørge udenrigsministeren, om formålet egentlig er at stive det smuldrende NATO af. Regeringen er åbenbart klar til at tilsidesætte nationale, økonomiske, politiske og kulturelle nødvendigheder af hensyn til dette formål. For Danmark skulle der, også i den nuværende økonomiske situation, tværtimod være yderligere grund til at benytte den vaklende situation i NATO til at vikle sig ud af de dér foreskrevne krav. Nogle af NATO-landenes forsvarsministre har for nylig været kaldt sammen for at blive stillet over for et nyt krav fra USA om forhøjelse af militæruddgifterne. Det må være i modstrid med den danske regerings udsagn om en kraftig nedskæring af de offentlige udgifter at følge denne ordre fra USA, og jeg vil gerne udbede mig et svar på, om man har tænkt sig at føje vor store, åbenbart almægtige, alliancepartner her.

Det kunne godt være, det var på tide, vi sagde farvel til hele det NATO-foretagende. Det er unægtelig i den senere tid blevet klarlagt, at der inden for NATO foregår besynderlige forberedelser til indgreb mod

befolkningernes demokratiske rettigheder, forberedelser, der, hvis vore ministre har kendskab til dem, en skønne dag kan stille dem i et meget, meget mærkeligt lys over for befolkningen.

Vi har i løbet af det sidste år oplevet et cirkulære om et eventuelt indgreb mod uroen hos ungdommen i NATO-landene. Vi har faktisk set dokumentation for kupplaner i Italien, hvor den politiske udvikling ikke har passet NATO-lederne. Jeg har selv været med til at lægge planer på bordet, der også omfattede indgreb mod Danmark, hvis vi ikke makkede ret. Hver gang der offentliggøres sådanne hemmelige, men udsivede NATO-dokumenter, får vi det svar, at det vistnok ikke er noget rigtigt NATO-dokument. Sidst har udenrigsministeren været citeret i Højskolebladet for det. Det stammer hver gang fra en eller anden studiegruppe. Mon ikke det var på høje tid, at vi her i tinget kunne få en redegørelse for disse forskellige mystiske studiegrupperes unægtelig ejendommelige virksomhed, og mon ikke vi i tide skulle forlade en organisation, der beskæftiger sig med sådanne studiekredse, der bl. a. sidder og prikker København ind som A-bombemål?

Alt i alt må vi vel nok sige, at det mest iøjnefaldende ved denne regerings virksomhed udadtil — for indadtil går den på at begrænse og ødelægge livet for lønmodtagerne — er den sløve inaktivitet over for de reale muligheder for at styrke Europas sikkerhed og den virkelige mening med fælles europæisk samarbejde, der kan ophæve blokannelserne. Regeringen gør alt, hvad den kan, for at få disse bestræbelser udskuet. Man fralægger sig ganske vist altid ansvaret og gemmer sig bag NATO, bag USA, bag Vesttyskland, bag hensynet til forbundskansler Brandt osv., men var det ikke på tide med et initiativ?

Jeg har gravet mig igennem regeringens sikkerhedspolitiske betænkning og ser, at man dér har meget høje tanker om sig selv, idet man fremhæver, at man mener, at man er en højt værdsat samtalepartner også med de socialistiske lande. De socialistiske statters forslag til en konference om ikke-volds-erklæringer og økonomisk samarbejde har jo længe ligget på bordet, og er vi så skattede, som udenrigsministeren mener — og bare vi dog var — så synes jeg i og for sig,

[Kaune Reintoff.]

vi skulle bruge vores reelle indflydelse til at få sat noget i gang i stedet for bare at snakke.

I aftalen mellem den vesttyske og sovjetiske regering — og det er et stort fremskridt — har den førstnævnte nu efter års pres og års protest bekvæmet sig til at anerkende de bestående europæiske grænsers ukrænkelighed. Det er et fremskridt, vi omgående burde bakke op, hvis vi mener noget med, at vi er et demokratisk land, der ønsker afspænding. Alle påskud for ikke omgående at acceptere de bestående europæiske grænser er hermed brudt sammen. Hvad er begrundelsen for ikke at acceptere grænserne i Europa, for ikke at acceptere og anerkende DDR? Den samlede internationale udvikling understreger jo betydningen af, at alle muligheder for at styrke freden i Europa og for at frigøre Danmark for de måske skæbnesvangre bånd til USA-imperialismen udnyttes, medens tid er, og det klares ikke med at sige, at vi vil støtte Vesttyskland i dets bestræbelser for dette og hint. Kan vi ikke føre vores egen udenrigspolitik? Er det en umulighed? Jeg vil gerne have svar på: kan vi føre den, eller kan vi kun komme med disse udtalelser om, at vi vil støtte Vesttyskland?

Danmark burde vel også gøre sig gældende i den ulykkelige skærpelse af konflikten i Mellemøsten. Jeg er enig om, at det er beklageligt, at man ikke kan hjælpe humanitært — det kan man jo aldrig, hvis ikke det passer én politisk — men der skulle også gøres en anden indsats. Endnu er der muligheder til stede for en politisk løsning på grundlag af FN-resolutionen, der kræver Israels opgivelse af det erobrede territorium og anerkendelse af alle staters ukrænkelighed. Jeg ved godt, at udenrigsministeren ikke vil ud med, om han accepterer denne FN-resolution, men nu foreligger den, og vi må spørge igen: betyder statsministerens anerkendelse af forhandlingernes nødvendighed, at regeringen nu vil gøre indsigelse mod USAs afbrydelse af forhandlingerne, eller strider det også mod vores NATO-bånd? Det forekommer, som om USA kun tog sit forhandlingsinitiativ i sommer i forventning om en arabisk afvisning. Efter Israels stadige sabotage af disse forhandlinger

er USA nu ved at slutte op. Vil Danmark vende sig mod dette?

Også Vietnamkrigen går videre; bombardementer, napalmbrande og mishandlinger fortsætter. PÅG har taget et nyt initiativ til at få krigen bragt til ende, og vi har i nat kunnet forstå på præsident Nixon, at han selv føler, at jorden brænder under ham. De konstruktive forslag, der foreligger, har i Sverige fundet tilslutning i ledende kredse, og derfor må jeg også her spørge, om den danske regering vil sige til USA, at vi her ser en vej frem til sikring af fred og national selvstændighed i Sydøstasien.

Vi har i sommer på regeringens møder, i regeringens artikler osv. set så mange, mange smukke ord om vores fælles samfund, om mennesket i centrum, om menneskets trivsel. Ingen af ordene er modsvaret af handlinger og resultater. For hvad er det, vi ser? Vi ser virksomhedslukninger, hvor arbejdere og funktionærer brat mister eksistensmuligheder uden nogen som helst form for indflydelse på, hvad der sker over hovedet på dem. Vi ser de små erhvervsdrivende bukke under, den ene efter den anden. Vi ser ungdom i uddannelsesvanskeligheder på læreanstalter uden tilstrækkelige lokaler og lærere. Vi ser, og det er endnu værre, store grupper ungdom uden uddannelsesmuligheder. Vi ser en utilfreds befolkning, vi ser polititerror, og vi lukker øjnene for spekulation og åger. Sagen er, at man i vores samfund med dets økonomiske struktur og forældede og sammenbrudte ideologi — for liberalisme er vel nok snart et komisk begreb, sammenholdt med regeringens politik — nok kan snakke om trivsel og humanisme, men man har ikke skygge af chance for at gøre det til varm og jordnær virkelighed til gavn for alle mennesker.

Netop under den påstående velfærdsudvikling, mens man sidder dér og føler sig så sikker på sin magt, sætter man faktisk selv i sin uformåenhed socialismen på dagsordenen. For drømmene om trivsel, om menneskelig lykke, om et demokrati, der er reelt og omfatter alle samfundets anliggender, kan jo ikke gennemføres i vores samfund, men kun i et socialistisk, et samfund, der er underkastet folkets virkelige kontrol — ikke bare kontrol ved dem, der har taget den fra befolkningen — et samfund, hvor der pro-

[Hanne Reintoft.]

duceres efter plan og behov, hvor fordelingen af det producerede og det indtjente er demokratisk og befriet for udbytning, mens folket selv er med i alle afgørelser og kontrollerer, at de bliver bragt ud i livet. Denne regering har ført sin klassepolitik. Den har ført den hårdt, men den har ikke engang kunnet gennemføre den med succes. Dens handlinger står i skærende modsætning til ordene om befolkningens trivsel og befolkningens velfærd, og befolkningen er ved at indse det. Ungdommen rejser sig, de ældre tænker, foreløbig forbliver de passive, men også de har deres organisationer og deres eftertanke. Befolkningen vil protestere, og vi vil se protesterne allerede i vinter, hvis ikke man meget snart ganske klart giver tilsagn om at holde fingrene fra arbejdsmarkedets forhandlinger.

Kai Moltke: Det vanskelige for folketinget i den situation, vi befinder os i, ligger i det ganske enkle, at det, man er ved at præsentere for os, er en af de såkaldte helhedsløsninger, som imidlertid serveres i små portioner, og af hvilke kun de første er ved at blive lagt på bordet og bragt til folketingets kendskab.

Situationen kan i nogen grad minde mig om et isbjerg, som man ser nærmere sig. I klar luft virker toppen af et sådant isbjerg nærmest som en ganske beroligende sukkertop, der rækker op imod solen. Denne sukkertop udgøres, sådan må man vel betragte det, af det bebudede prisstop og den dividendebe-grænsning, der er blevet talt om, og som jeg senere skal komme ind på. De andre faktorer befinder sig endnu under vandfladen, og det vil vel være halsløs gerning alene at tilslutte sig den lysende sukkertop, når man ikke ved, hvad der skjuler sig under vandfladen. Dette gør, at man bliver nødt til at holde sig til ganske enkelte punkter, og jeg må først, når jeg skal gå ind på regeringens åbningstale, knytte endnu nogle bemærkninger til det udenrigspolitiske afsnit, som på visse punkter er temmelig mangelfuldt.

Jeg må sige, at den enkeltperson, som her i landet tydeligst har fået udtrykt, hvad han mener burde være landets program og regeringens program, det er vel Simon Spies. I sine betingelser til den presse, han ønskede at kontrollere, stillede han spørgsmålene

ganske klart op og sagde: vi må vænne os til at holde os fra at blande os i de indre forhold i sådanne lande, hvortil jeg eksporterer mine turister — det sagde han ganske vist ikke — som Grækenland, Spanien, Sydafrika, og man kunne vel have tilføjet Angola og en række andre lande. Nu havde det, når man ser på regeringens på mange måder prisværdige fortid i det græske spørgsmål, været rimeligt, om man havde sagt: er det Spies, der formulerer programmerne, eller er det den siddende regering? De ting, hr. Simon Spies efterlyste, er nemlig faktisk det, som mangler i regeringserklæringerne, og som skaber os en temmelig uhyggelig tvivl om, hvor regeringen i grunden står i en række afgørende sager i øjeblikket.

Jeg hørte den radikale ordfører, hr. Niels Helveg Petersen, gribe ind og sige noget, som burde have stået i regeringens erklæring, nemlig at ved den sidste amerikanske udrustning af Grækenland med amerikansk våbenhjælp, uden at man havde forhandlet med de øvrige NATO-lande, var demokratiske tilstande blevet forringet. Jeg tror, at efter vores kampagne i Europarådet, efter de standpunkter, som regeringen har taget og skaffet sig en vis fortjeneste ved, ville det rydde nogen tvivl af vejen hos befolkningen, hvis udenrigsministeren ville gentage de bemærkninger, som blev fremsat af hr. Niels Helveg Petersen. Og ganske uanset, hvor mange turister vi eksporterer eller ikke eksporterer til Spanien, tror jeg ligesådan, det er nødvendigt at fastslå, om vi også i Francostyret ser en faktor, som nu er ved at blive endnu mere integreret i NATO-blokken, om vi ligesom Nixon mener, at Spanien er ved at indtage en stadig stærkere politisk og økonomisk rolle i Europa.

Sydafrika har vi diskuteret før her i tinget, og jeg tror ikke, man behøver særlige specificeringer på dette område, for her er vi efter en bølge af protester havnet i at tie komplet stille over for de uholdbare tilstande, som er til stede både i Sydafrika og i Angola.

Det var altså foreløbig en henstilling til udenrigsministeren, eller om nødvendigt statsministeren, om lige at afklare regeringens nuværende stilling efter Amerikas separate aktioner ved Middelhavet. Hvis man som hr. Niels Helveg Petersen mener, det er en hindring for demokratiske tilstande, sy-

[Kai Moltke.]

nes jeg, at man skal sige det. Man bør tilkendegive, om Amerika her er slået ind på en politik, som ikke kan finde den danske regerings og det danske folketings godkendelse.

Mens jeg er ved udenrigspolitikken, vil jeg sige, at der var almindelig og bred samling om, som den socialdemokratiske ordfører udtrykte det, at vi forhåbentlig snart rykker ind i fællesmarkedet. Der blev samtidig udtalt et ønske om, at der ikke måtte blive trukket grænser, hverken mellem Sverige og Norge eller toldgrænser ned igennem Øresund, og det ønske kan jeg selvfølgelig fuldt ud dele. Men hvad er det, som skaber den særlige situation her, som gør, at Sverige som neutralt land er nødt til at reservere sig, hvor vi så at sige hopper i vandet med begge ben? Det er jo, at Romtraktaten, som man åbenbart fra alle de store partiers side nu accepterer, indeholder klare bestemmelser om, at medlemskab af fællesmarkedet betyder en koordinering af udenrigs- og militærpolitikken. Når tingene ligger sådan, må man gøre opmærksom på, at Danmark jo på visse vitale områder har haft sin særprægede stilling i militærpolitikken. Jeg ved ikke, hvor mange erklæringer vi her i folketinget har modtaget i de 10 år, jeg har været medlem af tinget, men det har af de skiftende regeringer været gentaget, at Danmark i fredstid under ingen omstændigheder vil finde sig i, at atomvåben placeres på dansk område. Der var en tid, hvor disse ting blev ganske overordentlig stærkt understreget, ikke mindst da vi havde atombævegelsen og den slags. Se, hvis man bøjer sig og betingelsesløst accepterer en militær- og udenrigspolitisk koordinering, hvordan ligger det så med, jeg vil ikke sige regeringens vilje, men med regeringens evner til at holde atomvåben borte fra dansk territorium? De to erklæringer, regeringens erklæring om ingen atomvåben på dansk område i fredstid og den ubetingede koordinering af militær- og udenrigspolitikken, kan dog meget let komme i et grelt modsætningsforhold til hinanden.

Derfor tror jeg, det er nødvendigt, før vi går videre i denne debat, at rejse spørgsmålet åbent: vil medlemskab i fællesmarkedet ændre Danmarks udenrigspolitiske stilling i en sådan grad, at de gamle erklæringer om

ingen atomvåben på dansk område fortsat vil have gyldighed for regeringen?

Jeg har med stor interesse lyttet til debatten her i dag om de økonomiske problemer. Det er især en ny økonomisk fordeling, som her er blevet prøvekørt. Statsministeren præsenterede for os i sin åbningstale den såkaldte treenighed, hvoraf det danske folk består. Det ene er de unge under uddannelse, som foreløbig efter regeringens mening ikke kan regnes for en produktiv faktor, men skal have hjælp. Det andet er pensionisterné, de gamle, som er kommet over den alder, hvor de hører med til det, man kalder de produktive årgange. Endelig står i statsministerens samfundsanalyse en tredje gruppe tilbage, dem i den produktive alder.

Se, jeg tror, den tredeling er lidt forenklet og lidt for vanskelig at sluge som grundlag for en helhedsløsning, for der er vel ingen her i salen, der vil påstå, at alle, der er i den produktive alder, er med til at yde produktiv indsats, er med til at yde skabende arbejde, og tage denne gruppe som en helhed. Det er i virkeligheden det, som er kerne-spørgsmålet i de økonomiske fordelings-spørgsmål, der drejer sig om, hvor byrderne skal lægges. Jeg tror derfor, at vi ville vinde i klarhed, hvis statsministeren eller økonomiministeren gav nogle mere detaljerede oplysninger om, hvordan de mange forskellige grupper, der befinder sig i den produktive alder, skal behandles. Det andet er vist at forene uforenelige ting og samle nogle under én hat, som overhovedet ikke hører hjemme i de samme grupper.

Hvad stillingen til pristalsregulering, til udmåling af lønninger osv. angår, får man jo somme tider sine syner, hvor man før har haft sine oplevelser. Nu forhandler parterne, og parterne bliver formanet til at tage økonomiske hensyn, og så kommer pegefingeren: hvis man ikke holder sig inden for rammerne, kan der ventes et eller andet, som vi endnu ikke har fået konkretiseret, og så får vi henvisningen til majdagsordenen, som regeringspartierne stillede i folketinget. Det minder mig lidt om en af de ubehagelige situationer, jeg tidligere har gennemgået i mit liv. Jeg erindrer, at den første dag efter, at de tyske tropper havde besat Horsørødelejn, blev vi opvartet høfligt med havregrød og morgente eller -kaffe og et par styk-

[Kai Moltke.]

ker brød til. Der var altså skabt et behageligt klima, i hvert fald på fortæringens område. Der var bare den forbandede hindring ved det, at for hver bordende sad der en tysk soldat med et maskingevær, som han lod pege rundt nu og da for at vise, at ganske vist var maden på bordet, men fornøjelsen kunne dog blive afbrudt, hvis der skulle indtræde ubehagelige optrin.

Se, det kan godt være, jeg er ondskabsfuld, men jeg kan ikke lade være med at tænke på, at regeringen her forsøger at skaffe det rette arbejdsklima for de kommende forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter ved at servere en hel del smukke almindeligheder om den sociale balance, når byrderne skal bæres, og opfordre parterne til at tage stilling til det. Men i baggrunden står maskingeværer, der betyder: makker I ikke ret og følger vores krav i den nuværende situation og tager hensyn til dem, så vil der blive grebet til andre og mere håndfaste former for løsning af overenskomstsituationen. Hvis jeg var arbejdsministeren, ville jeg ikke indlede forhandlingerne med en sådan, lad os sige forværring af klimaet på arbejdspladserne og i arbejdsmarkedsforhandlingerne.

Jeg tror, man herved skaber store vanskeligheder for netop at få den rigtig saglige drøftelse af tingene. Derfor ville jeg finde det mest rimeligt i forbindelse med disse opfordringer til alle om at deltage, organisationer og borgere, arbejdere og arbejdsgivere, Industriråd, Grosserer-Societet, og hvad det alt sammen hedder, om man foreløbig fjernede majresolutionens maskingevær fra bordenden og så, om ikke også de kunne give sig til at spise og tale sagligt og fornuftigt, uden at et sådant magtmiddel truede i baggrunden. Hvis man mener noget med det, man siger om, at man ønsker bred tilslutning om det, der skal gennemføres, skulle regeringen have skabt det psykologiske klima ved at fjerne de trusler, som i øjeblikket rettes mod arbejdsmarkedets parter. Man burde ganske simpelt trække majdagsordenen tilbage og først se tiden an, for jeg kan umuligt tænke mig, at betingelserne skulle være blevet bedre.

Nu fik vi de sædvanlige historier om, hvor stor lønstigningen må være i den kommende tid, der skal gå noget til de lavestlønnede,

og der bliver meget lidt tilbage; derfor må de folk, som hører til uden for de lavtlønnedes kreds, indrette sig på, at udsigten til, at deres krav gennemføres, vil blive mindre. Når vi taler om lønglidninger, har jeg tidligere mere end én gang fra denne talerstol hørt, at det, man ønskede, var elastiske overenskomster og samarbejde på virksomhederne, bl. a. ved effektivitetsfremmende lønsystemer for at billiggøre produktionen og bringe produktionen op. Ja men vi har jo på en række arbejdspladser her i landet — jeg tror, ingen af ministrene vil vove at benægte det — en tendens til overgang til produktionsfremmende lønsystemer. Tør arbejdsministeren så virkelig påstå, at han er så velbevandret på markedet, at han kan sige: „Ja men her har vi lønglidning af den og den størrelse“, uden så meget som at undersøge, om den er et produkt af stigende arbejdsproduktivitet eller af noget andet? Jeg tror ikke, man skal koncentrere sig om rammen. Jeg tror, det havde haft større virkning, hvis billedet, som indeholdes i rammen, fik mere realistiske træk end det, der hidtil er blevet præsenteret.

Så skal jeg i øvrigt kun fremdrage nogle enkeltheder. Jeg hørte kun med stor interesse, hvordan den socialdemokratiske ordfører, hr. Per Hækkerup, her gjorde opmærksom på, at der var to faktorer, som førte til, at vi står med for stor en købekraft og en dårlig betalingsbalance. Hr. Per Hækkerup trak meget realistisk det billede op, at halvdelen, det vil sige ca. 5 milliarder kr., måske skyldes lønglidningen, og de andre 5 milliarder kr. var et resultat af stigende ejendomspriser ved låntagning i den oppustede ejendoms- og jordpris. Disse ca. 5 milliarder kr. hidførtes til enkelte kredse af befolkningen, blot fordi de enten havde optaget lån eller realiseret deres ejendomsværdier til stigende priser.

Det tror jeg er en af de ting, som vi skal have med. Men det var endnu bedre, om vi så tog fat på de praktiske forholdsregler: hvad skal der gøres i den givne situation? Der bliver man vist nødt til at sige, at det, som har medført en realkredit i ruiner trods talrige hjælpeforanstaltninger, er den enkle kendsgerning, at man ikke alene gennem realkreditfinansieringen finansierer produktivt, nødvendigt, samfundsnyttigt byggeri, men at realkreditens nuværende form også inkluderer de stigende jord- og grundværdier. Nu

[Kai Moltke.]

ved jeg godt, at der er hele fem store partier her i salen, der er meget glade for, at vi fik realkreditreformen, som man kalder den temmelig prætentivst. Realkreditreformen er imidlertid kort sagt, at folk skal betale mere i indskud. Derfor må de somme tider låne pengene til en temmelig høj rente eller få lån i et investerings- eller finansieringsselskab til kurs 23. Det kan altså blive en dyr fornøjelse, og jeg tror ikke, de lavtlønnede her i landet har særlige muligheder for at deltage i dette kapløb, hvis de overhovedet kommer med i billedet. Endelig medfører den kortere løbetid for obligationerne, at man forkorter fristen for afdrag og betaling af renter, og derved bliver huslejen større, end den hidtil har været.

Regeringen taler om at reducere priser og omkostninger, men samtidig begynder den som baggrund for arbejdsmarkedsforhandlingerne at sige: mere i husleje i nybyggeriet, større betaling hver måned og større indskud trods voksende vanskeligheder. Jeg kan jo ikke rådgive regeringen med det flertal, som den har her i folketinget; men ville det ikke være klogere én gang for alle at fjerne den sygdomskim, som ligger i hele realkreditsystemet derved, at rammerne for kreditten stadig strammes, fordi jordværdi indgår som kronisk faktor, der slår hele finansieringen af det praktiske byggearbejde i stykker? Der var mange måder at løse det på. I stedet for disse forkortede tidsfrister kunne man have taget fat på at skille jordværdien ud fra det, som skulle til for at øge byggeriet, ladet jordværdien få sin egen finansieringsafdeling under f. eks. Hypotekbankens kontrol. Man kunne endvidere være med til aktivt at sætte jordprisen ned ved at sige, at ved fremtidigt byggeri og ejendomsalg var der ikke nogen fradragsret for renterne ved jordkøb. Det kunne være, det kunne standse jordspekulationen for et stykke tid.

Knud Hertling: Afsnittet om Grønland i statsministerens skriftlige redegørelse giver i

sig selv ikke anledning til mange bemærkninger. Dette afsnit udmærker sig jo ved samme mangel på konkretisering som den øvrige del af redegørelsen.

Målsætningen, at grønlænderne selv i højere grad skal medvirke ved den praktiske løsning af de udviklingsmæssige opgaver, således at det bliver muligt at reducere antallet af udsendte danske, er ikke af ny dato. Denne målsætning er faktisk snart mangeårig. Fhv. minister Mikael Gam formulerede den allerede i 1960 og sagde, at danskerne i Grønland skulle gøre sig selv overflødige. Men målsætningen bliver ikke ringere af, at den bliver gentaget, og jeg er helt enig i, at målsætningen er rigtig.

Jeg ved dog ikke, om det er for meget forlangt at bede ministeren for Grønland om at konkretisere denne udtalelse lidt mere. Jeg tror selv, at der netop inden for personaleområdet findes besparelsesmuligheder af et ikke ringe omfang. Det ville være rart at høre ministeren give visse antydninger om, inden for hvilke områder man mener at kunne erstatte de udsendte med grønlandsk arbejdskraft. Dette er af meget stor interesse både for de udsendte, som rammes, og for de grønlændere, der eventuelt står på spring for at kunne være afløserne ikke om 10 år, men allerede nu i år og næste år, for dem findes der også en del af.

Jeg er også helt enig i, at forudsætningen for denne opgave er forbedrede undervisnings- og uddannelsesforhold, og det er dejligt at konstatere, at regeringen vil lægge øget vægt på en forbedring heraf. Men hvordan vil man gøre det? De sidste mange års bestræbelser i Grønland er netop gået ud på at forbedre undervisnings- og uddannelsesforholdene, så det er meget spændende at høre, hvilke forøgede muligheder man taler om. Jeg håber meget på, at regeringen ikke blot tænker på selve skoleundervisningen, men også i høj grad på voksenundervisningen, altså hele det område, som vedrører folkeoplysningen. Hvis dette er tilfældet, vil jeg gerne udtrykke mit håb om, at man i disse planer medtager udvidelsen af den

[Knud Hertling.]

eneste folkehøjskole, vi har i Grønland, nemlig Knud Rasmussens højskole i Holsteinsborg, således at denne skole bliver i stand til at tilbyde mange flere unge et højskoleophold med væsentligt forbedrede tilbud om flere fag og med flere lærere.

Og hvad med spørgsmålet om oprettelsen af Grønlands oplysningsforbund? Dannelsen af et sådant forbund blev anbefalet af et af ministeriet for Grønland nedsat udvalg vedrørende folkeoplysningen i Grønland for et par år siden. Siden er der tilsyneladende ikke sket mere i sagen. Hvad er begrundelsen for, at man nøler så længe? Er ministeren måske ikke enig i, at et sådant forbund kan være den, igangsætter, som mangler i dag i hele folkeoplysningsarbejdet i Grønland?

Det er endvidere rart at få oplyst, at regeringen har accepteret Grønlandsrådets anbefaling af, at den grønlandske arbejdskraft bruges mere og mere i de kommende år. Jeg vil gerne spørge ministeren for Grønland, om denne udtalelse er ensbetydende med, at man fra nu af ikke giver arbejde inden for anlægssektoren til de udsendte firmaer, medmindre disse firmaer går ind for også at antage grønlandsk arbejdskraft? Dette var indholdet i Grønlandsrådets vedtagelse for juni måned i år, og jeg vil altså for en sikkerheds skyld gerne have oplyst, om regeringen har godkendt denne anbefaling.

Visse af de foranstaltninger, som regeringen ønsker at indføre, er jeg personlig absolut ikke modstander af. Lovforslaget om prisstop, som blev behandlet i går, ville jeg ønske også gjaldt for Grønland. Hele vores omkostningsniveau i Grønland er jo ret besat ikke meget forskelligt fra, hvad der gælder i Danmark. Vore priser bestemmes af varepriserne hernede. Hele avancesystemet er ét stort rod. Der tiltrænges i allerhøjeste grad i Grønland indførelse af kontrol med priserne, så meget mere som konkurrence-momentet er så ringe, som tilfældet er i de allerfleste byer. Lønmodtagerne i Grønland er endnu mere sorteper end her, når specielt arbejdernes lønninger tages i betragtning. Vi har danske priser, men meget lave arbejds-lønninger. Hele dette område trænger til en nærmere undersøgelse, og jeg vil gerne anbefale, at ministeren for Grønland lader foretage en sådan undersøgelse hurtigst

muligt, således at vi kan danne os et billede af, hvor meget den danske prisdannelse har indflydelse på prisdannelsen i Grønland.

Vi er fra grønlandsk side ganske indforstået med at være solidariske med andre befolkningsgrupper her i det danske samfund med hensyn til besparelserne i dette finansår. Det drejer sig om mange penge. Imidlertid er vi — altså de grønlandske politikere — endnu ikke indviet i, hvor mange penge der skal spares for Grønlands vedkommende, eller rettere sagt med hvor mange millioner kroner vores bevilling i dette finansår skal nedskæres. Hvilke instruktioner har ministeren for Grønland fået fra finansministeren, og har ministeren i sinde at konferere med Grønlandsrådet om, inden for hvilke områder nedskæringerne skal finde sted? En sådan tankeudveksling turde være naturlig, eftersom det er Grønlandsrådet, som godkender de årlige anlægsbudgetter.

Til slut har jeg et par muligvis ikke så store, men for os meget principielle ting at fremholde for regeringen. Den første drejer sig om planerne om oprettelsen af et privat fjernsynsselskab i Godthåb. Initiativtagerne til denne plan har tilsyneladende haft mange drøftelser med ministeren for Grønland, og tilsyneladende har ministeren for Grønland i princippet godkendt planen, bl. a. med den begrundelse, at TV for de unge i Grønland skal være et alternativ til kedsomheden på gaderne, mens de voksne igennem fjernsynet vil kunne holde deres danskundskaber ved lige. Se, det var en meget interessant begrundelse, det er idealisme i højsædet. Men hvor er begrundelsen naiv. Det private selskab skal operere i Godthåb, i et lukket net. Hvem bliver abonnenter? Jo, en masse danske udsendte, som har pengepungen i orden. Den godthåbske ungdom vil fortsat kede sig på gaderne ligesom resten af den grønlandske ungdom, som ikke har mulighed for at se TV endnu i mange, mange år, medmindre regeringen besinder sig i tide, sløjfer det private fjernsynsnet i Godthåb og skynder sig at planlægge et fjernsynsnet i Grønland på offentlig basis ligesom her i landet. Lad os undgå uldlicitation af fjernsynsselskabet i Grønland til inkompetente profitmagere, blot fordi vi i Grønland mangler lovgivning inden for dette samfundsmæssigt vigtige oplysningsområde.

[Knud Hertling.]

Jeg ved, at ministeren for Grønland ikke har konfereret med de grønlandske folketingsmedlemmer, ej heller med Grønlands landsråd herom, hvilket turde have været rimeligt at gøre i en så vigtig sag. Jeg undskylder på forhånd min uvidenhed, men jeg vil gerne stille det spørgsmål, om det er det radikale venstres politik inden for radio og fjernsyn, at staten ikke skal have monopol på disse områder. Jeg trøster mig med, at vi har en minister, som er medlem af dette parti, og jeg håber på, at partiet selv er modstander af at udlicitere den slags områder til mere eller mindre egnede personer.

Det andet problem, som jeg gerne vil fremdrage, vedrører den portoforhøjelse, som post- og telegrafvæsenet indførte for nogle måneder siden vedrørende bl. a. avisforsendelser til Grønland. Det korte af det lange i denne historie er, at det i dag koster ca. 10 kr. at få en avis sendt op til Grønland som flyfragt, altså én avis. Nu ved jeg, at mange af de aviser, som f. eks. danske lærere får, bruges i undervisningen i de grønlandske skoler i orienteringsfagene. Alene det turde tale for, at vi undgår sådanne former for chikane.

Men selv om det var så, at aviserne ikke bruges som undervisningsmateriale til de grønlandske børn, er denne portoforhøjelse uanstændig, for hvad er det, man gør for en del af den danske befolkning, som ganske vist bor noget afsides i riget? Man standser den kommunikation, som er så uhyre livsnødvendig. Især i sommerperioden er aflytningsmulighederne af Grønlands radio overordentlig ringe i den nordligste og sydligste del af Grønland samt i hele Østgrønland. I lange perioder kan man ikke høre radio. Dette må lyde barokt for mange danske, der har tre programmer om dagen plus TV, ja, oven i købet farve-TV. Men sådanne forhold bliver altså ikke budt os i Grønland, og det venter vi heller ej.

Men oven i dette i sig selv skandaløse forhold bestemmer post- og telegrafvæsenet altså, at ingen i Grønland skal have råd til at holde avis og prøve på at holde sig nogenlunde à jour med, hvad der sker rundt i verden, for man kan så sandelig ikke lide, at der i denne overskudsforretning findes et område, som giver underskud. Jeg havde nær sagt: herregud da. Grønland i sig selv er

endnu i dag en underskudsforretning for hele det danske samfund, så hvorfor ramme befolkningen i Grønland netop inden for orienteringsområdet, på et kulturelt område? Denne afgørelse forekommer mig at være forrykt.

Men det principielle for mig i denne sag er spørgsmålet, om Baunsgaardregeringen er ude på at udvide diskrimineringsfeltet, hvad angår Grønland. Ønsker regeringen da ikke at anerkende Grønland som en del af riget? Hvis svaret er bekræftende, hvad jeg meget håber det er, skal jeg henstille til statsministeren at drage omsorg for, at denne skandaløse afgørelse om portoforhøjelsen omstødes omgående.

Rosing: Aldrig nogen sinde før har der været talt og skrevet så meget om grønlandske forhold og den grønlandske udvikling som i de sidste par år, i de fleste tilfælde imod den førte Grønlandspolitik. Det sker ikke alene her i landet, men også i landsdelen. For mig er det derfor glædeligt, at så mange danske politikere, det være sig regeringsmedlemmer, finansudvalget og mange menige medlemmer af folketinget, har afset tid til at besøge Grønland for at orientere sig om de faktiske forhold i den del af riget. Vi har både læst og hørt deres udtalelser om deres indtryk af forholdene, forståeligt nok med mange forbehold. Jeg har forstået, at sådanne besøg i første række har skabt interesse for denne landsdel og dens befolkning, dens problemer og mangler samt for, hvor meget der er gjort med de penge, der hvert år bevilges til Grønland. Det er godt, at tingets medlemmer, som vedtager love for og bevillinger til Grønland, gør sig bekendt med forholdene. Det er vort håb, at dette arrangement udbygges i den kommende tid. Jeg vil derfor benytte lejligheden til at takke for besøget.

Efter 20 års udvikling står vi, som landsrådsformand Erling Høegh har sagt for nylig, ved korsvejen, hvor vi må tage beslutning om, hvilken vej vi må følge, med andre ord, hvilke tanker vi har om vor fremtid og politiske forhold. Der er under tidligere diskussioner om Grønlandspolitikken fremhævet to alternativer: at vi må bevare og fortsætte de én gang vedtagne politiske målsætninger, nemlig at normalisere de grønlandske forhold efter dansk mønster, eller at Grøn-

[Rosing.]

land skal og vil være mere for grønlænderne, hvor Grønlands særpræg bevares.

Hvis vi skal bevare og fortsætte med det dansk-grønlandske samvirke til løsning af vore mangeartede problemer og have Danmark som port til den øvrige verden, mens vi samtidig giver grønlænderen øget indflydelse på og ansvar for udviklingen, må vi for at undgå knæk i udviklingen vælge mellemvejen, så vi kan tilgodese de to alternativer. Jeg har også forstået den del af statsministerens skriftlige redegørelse om, hvad regeringen agter at gøre for Grønland, derhen, at vi må gå mellemvejen. Han siger nemlig, at grønlænderne selv i højere grad skal medvirke ved den praktiske løsning af de udviklingsmæssige opgaver, at antallet af udsendte danske således vil reduceres, og at man i højere grad vil søge at inddrage den grønlandske arbejdskraft i løsning af opgaverne. For at alt dette skal kunne realiseres, vil der blive lagt øget vægt på at forbedre undervisningen og uddannelsesforholdene.

For mig at se kan en sådan politik fremmes ved, at man søger vort kommunale selvstyre etableret så hurtigt, som det praktisk, sagligt er muligt, måske i forbindelse med indførelse af indkomstbeskatningen i Grønland. Sådan er Grønlandsudvalget af 1960s forslag, som også toner frem i den seneste tid. I relation hertil bør der indledes afvikling af den dobbelte administration af Grønland, således at visse instanser, der findes her i landet, kan overflyttes til Grønland, f. eks. byplanlægningen og GTOs rådgivende virksomhed.

Den primære målsætning for Grønlands fremtid og den store danske økonomiske indsats i løbet af den sidste snes år forstås derhen, at den grønlandske befolkning skal udvikles således, at den selv til sin tid vil kunne klare de fleste af opgaverne. I slutningen af sin redegørelse i foråret sagde Grønlandsministeren — Folketingstidende 1969-70, sp. 5278:

„Denne udbygning nærmer sig nu sin afslutning, og jeg håber, vi i de kommende år får kraft til at koncentrere os om sådanne menneskelige ting, som vil få betydning for den enkelte grønlænder.“

Ja, i dag er tiden inde til at gøre mere for selve grønlænderens fremtid og give ham chance for at tage et større ansvar for ud-

viklingen. Når den grønlandske befolkning får større indflydelse på sin egen udvikling og mere økonomisk ansvar for, hvad der skal ske deroppe, vil den ligesom andre minoriteter i Norden selv afgøre, om den vil bevare sit særpræg og sprog, hvilket allerede er udtrykt klart under Holsteinsborgkonferencen. Men dette må ikke forstås således, at vi grønlændere vil forkaste eller ringeagte det kontaktsprog, som det danske sprog er. Nej, dansk er for os en nøgle til verdenssprog som f. eks. engelsk. I øvrigt er jeg sikker på, at Grønland til sin tid vil være et tosproget land. Dette viser sig efterhånden tydeligere hos den yngre generation.

Statsministeren berører i sin åbningstale også fiskeriet, som i de seneste år dog ikke har kunnet fremvise gode resultater på grund af forringede klimatiske forhold. Jeg deler regeringens opfattelse af, at den planlagte udbygning af den grønlandske fiskerflåde med større havgående skibe, eller rettere sagt trawlere, vil give bedre mulighed for fremtidig at sikre råvaretilførsel til industrianlæggene og hermed beskæftigelsen i land. En sådan fiskerflåde kan følge torskens, hvor den findes.

Men for mig er det også vigtigt, hvis sådanne skibe skal kunne bemannes af grønlændere, at de unge først lærer vilkårene og arbejdet om bord på sådanne skibe i andre lande at kende. Det er jo en kendsgerning i Grønland, at de unge eller de mindre fiskere søger arbejde på landjorden, fordi dette er sikrere, og fordi det at være fisker i Grønland hele året rundt er et hårdt job. Lad de unge først prøve fiskerierhvervet ude under mildere himmelstrøg, så de kan blive fortrolige med og glade for erhvervet, før de kommer tilbage til grønlandske farvande. Der må gives mulighed for, at de unge grønlændere, som i mange tilfælde har udlængsel, får hyre om bord på f. eks. norske og færøske eller andre trawlere.

Som jeg ved flere lejligheder har sagt her fra talerstolen, er fiskeriet meget følsomt over for klimatiske ændringer, og der er for stor ensidighed i det grønlandske erhvervslev. Vel er der med tiden etableret forskellige private virksomheder i Grønland, men kun ca. $\frac{1}{3}$ af sådanne ejes af grønlændere, resten af danskere. Forklaringen er den, at grønlænderne både mangler en tilstrækkelig uddannelse og den tradition for at føre så-

[Rosing.]

danne virksomheder, som danskerne har, og at de savner rådgivere, nemlig konsulenter m. v., som netop er beregnet for dem.

Det er snart flere år siden, vi i Grønlandsrådet diskuterede frem og tilbage etablering af en sådan konsulentvirksomhed, men vi er ikke kommet til et resultat. Som Grønlandsministeren ved lige så godt som jeg, har vi nu en lov om støtte til grønlandsk erhverv. I denne lov står der, at ministeren for Grønland i overgangstiden kan ansætte konsulenter. Den bestemmelse vil vi gerne have realiseret snarest muligt. Det gælder ikke om, at vedkommende bør være en grønlænder. Bare han eller de har en god uddannelse og erfaringer i private foretagender samt den indstilling at ville sætte sig ind i grønlændernes nuværende situation, er det tilfredsstillende.

Den grønlandske udvikling er præget meget af teknikken. Trods enorme kyststrækninger og ret generende klimatiske forhold i de arktiske egne er kommunikationsforholdene betydelig bedre end tidligere. Takket være den store økonomiske indsats og veludviklet flyveteknik er Grønland meget nærmere ved Danmark og dermed nærmere ved den kulturelle forbindelse, som er uhyre vigtig for Grønlands danske og indfødte befolkning. Breve og dagblade kan nu sendes 2-3 gange om ugen, så man føler, at man kan følge med i, hvad der sker i det ydre.

Men i år fra 1. juli er der lagt luftposttillæg på aviser og tryksager, så f. eks. en søndagsavis, som kan fås dagen efter, kommer til at koste 8-10 kr. Derved bliver den i øvrigt meget forbedrede kulturelle forbindelse mellem Grønland og Danmark stærkt generet. Hvem her i landet kan tillade sig at købe et nummer af et dagblad til den pris? Man må vel kunne indføre en særordning her som på andre områder, når det drejer sig om ting af væsentlig betydning for Grønland. Det må jo huskes, at en stor del af Grønland ikke kan besejles i vinterhalvåret. Læsestof har vi heller ikke meget af. Det må derfor komme fra Danmark. Dette luftposttillæg berøver mange danskere og grønlændere den mulighed at kunne følge med i, hvad der sker i det øvrige rige. Her i Danmark giver man kulturformidlingen en høj prioritet. Ud kommer et af dagbladene ikke

en dag her, kommer vi straks til at savne det. Tænk på, hvor meget vi i Grønland vil komme til at savne de danske blade i vintermånederne, hvis vi må opsigte abonnementet på grund af den enorme forhøjelse.

Jeg ved, hele Grønland praktisk taget har protesteret, og jeg ved, hvilket svar man har fået. Jeg er også helt sikker på, at regeringen lige så godt som jeg ved, at mange statsforetagender i Grønland er underskudsforretninger. Hvorfor skal man begynde at afvikle sådanne underskudsforretninger i den kulturelle sektor? Jeg vil opfordre regeringen til at overveje denne afgørelse endnu en gang. Afgørelsen rimer slet ikke med den politik, der føres for Grønland, nemlig at intensivere undervisningen og uddannelsen af grønlændere samt at give det kulturelle liv gode betingelser. Der må kunne findes en løsning på dette ulyksalige luftposttillægsproblem.

Statsministeren sagde i sin redegørelse, at regeringen på grund af de særlige naturgivne forhold på Færøerne og Grønland ønsker at forhandle om hensigtsmæssige særordninger for disse to områder, og at man i de kommende måneder vil optage drøftelser med de færøske og grønlandske myndigheder. Denne udtrykte fremgangsmåde og den indstilling er vi enige i. Det må forstås, at vi i allerhøjeste grad er interesseret i, hvordan Grønland bliver behandlet, når Danmark eventuelt indtræder i De europæiske Fællesskaber. Når disse ordningers nærmere udfordring drøftes, har vi grønlandske folketingsmedlemmer regnet med, at vi kommer til at deltage i forhandlingerne. Det sker ofte, at kun det grønlandske landsråd høres om, hvad grønlænderne mener om en eller anden sag, og når dette er sket, har vi som regel ingen indflydelse på sagen, fordi landsrådet har taget en endelig stilling til den. Dette kender vi alt for godt, når det drejer sig om et eller andet lovforslag. Desuden er det også for os vigtigt, at vi får løbende orientering om kommende forhandlingens gang og resultater, så vi kan følge med i sagens gang. Det mener vi godt at kunne kræve i vor egenskab af grønlandske folketingsmedlemmer.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Der er af en række af ordførerne rejst specialproblemer, som enkelte af ministrene vil

[Statsministøren.]

svare på. Det bliver derfor min opgave at svare på de mere generelle synspunkter, der er ført frem.

Det gælder også vedrørende de af hr. Rosing og af hr. Knud Hertling rejste spørgsmål. Jeg vil dog gerne benytte lejligheden til at udtrykke min glæde over, at de to grønlandske repræsentanter i folketinget er enige med regeringen i den målsætning, der er sat for vor grønlandspolitik. Det regnede vi også med, idet tidligere debatter om dette har udtrykt en sådan enighed. Udviklingen af Grønland giver os særlige problemer, det ved alle. Jeg lyttede med interesse til de betragtninger, hr. Rosing gjorde gældende vedrørende mulighederne for at fremme den generelle målsætning ved at øge det kommunale selvstyre, og jeg synes, det er en så vigtig ting at få dette bedømt, at jeg gerne vil understrege, at regeringen både må og vil interessere sig for de muligheder, sådan at vi kunne nå frem til så hurtigt som overhovedet gør ligst at nærme os den angivne målsætning.

Jeg er også meget glad for, at hr. Rosing udtalte, at han skønnede, Grønland i fremtiden ville være tosproget. Det var også den erfaring, jeg rejste hjem med, da jeg sidste år var på Grønland. Jeg tror, det er en rigtig målsætning ud fra de særlige kulturelle og erhvervsmæssige opgaver, der er stillet os på Grønland.

Både hr. Rosing og hr. Knud Hertling var inde på problemet om posttaksterne, og hr. Knud Hertling stillede et spørgsmål, som jeg næsten er sikker på at han er enig med mig i at han alligevel ikke burde have stillet, nemlig om regeringen er ude på at diskriminere imod Grønland. Svaret kender hr. Knud Hertling på forhånd: Det er vi selvfølgelig ikke. Men det, vi har tilfælles — de, der har det ganske særlige kendskab og den særlige repræsentation for Grønland, og vi andre — er, at vi står med den fælles viden om, at det er mange hundrede millioner kroner, der hvert år må og skal investeres i udbygningen af det grønlandske samfund, og her må man stræbe efter at finde vejen til den bedst mulige anvendelse af de offentlige midler, der anvendes i og for Grønland. Jeg siger ikke, at regeringen ikke kan begå fejl i sin vurdering af dette, men der er

ingen grund til at betvivle, at vi i vore bestræbelser har haft det for øje: hvor meget kan og hvor meget skal det danske samfund investere i Grønland, og hvordan finder vi frem til den bedste anvendelse af disse midler? Det er en sådan generel betragtning, der har ligget bag vor vurdering af posttaksterne, som vi erkender er et særligt problem — et problem, som vi også har forstået man føler overordentligt stærkt i Grønland.

Hr. Sigsgaard og fru Hanne Reintoft rejste begge spørgsmålet, om de forlydender, man havde set i pressen om, at der skulle være truffet en aftale om delvis dækning af omkostningerne ved de amerikanske styrker i Europa, var rigtige. Jeg kan sige til de to medlemmer, at det er de ikke. Der er ikke truffet en sådan aftale om, at andre NATO-lande skal yde en delvis dækning af de amerikanske styrker. Dermed er der heller ikke noget at svare med henblik på tillægsspørgsmålet om, hvad beløbet i givet fald var.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at byde venstres nye gruppeformand, hr. Enggaard, velkommen blandt ordførerne. Vi, der skal deltage i denne debat, har jo den fælles opgave, dels at få præsenteret vore politiske modsætninger, om man kan sige det sådan, dels om at få draget frem det saglige indhold i den generelle økonomisk-politiske debat, som dette jo er, og dér synes jeg, der er meget at takke hr. Enggaard for i hans ordførertale. Hr. Enggaard sagde, at det var væsentligt, at man ikke plukkede enkeltheder ud og regnede med, at så stod resten tilbage. Jeg er glad for denne udtalelse, fordi den giver mig anledning til dels at minde om, at sådan har jeg selv tidligere sagt det, dels at understrege, at når man lægger op til forhandling, må det selvfølgelig være sådan, at man kan ikke fjerne enkeltheder og tro, at andre så står urørte tilbage.

Hr. Haunstrup Clemmensen var inde på et synspunkt, som jeg synes man fra oppositionsordførerne ligesom glemte i sin bedømmelse af den økonomiske opgave, vi står over for, idet hr. Haunstrup Clemmensen sagde, at i al den megen diskussion om, hvad indkomstpolitik egentlig er for noget, er det værd at erindre sig, at der findes andre befolkningsgrupper, hvoraf store dele har det endnu vanskeligere økonomisk, end store grupper inden for lønmodtagerne har

[Statsministeren.]

det. Det tror jeg er en meget væsentlig betragtning at erindre sig i et forsøg på at bedømme vore faktiske opgaver.

Jeg synes, det hænger meget sammen med noget, som hr. Niels Helveg Petersen sagde, idet han sagde: vi er jo endnu ikke kommet til ubehagelighederne. Det har han delvis ret i, men også kun delvis. Jo, vi er kommet til ubehagelighederne i den forstand, at der i dette øjeblik sidder et folketingsudvalg og behandler forslaget om pristop. Der er ingen grund til at benægte, og ingen vil formentlig finde på at bestride det, at pristoppet er en ubehagelighed, og pristoppet — det er dér, sammenhængen er mellem, hvad hr. Enggaard og hvad hr. Haunstrup Clemmensen sagde — kan aldrig blive en selvstændig ubehagelighed, det har en sammenhæng med, hvad der i øvrigt gøres på det økonomiske område. Det er nødvendigt at sige dette og også at sige det til hr. Per Hækkerup, når han giver udtryk for, at det var, ligesom om jeg ikke tog hele dagsordenen med fra den 15. maj. Jo, den har regeringen taget til efterretning, og det gør vi stadig. Den kan heller ikke deles, hvis man vil have den indkomstpolitiske løsning, som kan anses for at være socialt afbalance-ret og rimelig over for alle berettigede hensyn.

Hr. Poul Dam holdt en udmærket tale — som kritiker betragtet. Den var karakteristisk, elegant, skarp i sin kritik og uden anvisninger. Jeg kunne ikke lade være med at tænke på, da jeg hørte hr. Poul Dam, at en teaterkritiker, der engang blev voldsomt bebrejdet, at han havde været så hård i en balletanmeldelse, sagde: ja men en balletkritiker behøver ikke selv at kunne danse. Jeg forstår, at hr. Poul Dam lever efter den regel.

Jo, selvfølgelig var der én anvisning. Hr. Poul Dam sagde: vi kan lade være med at indkalde soldater og militærnægtere, så løser vi det meste af den nuværende økonomiske opgave. Senere i hr. Poul Dams tale følte han en — jeg havde nær sagt selvfølgelig — forpligtelse til at fremhæve det socialistiske samfundssystemets fortrinligheder. Hvis man nu har den tro, at det egentlig går skidt her i Danmark, og at vi, som hr. Poul Dam sagde det, ikke må stille særlige krav til lønmodtagerne, men at vi skulle afskaffe

militæret og dermed også militærnægterne, og hr. Poul Dam samtidig taler om den socialistiske samfundsordens virkelig fortrinlige sider, så må man spørge: kan vi ikke få bare ét socialistisk land angivet, hvor selv den gennemsnitlige lønmodtager har det bedre, end han har det i Danmark, bare ét? Kan vi ikke også få bare ét eksempel på et socialistisk samfund, der anvender forholdsvis mindre på militærudgifter, end Danmark gør? Bare ét eksempel må da kunne lægges frem, når man har den tro, som hr. Poul Dam giver udtryk for.

Det, der for mig er meget væsentligt at få sagt, er, at jeg tror ikke, det kan være i nogets interesse, heller ikke i SFs interesse, at man vil bringe det dertil, at man først og fremmest diskuterer vore sikkerhedsmæssige problemer ud fra en øjebliksbestemt økonomisk situation. Det er klart, at den overindflydelse på vore muligheder for at formulere sikkerhedspolitikken, men jeg vil tro, at alle uanset forskelligheder i opfattelser er bedst stillet ved, at vi ikke drøfter sikkerhedspolitik alene ud fra en økonomisk vurdering.

Hr. Per Hækkerup levnede ikke regeringen så forfærdelig meget. Det ville selvfølgelig også have været overraskende. Jeg vil gerne sige til hr. Per Hækkerup, at når vi fra regeringens side har valgt at lægge frem et 12 punkts program, som indbyder til forhandling, så må man acceptere, at regeringen ikke i samme åndedrag kan komme og lægge frem en lang række enkeltheder og sige: her er så regeringens plan, værsgo, i enkeltheder. Det må vel netop være formålet, at man ved disse forhandlinger lægger sine tanker frem på de enkelte områder og får dem bedømt i den store sammenhæng, som gerne skulle nås.

Det gælder besparelserne, hvor det er rigtigt, som en anden ordfører, jeg tror, det var hr. Poul Dam, sagde det, at senest ved fremsættelsen af finanslovsforslaget skal de samlede besparelser lægges frem. Jeg tror også, hr. Per Hækkerup med sine erfaringer fra sine år som minister er enig i, at det netop ikke er en tilrådelig vej at komme med sådanne besparelsesplaner stykkevis og delt. Man må prøve at lægge dem frem i sammenhæng for derigennem at give oppositionspartierne en mulighed for en samlet bedømmelse.

[Statsministeren.]

På ét punkt må jeg erklære mig både uenig i og betænkelig ved den sammenstilling af argumentation, som hr. Per Hækkerup foretog, da han sagde, at regeringen altså gerne vil give 300 mill. kr. til tåbelige arbejdsgivertilskud — det var vist endda et kraftigere udtryk — medens man ikke vil drøfte at nedsætte priserne. Når jeg er betænkelig ved den sammenstilling, er det, fordi hr. Per Hækkerup tilsyneladende ikke har set den sammenhæng, der er imellem prisstoppet og det, regeringen foreslog og fik vedtaget i folketinget i maj måned med compensation for den sidste dyrtidsportion, hvorved man unddrog den fra omkostningsniveauet. Havde vi ikke gjort det, kunne vi jo ikke have gennemført prisstoppet. Der er en sammenhæng. Derfor kan man selvfølgelig ikke nu komme og sige, at man vil gerne have prisstoppet, og så vil man have arbejdsgivertilskuddene væk, for så fjerner man grundlaget for det prisstop, vi nu har gennemført. Der er en sammenhæng også imellem, hvad der her tidligere er gjort, og hvad der nu kan og skal gøres.

Hr. Per Hækkerup var inde på, at vi måske ikke så meget skulle interessere os for pengeindkomster og priser, hvis vi ikke ofrede væsentlig større opmærksomhed på stigningerne i de faste værdier. Nu ved hr. Per Hækkerup, at regeringen selv har peget på denne sammenhæng. Man siger, at der er sket en produktionsstigning på 7 pct., og der er ganske vist i samme periode sket en lønstigning på ca. 10 pct., men der er dog ikke så stor forskel, hvorimod ejendomsværdierne er steget langt mere. Ja men ser hr. Per Hækkerup slet ikke, at der kan være sammenhæng i dette? Når pengeindkomsterne stiger mere end produktionen, så nærer man inflationen, og er der noget, der har gavn af inflationen, så er det de faste værdier. Kan man derfor dæmpe efterspørgselspresset, mindsker man inflationsrisikoen netop omkring de faste værdier.

Hr. Per Hækkerup sagde også, at han var bange for, at vore dispositioner uvægerlig vil føre til brud på byggerytmen. Nu er det meget vigtigt at få gjort op, hvad det er for dispositioner, vi taler om. Jeg tror, at de dispositioner, folketinget og regeringen står over for at skulle træffe, i allerhøjeste grad vil komme til at øve indflydelse på bygge-

rytmen. Det er jo grunden til, at regeringen siger, at pengepolitikken, altså kredit og rente, finanspolitikken og indkomstfastsættelsen må ses i sammenhæng. Hr. Per Hækkerup var ikke enig med os i, at vi skulle stræbe efter en relativ kortvarig afvikling af det betydelige underskud på betalingsbalancen. Det må tage noget længere tid, siger han, men der var dog en erkendelse af, at det skal nedbringes. Se, hvis vi nu siger, at regeringen skal lade indkomstfastsættelsen udvikle sig selv, og den så udvikler sig stærkere, end denne målsætning om at nedbringe betalingsbalanceunderskuddet kan bære, og vi stadig vil fastholde, at betalingsbalanceunderskuddet skal nedbringes, så betyder det, at vi skal lægge endnu mere vægt på finanspolitikken og på penge- og kreditpolitikken. Så sker der et brud på byggerytmen. Det er derfor, vi fra regeringens side så indtrængende, som vi nu kan det, siger: ja men lad dog ikke dette ske, for så får vi en påvirkning af indkomstfastsættelsen ad bagvejen på en højst ubehagelig måde, og så vil bruddet på byggerytmen og den samtidige omkostningsforøgelse for eksporterhvervene betyde, at vi ikke kan udnytte de gode eksportkonjunkturer, der ser ud til at være også i 1971, og dermed få en nedbringelse af valutaunderskuddet under bevarelse af den fulde beskæftigelse. Det er nødvendigt at se denne sammenhæng.

Jeg er enig med hr. Per Hækkerup i, vi ikke står realøkonomisk dårligt, hvis man anlægger en helhedsbetragtning. Jeg tror, det var hr. Haunstrup Clemmensen, der sagde, at betalingsbalanceunderskuddet er 4 pct. af vores bruttonationalprodukt. Selvfølgelig kan vi magte den opgave, hvis vi vil. Det, man ikke kan, er at skille de tre hovedfaktorer, der er i samfundsøkonomien. Finanspolitikken, som vi, der sidder her, har ansvaret for, pengepolitikken, som vi indirekte får ansvaret for, og indkomstfastsættelsen. Vi kan ikke skille dem ad. Jeg kan ikke lade være med at gentage, at noget af det, som man ikke må, er at lukke øjnene for væsentlige karaktertræk ved den seneste tids økonomiske udvikling, væsentlige karaktertræk, som har medvirket til at skabe den situation, vi nu står i.

Netop når hr. Per Hækkerup henviser til byggeriet og faren for dér at bryde rytmen, må det være rigtigt at sige, at der er også en

[Statsministeren.]

risiko for at bryde byggerytmen igennem den udvikling, der har været især i 1970, hvor lønglidningen har været stærkere, end det hidtidige prisniveau har kunnet bære; det er jo det, der gør, at vort velfærdssamfund har sine særlige problemer. Når man ved et velfærds- og velstandssamfund forstår, at vi skal have den fulde beskæftigelse, hvordan undgår vi da både på lønglidningen, på avanceglidningen og på prisglidningens område en sådan udvikling, at vi ikke er levnet realistiske muligheder for at opretholde den fulde beskæftigelse?

Hr. Per Hækkerup ser gerne et valg. Han mener, regeringen sidder af frygt. Åh ja, men så har frygten i hvert fald sin begrænsning. Vi har dog en valglov her i landet. Nej, jeg tror, situationen skal anskues lidt anderledes. Jeg var glad for, at hr. Per Hækkerup sagde, han ikke ønskede et valg for valgets skyld; det løste ingen problemer. Det er det samme, jeg har sagt. En politiker må altid og skal altid og mener vel også altid, at han gerne vil have et valg, men det, der i virkeligheden er problemet — og det svar, jeg nødvendigvis må give hr. Per Hækkerup, når han taler om fornyelse — er: den store politiske problemstilling for den danske vælgerbefolkning er jo, om den tror på, at socialdemokratiet kan bringe en sådan fornyelse i god retning. Her tror jeg helt oprigtigt, at det vil være meget afgørende, hvordan vi kommer igennem det forhandlingsforløb, vi nu står i. Man kan ikke — og jeg er glad for, at der heller ikke er noget grundlag for i dag at antyde, at man stræber efter det — som opposition krybe i læ for sit ansvar over for de økonomiske afgørelser og for sin pligt til at tage et medansvar, når den økonomiske situation kalder på det. Jeg er som sagt glad for, at der heller ikke er grundlag for at antyde efter hr. Per Hækkerups ordførertale, at det var det, der var tilfældet.

Udenrigsministeren (Poul Hartling): Dagens første ordførertale blev indledt med nogle bemærkninger om Mellemøsten, som

lå på linje med de synspunkter, der findes i åbningstalen, men i den forbindelse sagde det ærede medlem hr. Per Hækkerup, at regeringen havde sagt, at det ikke var rigtigt at yde 100.000 kr. til de hårdt ramte ofre i Jordan, og han tilføjede, at regeringen burde overveje en så restriktiv holdning endnu en gang; for den stemte ikke med Danmarks humanistiske indstilling. Må jeg sige, at den fremstilling er lidt for firkantet. Det forholder sig, som man måske ved, således, at der på finansloven findes en katastrofebevilling på 400.000 kr., som udenrigsministeren er berettiget til at trække på uden at spørge finansudvalget. Den overskrides hvert år. Vi brugte i fjor mere end 10 mill. kr. ud over denne bevilling og året før 7 mill. kr. mere. I år har vi søgt om en ekstrabevilling til hjælp i Vietnam til opdobling af en Røde Kors-indsamling på 1.248.000 kr. Vi har givet til hjælpen i Jordan, til Røde Kors først 10.000 schw. francs. til en øjeblikkelig situation, og siden er der blevet udlånt et statshospital, hvis værdi i hvert fald beløber sig til mange hundrede tusinde kroner. Men der kom en forespørgsel fra Folkekirkens Nødhjælp, om man til dette arbejde kunne få 100.000 kr. af katastrofefonden, og dertil svarede vi, at der var kun knap 30.000 kr. tilbage i indeværende finansår, så det kunne vi ikke give. Men i det brev, som Folkekirkens Nødhjælp fik, stod der videre, at såfremt Folkekirkens Nødhjælp måtte forelægge et konkret bistandsprojekt, eventuelt i samarbejde med Dansk Røde Kors, ville regeringen være villig til at overveje sagen på ny.

Det ærede medlem spurgte om forhandlingerne mellem Vesttyskland og Polen og mente, at der var en mulighed for undertegnelse af en traktat allerede på lørdag eller i allernærmeste fremtid, og talte også i den forbindelse om Oder-Neisselinjen. Oder-Neisselinjen indgår som bekendt i de stedfindende tysk-polske forhandlinger og var direkte og klart nævnt i traktaten mellem Bonn og Moskva af 12. august. Imellem Polen og Vesttyskland er den 6. forhand-

[Udenrigsministeren.]

lingsrunde netop sluttet. Vi har i udenrigsministeriet ikke fået nogen meddelelse om resultatet af denne runde, og vi har heller ikke noget kendskab til, at forhandlingerne skulle være nået så vidt, at en undertegnelse af en aftale skulle være umiddelbart forestående. Men vi håber, at det ikke lader vente for længe på sig, for jeg deler det ærede medlems synspunkt, at det er vigtigt og nyttigt, at sagen har fremgang.

Det ærede medlem gjorde nogle bemærkninger om Tinbergenkomiteen og Tinbergenrapporten og henstillede, at vi overvejede den. Det gør vi. Må jeg i øvrigt efter aftale med ministeren for teknisk bistand til udviklingslandene sige, at jeg foreslår, at vi gemmer diskussionen herom til den debat, der vil komme om vores udviklingshjælp. Det gælder også som svar til andre ordførere, der var inde på disse spørgsmål. Jeg foreslår, at vi gemmer denne diskussion til en ikke alt for fjern dato, hvor et nyt lovforslag vil give en god anledning til debat om vor u-landshjælp.

Det ærede medlem hr. Enggaard understregede Berlinforhandlingerne, fordi et positivt udfald kan bane vej for virkeliggørelsen af en sikkerhedskonference. Jeg er ganske enig med ham. Både han og det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen understregede ligesom hr. Per Hækkerup, at der ikke var noget realistisk alternativ til Danmarks medlemskab af NATO. Vi bygger vor sikkerhedspolitik på medlemskab af FN og medlemskab af NATO. Vi håber, at FN må få forøget autoritet og styrke, sagde hr. Enggaard, men Danmarks geografiske placering gør det nødvendigt, at vi forbliver i NATO. Jeg kan slutte mig til disse bemærkninger som en realistisk bedømmelse af situationen.

Må jeg i den forbindelse i øvrigt takke flere ordførere for venlige bemærkninger om sikkerhedsrapporten. Det ærede medlem hr. Enggaard sagde, at det var et udmærket stykke arbejde. Det takker jeg for og indkasserer også takken til dem, som har udarbejdet rapporten.

Det ærede medlem hr. Niels Helveg Petersen nævnte i forbindelse med omtalen af forholdene i Indokina præsident Nixons tale i nat og sagde, at han håbede, der måtte vise sig en åbning efter denne tale. Jeg deler

dette håb. Præsident Nixons fredsiniciativ, som jo er så nyt, indeholder bl. a. et forslag om et ildophør og en sammenkaldelse af en fredskonference og forhandlinger om en tidstabel for total amerikansk tilbagetrækning fra Sydvietnam. Det forekommer mig, at det må ses som et nyt skridt ad den vej, der kan føre til fred i området. Det vil i sig selv være noget, man kunne glæde sig over, hvis der kunne opnås en fuldstændig indstilling af krigshandlingerne i Indokina. Det er regeringens opfattelse, og vi har ofte givet udtryk for denne opfattelse, at Vietnamkonflikten må finde sin løsning ad politisk vej, ved forhandlingsbordet og ikke ved militære midler. Vi håber som den ærede ordfører, at de amerikanske forslag vil bevirke i første omgang, at Parisforhandlingerne kan komme i gang igen, og at de implicerede parter vil udnytte de muligheder, der måtte vise sig for at nå til en forhandlingsløsning.

I forbindelse med omtalen af ildophøret blev det sagt i præsident Nixons tale, at det eventuelt kunne ske under international overvågning, og det ærede medlem hr. Niels Helveg Petersen sagde, at den danske regering burde være opmærksom på muligheden for at bistå til fjendtlighedernes ophør med en sådan overvågning med eventuelle fredsbevarende styrker i Vietnam. Den forrige regering og denne regering har adskillige gange sagt, at det var Danmark villig til. Jeg har selv haft lejlighed til f. eks. at sige det under en pressekonference i Hongkong. Vi er stadig, jeg bekræfter det, indstillet på det; hvis der bliver brug for noget sådant, så er vi parat til at overveje en sådan opfordring positivt.

Det ærede medlem nævnte videre, at den amerikanske regering havde genoptaget våbenleverancer til Grækenland, og det var et spørgsmål, som også andre ærede medlemmer, bl. a. hr. Poul Dam og hr. Kai Moltke, var inde på. Jeg skal kun dertil sige, at vi har klart taget afstand fra den amerikanske regerings og fra andre regerings våbenleverancer og sagt, at vi måtte vende os imod enhver handling, der kunne støtte eller styrke det nuværende regime i Grækenland. Når det ærede medlem hr. Poul Dam spørger, om regeringen har fortrudt sin hidtidige Grækenlandspolitik, så er svaret altså nej.

Det ærede medlem spørger videre om,

[Udenrigsministeren.]

hvad vi har at sige til Spanien, som nu skal integreres i NATO eller noget lignende. Jeg har allerede på et spørgsmål i folketinget, et skriftligt spørgsmål i august, forklaret, hvordan den sag hang sammen. Der er ikke tale om nogen integrering af Spanien i NATO, aldeles ikke. Den spansk-amerikanske samarbejdsaftale, som er en bilateral aftale, er en fornyelse af en aftale fra 1953, og den indebærer ikke nogen forbindelse mellem NATO og Spanien.

Det ærede medlem fru Hanne Reintoft spurgte, om vi anerkender FN-resolutionen fra 22. november 1967. Det forekommer mig at være et forvirret spørgsmål; jeg vil da gerne have lov at sige, at det ellers ikke ligner det ærede medlem at være forvirret — andre gloser kan man anvende, men ikke den. Det forekommer mig uhyre ejendommeligt, at man kan spørge om det. Det er blevet sagt klart gang på gang, at vi bygger vores Mellemøstenpolitik på den resolution. Det er vel endda ikke forkert at sige, at da den blev til i efteråret 1967, havde Danmark sin store andel i dens tilblivelse og udformning, men lad det nu være, hvad det er. I vor holdning til Mellemøsten bygger vi på den resolution. Jeg har haft lejlighed til at sige det under samtaler med den israelske regering i april i år og med den ægyptiske regering i maj i år; jeg har sagt det gentagne gange herhjemme, det behøver vel ikke mere understregning.

Må jeg endelig på det ærede medlem hr. Kai Moltkes spørgsmål om, hvorvidt medlemskab i fællesmarkedet kan ændre dansk udenrigspolitik i den grad, at vor atompolitik ikke længere skulle være gældende, svare klart og utvetydigt, at det vil medlemskab i fællesmarkedet ikke. Medlemskab i NATO er, som erfaringerne klart viser, foreneligt med dansk atompolitik, og dermed er vel det åbenbart urimelige i hr. Kai Moltkes spørgsmål belyst.

Finansministeren (Poul Møller): De ærede ordførere fru Hanne Reintoft, hr. Poul Dam, hr. Sigsgaard og hr. Kai Moltke rettede nogle voldsomme salver imod regeringen og imod regeringens økonomiske politik. Jeg skal ikke tage skyldningen op ved denne lejlighed; jeg synes, det er mere interessant politisk, hvad indholdet var i hr. Per

Hækkerups tale. Jeg håber, ingen af de øvrige ordførere vil tage mig ilde op, at vi i dag i særlig grad må være interesseret i socialdemokratiets tale, det har trods alt politisk større betydning, end hvilken vej fru Hanne Reintoft går ved denne lejlighed eller ved en anden lejlighed.

Når jeg tænker på hr. Per Hækkerups tale, så synes jeg, det var blide toner og milde blikke, der mødte os fra den socialdemokratiske ordfører. Jeg bemærkede, at finanspolitikken ikke blev anfægtet — i princippet i hvert fald. Der kan måske herefter konstateres enighed imellem det store socialdemokrati og regeringspartierne om, at det er nødvendigt at fastholde en stram finanspolitik. Man kan naturligvis diskutere grad, og man kan diskutere fordelingen af skattebyrden, men man kan ikke diskutere nødvendigheden af den stramme finanspolitik; hvad enten vi så skal bekæmpe betalingsbalanceunderskuddet i løbet af 2-3 år eller måske over en lidt længere årrække, som hr. Per Hækkerup mente det ville blive nødvendigt.

Formålet med denne finanspolitik er sideløbende med kreditpolitikken at tilvejebringe balance ved at dæmpe efterspørgselspresset og dermed importbehovet. Det vil jeg gerne fremhæve, fordi det så ofte antydes eller siges, at det ikke vil gå ud over regeringens statsoverskud, om man f. eks. omlægger beskatningen fra forbrugsafgifter og tager noget mere i formueskat eller noget mere i kapitalvindingsskat. Det er imidlertid ikke overskuddets størrelse, som er aldeles afgørende for virkningen af en finanspolitik, der skal lette et betalingsbalanceunderskud; det er først og fremmest, om den fremkalder den dæmpning i efterspørgselspresset og i forbruget, som er nødvendig. Dét tvivler jeg på, at en højere formueskat, som jo til syvende og sidst vil betyde en højere indkomstskat af renteindtægter, eller højere kapitalvindingsskatter kan afløse egentlige afgifter som momsen og andre skatter, vi har i vort skattesystem. Jeg tror ikke, det vil have den virkning.

Den kraftige beskatning er den ene del af finanspolitikken. Den anden del, som er lige så nødvendig, er, at udgifterne på statsbudgettet ikke løber lige så hurtigt eller hurtigere end indtægterne. Udgifterne må holdes nede i forhold til indtægtsstigningerne, kun

[Finansministeren.]

derved fremkommer det, man kalder et overskud, eller for at sige det med andre ord, kun derved fremkommer den efterspørgselsdæmpende virkning over statsfinanserne.

Hvad indtægterne angår på statsfinanserne for indeværende år og for næste år, så var der tavshed i dag om udskrivningsprocenten. Hr. Haunstrup Clemmensen efterlyste socialdemokratiets holdning. Jeg går ud fra, at socialdemokratiets ordfører selv har overvejet sin holdning, inden han talte her i dag, og at hr. Per Hækkerups tavshed derfor i sig selv var talende, et udtryk for, sådan opfatter jeg det, at der ikke skal føres mere politik her i landet på den udskrivningsprocent, der nu er lagt fast for 1971.

Den anden del af finanspolitikken går ud på at holde tilbage på udgiftsstigningerne på statsbudgettet. Også derigennem fremkalder vi en efterspørgselsdæmpende virkning, fordi det offentlige ikke i samme grad, som man ellers ville gøre, efterspørger varer og tjenesteydelser. Vi gennemførte i foråret ændringer i budgetoverslaget for 1971-72 af en størrelsesorden på ca. 400 mill. kr. og har givet finansudvalget underretning om indholdet af disse besparelser eller nedskæringer på budgettet for 1971-72. Vi har dernæst gennemført et bygge- og anlægsstop, der virker i indeværende år 1970-71 med en størrelse på 275 mill. kr. Jeg forstod, at hr. Poul Dam egentlig vendte tilbage til den debat, vi havde ved finanslovsforslagets tredje behandling, og mente, at det var meningsløst, at dette skete på et sådant tidspunkt, at det ikke kom ind i selve finanslovsforslaget. Det er naturligvis også i sig selv principielt uønsket, men det blev dog drøftet inden finanslovens vedtagelse. Det blev drøftet her ved tredje behandling af finansloven for 1970-71, og cirkulæret er dateret den 27. marts, inden finanslovens vedtagelse. Også om indholdet heraf er der givet finansudvalget orientering.

Som følge af det stærkt stigende efterspørgselspres, som vi trods momsforhøjelsen og trods andre foranstaltninger har oplevet i sommerens løb, har vi indset nødvendigheden af yderligere at holde igen på statsudgifterne i det kommende budgetår i 1971-72, og vi er i øjeblikket i gang med at søge, som statsministeren sagde det i sin åbningstale,

en besparelse af en størrelsesorden på omkring 600 mill. kr., hvorved de samlede besparelser i 1971-72 i forhold til budgetoverslagene kommer på ca. 1.000 mill. kr.

Det er klart, at i det øjeblik dette er bebudet, er det nærliggende, at mange ærede medlemmer og også hr. Poul Dam spørger: hvor skal der spares, må vi ikke få besked på det? Jeg kan sige til hr. Poul Dam, at det vil i hvert fald fremgå af finanslovsforslaget, således at finansudvalget og dette høje ting får mulighed for ved tre behandlinger at tage stilling til disse besparelsesforslag. Men jeg håber endda, at jeg vil kunne orientere såvel finansudvalget som folketingets 21 mands udvalg om det inden finanslovsforslagets fremsættelse. Jeg forstår naturligvis, at spørgsmålet er af stor interesse, men de, der har arbejdet med disse sparebestrebelse tidligere, tidligere ministre, der har siddet i samme situation, ved, at hvis man først råber det ud på gader og veje, fra alle tage, inden beslutningerne er truffet, og inden man går til forhandling med det høje folketing om sagen, så kommer der ikke mange besparelser ud af en sådan proces.

Vi er altså indstillet på at følge de råd, som vismændene har givet os i denne efter-sommer, nemlig at undgå skatte- og afgiftsforhøjelser med de virkninger, det kan have på løn- og indkomstniveauet i samfundet, og undgå yderligere kreditstramning, men følge rådet om at forsøge over de offentlige finanser at gennemføre en sådan finanspolitisk stramning igennem tilbageholdenhed med udgifterne, at vi kan dæmpe efterspørgselspresset.

Jeg skylder vel folketinget at oplyse, da tinget ikke har været samlet siden forsommeren, at jeg har givet både 21 mands udvalget og finansudvalget en orientering om, hvordan statsfinanserne stiller sig i indeværende og næste finansår. Vi regner i dag med, at vi i indeværende finansår vil få et overskud på statsfinanserne på 2.500 mill. kr., hvilket er et meget betydeligt beløb, og i 1971-72 vil vi komme til at stille efter et tilsvarende tal, hvoraf dog i henhold til den lov om pensionsfond, der er vedtaget her i tinget, et væsentligt beløb skal bruges til at styrke obligationsmarkedet.

Hr. Poul Dam er jo stærk i historiske citater. Han gik nu tilbage til 1881 for at finde en udtalelse af Christen Berg, nemlig

[Finansministeren.]

Christen Bergs berømte visneudtalelse. Nu tror jeg, det ville være fjernt fra hr. Poul Dams positive og konstruktive sjæl at indlede en visnepolitik her i tinget, og jeg mener heller ikke, han vil have magt nok dertil, men Christen Berg sagde, at alting skulle visne i hænderne på dette ministerium, der trodser den almindelige valgret. Se, denne tilføjelse glemte hr. Poul Dam, men det var vistnok det, der var det væsentlige for Christen Berg, at regeringen havde trodset den almindelige valgret. Det var vist ikke en almindelig kritik af regeringens økonomiske politik, der havde ført Christen Berg ind i denne visnepolitik. Jeg kan sige hr. Poul Dam, at regeringen har ikke til hensigt at trodse den almindelige valgret, ikke på nogen måde.

Hr. Per Hækkerup talte om et valg. Det skal nok komme; det er i hvert fald regeringens indstilling, tror jeg — uden at jeg har talt med statsministeren om det — at valget skal nok komme, og at regeringen ikke vil trodse valgets resultat.

Men jeg føler, således som debatten har formet sig, at tålmodigheden måske er noget større i år end i fjor, selv om hr. Per Hækkerup for en gangs skyld kunne finde et citat, som jeg står ved. Det var fra min oppositionstid, hvor jeg sagde, at landet trængte til en ny regering. Det står jeg ved, for vi fik en ny regering, og jeg mener stadig, det var godt, det skete, så jeg fortryder for en gangs skyld ikke denne udtalelse fra oppositionstiden. Men jeg begriber naturligvis, at en opposition kan se anderledes på et sådant forhold, og at den også kan vurdere denne regering anderledes, end vi selv gør. Men vi erkender alle de økonomisk-politiske problemer og deres alvor, og derfor skulle vi hellere bruge resten af valgperioden til at løse dem end til at tale om, hvorvidt en regering vil trodse et valgresultat, for herom kan der ikke blive tale.

Økonomiministeren og ministeren for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender (Nyboe Andersen): Den socialdemokratiske ordfører, hr. Per Hækkerup, stillede mig et par konkrete spørgsmål og efterlyste min vurdering vedrørende et par forhold inden for både økonomien og markedspolitikken.

Det første drejede sig om stigningerne i ejendomsværdierne og deres mulige indflydelse på forbruget. Her vil jeg først gerne sige, at det er jo ikke noget nyt problem. Faktisk har stigningerne i ejendomsværdierne snarest været svagere i de seneste år, end de var i første halvdel af 1960'erne. Dernæst stiger ejendomsværdierne jo ikke af sig selv; de stiger, fordi det almindelige prisniveau stiger, og fordi folk har forventninger om, at det vil fortsætte med at stige; derfor vil folk gerne købe fast ejendom. De stiger også, fordi byggeomkostningerne går i vejret. De er kort sagt i hovedsagen afledt af den almindelige stigning i indkomster og omkostninger. Men det udelukker naturligvis ikke, at stigende ejendomsværdier kan tænkes at virke forstærkende tilbage på den øvrige prisstigning bl. a. ved at påvirke efterspørgsel og forbrug. Jeg tror nu ikke meget på, at de skulle medføre en væsentlig stimulans til det almindelige forbrug. Man må jo huske, at ejendomskøberne i en tid, hvor ejendomsværdierne og ejendomspriserne stiger, må påtage sig større afdrag på gæld og dermed en større opsparing, og det vil i hvert fald modvirke en eventuel formindsket opsparing hos dem, der sælger til de højere priser. Mulighederne for en belønning af værdistigningerne er jo blevet strammet væsentligt i de senere år og nu sidst ved realkreditreformen i sommer. Til lægslån til byejendomme og udlån til nye sommerhuse har i det sidste år tilsammen kun været af en størrelsesorden på en god halv milliard kr., og heraf må man utvivlsomt antage at kun en beskedent del er blevet direkte anvendt til forbrugsformål. Noget andet er, at stigende ejendomspriser utvivlsomt stimulerer efterspørgsel og forbrug på ét bestemt væsentligt område, nemlig boligbyggeriet, iveren efter at skaffe sig eget hus, men hvis jeg har forstået det ret, er det vel ikke den form for forbrug, hr. Per Hækkerup først og fremmest ønsker begrænset.

Regeringen har erklæret sig rede til at drøfte spørgsmålet om en skærpelse af kapitalvindingsskatten, men jeg vil her gerne fremhæve, som hr. Niels Helveg Petersen gjorde det, at herved lapper man kun på de sociale virkninger af, at der opstår formuegevinster. Det, der batter noget, og det, man også fra regeringens side først og frem-

[Økonomiministeren.]

mest ønsker, er en indsats imod inflationen og inflationsforventninger for derved effektivt at begrænse, at kapitalgevinster i det hele taget opstår i det hidtidige omfang.

Ja, så trak hr. Per Hækkerup en velkendt travert ud af stalden, nemlig ønsket om at genindføre obligationsrationeringen. Han mente, at det kunne medføre en lavere rente, ganske vist ikke på den måde, at det kunne fremskaffe mere kapital, men man kunne opnå en bedre fordeling af den knappe kapital. Jeg forstår det sådan, at boligbyggeriet og de fleste erhvervsinvesteringer ikke skal generes af en sådan obligationsrationering; det skal derimod sommerhuse og omprioriteringer, og det skal vel også visse erhvervsinvesteringer, som man med den ene eller den anden begrundelse anser for at være mindre produktive end andre. Når man ser på statistikken for den samlede obligationsudstedelse i det sidste års tid, så tror jeg ikke, at disse grupper tilsammen kommer til at omfatte mere end en halv snes procent af den samlede obligationsudstedelse, og selv om man gennemførte en hård rationering på de områder, så ville man altså kun få et fald i efterspørgslen efter kapital på obligationsmarkedet på nogle ganske få procent, og det fald ville endda i større eller mindre omfang blive opvejet af, at folk ville prøve at optage de pågældende lån på anden måde. Derfor tror jeg slet ikke, at man ad den vej kan opnå en så kraftig billigelse af kapitalen, som hr. Per Hækkerup forestillede sig, nemlig med en 20-30 pct. — det var vist de tal, hr. Per Hækkerup nævnte. Ikke mindst efter at vi i enighed har vedtaget den realkreditlovgivning, der kom i sommer, synes jeg egentlig, det er noget besynderligt, om man nu skulle vende tilbage til et så upraktisk middel, som en obligationsrationering er.

Dernæst stillede hr. Per Hækkerup visse spørgsmål til mig om markedspolitikken. Det første drejede sig om overgangsordningernes længde for landbrug og industri ved en udvidelse af fællesmarkedet. Det er vigtigt for os, at disse to perioder bliver lige lange, altså at vi ikke kommer ud for, at landbruget skal have en længere overgangsperiode end industrien. Dette spørgsmål har været drøftet mellem den britiske embedsmandsdelegation og Fællesskabets faste

repræsentanter ved et møde for nylig, og det har ført til en presseomtale, som jeg nok må karakterisere sådan, at det minder noget om den lille fjer, der blev til 5 høns. Vi har selvfølgelig, da det er et meget vigtigt spørgsmål for os, prøvet nøje at granske, hvad der faktisk er foregået på mødet, og jeg kan sige, at det, som den tyske leder af mødet har sagt som repræsentant for Fællesskaberne, svarede ord til andet til det, som den daværende formand for ministerrådet, den belgiske udenrigsminister Harmel, sagde ved åbningsmødet med alle 4 ansøgerlande den 30. juni i Luxembourg.

Harmel brugte dengang udtrykket „adækvat parallelitet“ mellem overgangsperioderne for de to varegrupper industri og landbrug, og på mødet med den engelske embedsmandsdelegation forleden blev det samme udtryk brugt, men der synes at være sket det, at man fra britisk side ikke har været tilstrækkelig opmærksom på, at tilførsordet „adækvat“ — hvad det så betyder — allerede blev brugt i Luxembourg den 30. juni. Der er ingen tvivl om, at udtalelsen i Luxembourg var et resultat af omhyggelige overvejelser på regeringsplan mellem de 6 fællesmarkedslande, og de undersøgelser, vi har foretaget også i forbindelse med min deltagelse i ministermødet den 22. september, har bekræftet, at der ikke er sket noget, der har betydet nogen ændring af den holdning, som fællesmarkedet har til dette spørgsmål.

Hr. Per Hækkerup spurgte dernæst om, hvordan det lå med udsigterne for fremskridt med hensyn til et friere nordisk kapitalmarked, og jeg kan sige, at det er blevet drøftet under Nordekforhandlingerne, hvor vi fra dansk side gik ind for, at man ret hurtigt skulle tage konkrete skridt til opfyldelse af et sådant mål. Men fra de andre nordiske landes side blev det fremhævet, at Norden var så afhængig af kapitalforbindelser med resten af verden, at man på dette område skulle gå forsigtigt til værks. Vi må vel sige i dag, at hvis forhandlingerne med fællesmarkedet lykkes, så vil der mellem formentlig i alt fald 3 af de nordiske lande, Danmark, Norge og Sverige, blive skabt friere kapitalbevægelser inden for rammerne af et stort europæisk kapitalmarked.

Dernæst var der spørgsmålet om udsigterne til at undgå nye toldskrænker i Europa

[Økonomiministeren.]

og særligt i Norden som følge af udvidelsesforhandlingerne med fællesmarkedet. Det er ikke let at give noget helt bindende svar på det spørgsmål eller nogen helt sikker vurdering af det spørgsmål, allerede fordi de lande, der ikke søger om egentligt medlemskab, endnu ikke har haft deres første møde med De europæiske Fællesskaber. De har endnu ikke gjort det klart, hvilken form for tilslutning til et udvidet europæisk fællesskab de hver for sig forestiller sig, men de seks fællesmarkedslande har jo erklæret, at de var villige til at diskutere de andre EFTA-landes forhold til et udvidet fællesmarked, og den enighed, der er inden for EFTA-landenes kreds om, at man vil bevare den toldfrihed, man har opnået, er vel tegn på, at der er en udbredt europæisk vilje til at søge løsninger, som kan opfylde denne målsætning.

Det sidste spørgsmål drejede sig om koordineringen mellem de nordiske lande i den forhandlingsfase over for fællesmarkedet, vi nu står i. Den koordinering, som planlægges, drejer sig om 3 kategorier af spørgsmål: forhandlingsproblemerne, de spørgsmål, vi skal have opklaret i samtaler med Fællesskaberne med henblik på lovtilpasning o. lign. og endelig vores interne forberedelse af lovtilpasningen.

Med hensyn til forhandlingsproblemerne er det, som også hr. Per Hækkerup sagde, et faktum, at de nordiske lande har hver sine særlige problemer, som vi hver især må varetage, allerede fordi vi ikke søger om nøjagtigt det samme i forhold til fællesmarkedet, og det har da derfor heller aldrig været eller kunnet være tanken, at man skulle søge at nå frem til egentlig fælles standpunkter i noget større omfang. Det, man kan gøre, er at drage omsorg for, at man ikke kommer til at modvirke opnåelsen af løsninger, som de andre nordiske lande måtte være interesseret i. Det forudsætter, at man ganske nøje ved, hvilke problemer hvert af de andre lande har, og hvilke synspunkter de ønsker at fremføre, og det er først og fremmest det, bestræbelserne for en koordinering går ud på. Jeg er enig med hr. Per Hækkerup i, at man naturligvis må sikre sig, at det enkelte nordiske land må bevare den fornødne bevægelsesfrihed med hensyn til sine særlige interesser.

Hvad opklaringsspørgsmålene angår, er det for en stor del de samme spørgsmål, Danmark, Norge og Sverige vil stille, og derfor er det naturligt, at de drøftes på nordisk basis, inden de drøftes i Bruxelles.

Hvad endelig lovtilpasningen angår, så ligger lovgivningen i de nordiske lande på en række områder nær op ad hinanden, og derfor er der enighed om, at det kan vise sig at være meget nyttigt, at de nordiske landes eksperter drøfter, hvordan man på den mest hensigtsmæssige måde kan gennemføre en tilpasning til fællesmarkedets regler på disse forskellige felter.

Ministeren for Grønland (A. C. Norman): Det er enkelte bemærkninger fra de to ærede grønlandske medlemmer, der foranledigede mig til at tage ordet, idet der er stillet ganske bestemte, konkrete spørgsmål til mig. Det glædede mig, at det ærede medlem hr. Knud Hertling stadig bekræfter enigheden om målsætningen, også understreget nu af statsministeren, og jeg skal ikke bruge tiden til på dette sene tidspunkt at komme nærmere ind på Grønlandspolitikens principper.

Det ærede medlem hr. Knud Hertling beder mig om at konkretisere de ønsker, som vi jo deler, om færre udsendte, og jeg forstår udmærket, at der er en vis utålmodighed fra grønlandsk side for at få mere gang i den udvikling — det er der for den sags skyld da også i Danmark. Der er her tale om en ændring på lang sigt, og en del er i gang i den hensigt at komme målet nærmere, men jeg skal erindre om, at hensigten besværliggøres stadig af ønsker om nye stillingers oprettelse og besættelse. Jeg kan minde om, at jeg har godkendt de foranstaltninger, som Grønlandsrådet har udformet i 10 punkter, og som det ærede medlem kender, der netop tager sigte på at formindske antallet af udsendte og bidrage til, at flere grønlandere end hidtil kommer til at tage aktivt del i udviklingen.

Jeg kan nævne et par enkelte af punkterne, f. eks. oprettelse af arbejdsmarkedskontorer i de større byer, der skal ske i den takt, hvori egnet personale kan skaffes. Det er noget, der er i gang. Det indskærpes generelt GTO, at også inden for de tekniske områder, hermed ikke mindst i bygge- og anlægsvirksomheden, bør beskæftiges grøn-

[Ministeren for Grønland.]

landsk arbejdskraft. Jeg kunne også nævne, at GTO ved fordeling af anlægsarbejder og vedligeholdelsesarbejder ikke alene lægger vægt på prisen, men at der tillige tages forøget hensyn til, i hvilket omfang der vil blive anvendt grønlandsk arbejdskraft ved det pågældende arbejdes udførelse. Statens nødvendige vedligeholdelsesarbejder udføres i vintermånederne, i det omfang beskæftigelsesforholdene taler derfor. Det er også noget, der virker i den rigtige retning. Skulle jeg nævne enkelte andre administrative foranstaltninger, kunne jeg minde om, at det er sådan, at de lokale entreprenører og håndværkere kun får refunderet meromkostningerne i forbindelse med udsendte medarbejdere for $\frac{1}{3}$ af arbejdsstyrken; de har altså en spore deri til i al fald at anvende $\frac{2}{3}$ grønlandsk arbejdskraft. Endvidere har GTO fået ordre til at anvende grønlandsk arbejdskraft overalt, hvor det er muligt, og dette er netop for nylig blevet indskærpet.

Det ærede medlem hr. Knud Hertling nævnedes situationen omkring TV i Grønland og nævnedes, at min begrundelse for at give tilladelse til det private TV, der er i gang deroppe, havde været kedsomhed hos de unge og hjælp til de ældre til at lære dansk. Nu vil jeg da nødigt have, at disse to ting skal stå som de eneste begrundelser, men det er rigtigt, at jeg også har nævnt dem. Jeg vil dog gerne hertil føje, at det overvejende eller det væsentlige hensyn vel må være og har været for mig den uddannelsesmæssige, oplysningsmæssige og kulturelle påvirkning, som kan opnås igennem TV. Jeg kan også tilføje, at radiospredningsloven ikke muliggør, at det private TV, som det hedder, går i luften i stedet for at sende igennem kabler. Jeg indrømmer, at det er en dyr ordning, der kommer til at begrænse antallet en hel del og også — deri har det ærede medlem noget ret — kommer til at medvirke til en så høj betaling derfor, at det bliver et beskedent antal, og deriblandt naturligvis for en stor del danske, som kan udnytte det. Jeg har dog med glæde set, at f. eks. Ungbo har fået TV installeret i sit mødelokale. I øvrigt må jeg protestere, når det ærede medlem hr. Knud Hertling siger, at spørgsmålet ikke har været forhandlet med myndighederne i Grønland. Den ord-

ning, der blev truffet, og den mand, som står for gennemførelsen af arrangementet, er blevet anbefalet mig både af formanden for landsrådet og af formanden for Godthåb kommunalbestyrelse.

Med hensyn til spørgsmålet om statsfjernsyn vil jeg gerne bekræfte, at jeg for min del er tilhænger af statsfjernsyn, og det er ikke sådan, at bestræbelserne for at komme videre ad den vej har ligget stille, men der foretoges jo en undersøgelse for nogle år siden — det var før jeg blev minister — af de tekniske og økonomiske muligheder for at gennemføre et fjernsyn, der havde nogenlunde rimelig dækning, og man kom dengang til det resultat, at dels var det vanskeligt med en rimelig dækning, dels ville det blive ganske overordentlig dyrt. Nu er kulturministeriet i gang med en ny undersøgelse i samarbejde med Grønlandministeriet, og de tekniske udveje, der nu er, synes at gøre en rimelig dækning mulig på betydelig billigere vilkår, end der dengang var tale om, og der bliver nu i disse dage af kulturministeren nedsat et udvalg til at tage sig af denne sag. Efter den plan, der er blevet meddelt mig, bliver der 7 danske medlemmer af udvalget og 7 eller 8 medlemmer fra Grønland.

Angående spørgsmålet om det danske prisniveaus indflydelse på det grønlandske niveau er sagen den, at næsten alle varer, der går til Grønland, købes her i Danmark. Derfor er det klart, at det danske prisniveau øver en afgørende indflydelse også på det grønlandske. Jeg kan kun dér tilføje den lille trøst, som det formentlig vil være for det ærede medlem, at K&H vel må betragtes som den prisførende faktor, og at dette betyder en hel del i konkurrencen, altså får en neddæmpende indflydelse på prisstigningerne.

Det ærede medlem hr. Rosing var inde på forskellige spørgsmål vedrørende uddannelsen og andre ting, som jeg gerne ganske kort vil berøre. Det er rigtigt, når det ærede medlem peger på det, som jeg også understregede i min tale, da vi havde den store Grønlandsdebat i sidste samling, at efterhånden som vi når frem imod afslutningen af den tekniske og økonomiske udvikling, der var planlagt oprindelig, kommer det dertil, at vi må vende opmærksomheden mere imod, hvad der kan gøres for mennesket. Det er sagt af en mand for nylig, at

[Ministeren for Grønland.]

det ikke længere så meget bliver Grønlands-politik, der skal føres, som grønlænderpolitik, og det er jeg enig i.

I sammenhæng dermed er det vel rimeligt at pege på, at der nu er sat en hel del i gang, som skulle give større lokal indflydelse. I spørgsmålet om byrdefordelingen imellem staten, landsrådet og kommunerne finder der en kulegravning sted, som jeg tror vil komme til at medføre større grønlandsk indflydelse, måske især i kommunerne, i forhold til staten. Også et forsøg på at effektivisere kærnerkontorerne vil nok komme til at tendere i samme retning: at grønlænderne får og bliver i stand til at have større indflydelse på administrationen af de midler, der stilles til rådighed. Det er naturligvis også sådan, og det er jo rigtigt og glædeligt, at samtidig med, at vi nu taler om og bearbejder i forskellige organer muligheden for indførelse af en indkomstskat i Grønland, vil en reel grønlandsk medindflydelse få større muligheder, når grønlænderne selv er med til at bære byrderne. Jeg har tidligere sagt, at jeg agter at nedsætte en arbejdsgruppe til at kulegrave det store spørgsmål om byrdefordelingsproblemerne imellem staten, landsrådet og kommunerne, og breve til en række personer, som vi gerne vil have til at danne denne arbejdsgruppe, udgår fra Grønlandsministeriet i løbet af få dage.

Per Hækkerup: I forlængelse af det, Grønlandsministeren netop sagde, vil jeg gerne sige til Grønlandsministeren og til statsministeren, at vi fra socialdemokratiets side kan støtte de synspunkter, som de to grønlandske medlemmer gjorde gældende vedrørende posttaksterne. Jeg synes faktisk, det er en meget uheldig fremgangsmåde, man har anvendt her, og vi kan ikke rigtig se, at det kan fremme det fornuftige og gode forhold imellem Grønland og Danmark.

Til økonomi- og markedsministeren skal jeg ikke gøre bemærkninger vedrørende det, ministeren sagde om markedsproblemerne, men derimod en enkelt bemærkning om det,

ministeren sagde vedrørende obligationsrationeringen, som ministeren kaldte en gammel travet, vi hev frem af stalden. Ministeren mente, at det ikke var noget så forfærdelig stort problem, for det, man i givet fald kunne skære ned, var måske 10 pct. alt i alt. Se, nu blev der, hvis jeg husker Nationalbankens statistik rigtig, udstedt for mellem 23 og 24 milliarder kr. obligationer og pantebreve i 1969. Selv 10 pct. ville altså andrage et beløb af en betragtelig størrelse, nemlig på 2,3 til 2,4 milliarder kr., som er med til at stimulere efterspørgslen, om jeg så må sige, er med til at presse renten i vejret. Det kan være vanskeligt at sammenligne talstørrelser, men det er dog immervæk mere end halvdelen af betalingsbalanceunderskuddet, selv om jeg erkender, at disse to tal ikke umiddelbart kan sammenlignes.

Men ministeren såvel som ordførerne hr. Haunstrup Clemmensen, hr. Enggaard og hr. Niels Helveg Petersen forstod ikke rigtig, hvad meningen var med en obligationsrationering. Jeg vil gerne understrege, at vi mener ikke, der derved skabes mere kapital, men den kapital, der stilles til rådighed gennem en rationering, kan stilles til rådighed billigere, end hvis begrænsningen skal ske over en prisdannelse. Det er simpelt hen det, der er problemet, og det, der er sket, er, at efter at regeringen ophævede obligationsrationeringen, er renten steget i Danmark, så vi i dag har Europarekord. Det betyder måske, at vi har en rente, der ligger 20-30 pct. højere, end den burde være, det betyder, at huslejerne i Danmark i nybyggeriet er blevet måske 20-30 pct. højere, end de burde være. Det betyder, at erhvervslivet har fået tungere rentevilkår, end det burde have. Det har skadet vort konkurrenceniveau. Det er mig ubegribeligt, at økonomi- og markedsministeren, som har været professor i nationaløkonomi, ikke forstår dette — også, at statsministeren ikke forstår det.

Til finansministeren vil jeg gerne sige, at finanspolitikken ikke var anfægtet. Nu mente jeg oprigtig talt ikke, der var tid til

[Per Hækkerup.]

at tage hele diskussionen om finanspolitikken op igen. Men én ting kan vi da i hvert fald konstatere: at den stramme finanspolitik, som regeringen har ført igennem de seneste år, ikke har bragt det ønskede resultat. Jeg tror, at finansministeren må gøre sig klart, at kører man videre ad den linje, skærper man yderligere — som man af og til truer os med at man vil gøre, hvis ikke vi indkomstpolitisk makker ret — så opnår man endnu værre virkninger. For når vi har fået denne indkomststigning og denne bestræbelse for at sætte sine indkomster i vejret, hænger det jo bl. a. sammen med den store skattebyrde. Vi har advaret finansministeren mod at køre på den ensidige måde og tro, at man derigennem løser problemerne. Det har netop vist sig, at den finanspolitik ikke har slået til. Men fordi regeringen har bragt os ud i denne situation, har vi sagt, at på baggrund af det resultat, regeringen har opnået, med denne vældige indkomststigning regnet i penge, tør vi ikke sige, at der i dag skal føres en mindre stram finanspolitik. Vi er kommet ud i uføret, og nu hænger vi der, og derfor tør vi altså ikke anbefale, at man slækker væsentligt eller slækker på finanspolitikken. Det er altså en meget betinget tilslutning, finansministeren får fra os.

Så udtalte finansministeren sig om politik, idet finansministeren sagde, at han uden at have forhandlet med statsministeren mente, at valget nok skal komme. Vi er glade for, at der i hvert fald engang kommer et valg, at regeringen i sin magtfuldkommenhed ikke vil nægte os den ret. Jeg håber som sagt, at vi får forhandlinger i gang i stedet for et valg, og jeg håber også, finansministeren vil være os behjælpelig, når vi kommer til den egentlige forhandlingsfase i 21 mands udvalget.

Til udenrigsministeren skal jeg kun gøre to bemærkninger. Tinbergenrapporten kommer til behandling i FN i indeværende generalforsamling. Det, jeg spurgte om, var, hvordan regeringens stilling vil være under denne debat, idet jeg i øvrigt sagde, at jeg regnede med, at for så vidt angår Danmark, kan vi tage den op, når vi kommer til revisionen af u-landsloven.

Om hjælpen til Jordan skal jeg ikke sige meget mere. Der er på den konto, finansmi-

nisteren har til sin disposition, rigelig dækning for, at man skulle kunne give de 100.000 kr. Det lyder selvfølgelig betryggende, at regeringen nu, hvis der kommer nogle konkrete planer, som det formentlig tager lidt tid at udarbejde, eventuelt vil overveje at give nogle penge, men det er nu, nøden er der, det var nu, hjælpen skulle føres frem. Derfor synes jeg altså stadig væk, at jeg må henstille til regeringen at tage det op til en fornyet positiv og hurtig overvejelse.

Så til statsministeren. Statsministeren siger, at vi i socialdemokratiet må være opmærksom på, at der er andre befolkningsgrupper end lønmodtagerne, der har vanskelige økonomiske kår, og befolkningsgrupper, der har vanskeligere økonomiske kår end nogle grupper af lønmodtagerne. Jeg tror da ikke, der er nogen af os, der vil bestride, at der er en lang række landmænd, der er en lang række selvstændige, som man kalder det, små håndværksmestre, små handlende, som man kalder det, der sidder under meget trange økonomiske kår, det vil vi under ingen omstændigheder bestride, og det er folk, der er flittige og arbejdsomme. Det er slet ikke det, der er problemet: at de på den ene eller den anden måde skulle bære større byrder, for de kan ikke bære større byrder. Men der er andre befolkningsgrupper, som er i stand til det. Vi har altså mindst lige så megen forståelse som statsministeren for problematikken her.

Statsministeren sagde videre til mig, at han og regeringen stod ved hele dagsordenen af 15. maj. Se, dér havde hr. Niels Helveg Petersen jo en overordentlig interessant udtalelse. Det vil være uheldigt, sagde hr. Niels Helveg Petersen, hvis oppositionen kræver 15. maj-dagsordenen ophævet. Ja, all right, så lader vi være at kræve den ophævet; bare den ikke bliver brugt, bare den ikke bliver benyttet, eller bare den bliver fortolket på en sådan måde, at den ikke bliver benyttet, så er vi da helt tilfredse. Vi er ikke formalister, vil jeg gerne sige til hr. Niels Helveg Petersen, vi er realister, og jeg forstod, syntes jeg, meget vel nuancen i den måde, statsministeren lagde det op på denne gang i dag, og så den måde, vi diskuterede det på i juni måned.

Så tilbage til statsministeren. Når vi lægger et 12 punkts program frem til forhandling, kan man ikke komme med enkeltheder,

[Per Hækkerup.]

siger statsministeren. Han siger, vi må give en samlet bedømmelse, f. eks. af besparelserne. Ja vel, det er vi da indforstået med, det ved vi dog, men så lad os få dem. Nu forstår jeg, at vi får dem ikke i dag, men jeg beder da regeringen forstå, at når vi skal til drøftelserne i 21 mands udvalget, så kan vi selvfølgelig godt sidde i dette udvalg og træde vande i nogle måneder, hvis det er det, regeringen vil, det bliver måske nødvendigt. Men når regeringen siger, at den har planer, at arbejdsministeren har et færdigt forslag vedrørende en afløsning af dyrtidsreguleringen, så er det, vi beder om at få det at se, sådan at vi dog i hvert fald ved, hvad det er, vi skal diskutere. Det er dog ikke noget urimeligt forlangende til en regering. Hvis regeringen altså har tanker og synspunkter, der er nærmere præciseret, en gennemtænkt politik, så lad os da få dem frem på bordet.

Så havde statsministeren en, synes jeg, vidunderlig bemærkning — ja, det er selvfølgelig altid vidunderligt på den ene eller den anden måde, hvad statsministeren siger — en vidunderlig bemærkning om arbejdsgivertilskud og prisstop: prisstoppet er af født af arbejdsgivertilskuddet. Ja, der var en sammenhæng, sagde ministeren, og jeg må forstå det sådan, at uden dette arbejdsgivertilskud havde vi altså ikke fået prisstoppet. Nej, jeg tror, det er vores antiinflationsforslag, der har fået statsministeren til at komme med et prisstop, og jeg tror, at statsministeren ærlig talt inderlig fortryder det miskmask, som arbejdsgivertilskuddet har været, og som bringer regeringen i store vanskeligheder den 1. marts 1971, når dette tilskud skal falde bort — hvis det skal falde bort, det ved vi jo heller ikke endnu. Har vi fået klare tilkendegivelser om det i 21 mands udvalget? Ikke mig bekendt. Nej, jeg tror såmænd, at regeringen ganske roligt kunne have iværksat sit prisstop, selv om der ikke var blevet ydet noget arbejdsgivertilskud igennem denne periode.

Så taler statsministeren, og det gjorde også økonomiministerens og nogle af ordførerne, om, at der selvfølgelig er en sammenhæng mellem ejendomsprisernes stigning og de almindelige prisstigninger. Ja, det er da klart. Ejendomsprisernes stigning er inflations-skabte, men de er samtidig inflationsdri-

vende, og det var den inflationsdrivende side af disse stigende ejendomspriser, jeg stærkt understregede, og hvis vi kan komme på ordentlig talefod med hinanden med hensyn til det — og her er finansministeren altså ikke så uvillig — tror jeg, det er et ganske godt grundlag for at finde frem til fornuftige løsninger.

Statsministeren mente, at vi skulle afskaffe betalingsbalanceunderskuddet på 2-3 år. Jeg vil gerne gentage, at jeg tror, det er for hurtigt. Jeg tror, man derved bliver tvunget til at lave så voldsomme indgreb, at det vil give bagslag, så vi kommer til at vælte over i den anden grøft. Jeg tror derfor, regeringen og regeringens økonomiske eksperter skulle besinde sig på, at det ikke er nødvendigt for Danmarks kreditværdighed, at vi nedbringer valutaunderskuddet med 2 milliarder kr. i 1971 og med 2 milliarder kr. eller noget lignende i 1972. Hvis man fører en økonomisk politik, der peger i retning af, at dette valutaunderskud efterhånden forsvinder, er det tilstrækkeligt til at genskabe Danmarks kreditværdighed, så ryger kronen fra i øjeblikket at ligge øverst på hitlisten over tvivlsomme valutaer lænere ned på listen, og så begynder man at få tillid til den danske krone igen. Jeg tror derfor, at det ikke er nødvendigt at udsætte befolkningen, som jo er uskyldig i de vanskeligheder, regeringen har skabt, for så voldsomme indgreb, som man er nødt til at foretage, hvis man skal afskaffe dette valutaunderskud på 2 år.

Så spurgte statsministeren: kan socialdemokratiet bringe fornyelse i dansk politik? Tja, hvis vi overhovedet kan bringe noget, kan det da i hvert fald kun være fornyelse. Det kan i hvert fald ikke gå ringere, end det er gået med regeringens økonomiske politik. Vi har lagt vore synspunkter frem. Vi har lagt vore forslag frem. Man kan more sig som man nu vil, over 13 punkts programmer og 12 punkts programmer, nej, for resten, det er jo regeringens, og 7 punkts programmet senere — det er, ligesom vi er gået lidt ned ad bakke med hensyn til antallet af programpunkter — men jeg tror, de er meget realistiske, og jeg tror, regeringen skulle studere dem, for jeg mener, at her er et udmærket grundlag for forhandlinger imellem os. Men jeg vil da gerne være enig med statsministeren i, at det vigtigste problem

[Per Hækkerup.]

ikke bare for et parti som socialdemokratiet, men også for regeringen og regeringspartierne, er, hvilken tillid vi nyder i den danske befolkning. Er der tillid og tiltro til, at det danske socialdemokrati kan løse opgaverne? Er der tillid og tiltro til, at regeringspartierne og regeringen kan løse opgaverne? Er der tillid til, at folkestyret, at folketinget er i stand til at løse opgaverne? Det tror jeg er et meget, meget væsentligt problem for os.

Jeg hører ikke til dem, der lider af en fanatisk overtro på Galluptallenes sandfærdighed, men hvis man skal tro Galluptallene, er tilliden til socialdemokratiet i hvert fald voksende og tilliden til regeringen og regeringspartierne aftagende. Jeg tror derfor, at statsministeren skal være en lille smule varsom med at drage dette tillidsproblem frem, hvis det skal ske ud fra et partipolitisk synspunkt. Jeg minder om Berlingske Tidendes elskværdige kommentar om, at statsministerens parti havde fået et ordentligt gok her ved den sidste Gallupundersøgelse. Jeg tror altså, at man skal være forsigtig med at udnytte dette i partipolitisk henseende. Jeg tror, det er meget, meget vigtigere, at vi forstår, at de opgaver, som vi står over for med hensyn til den økonomiske politik, og som regeringen jo selv har understreget alvoren af, er det muligt at løse, hvis vi har viljen til det. Det er også muligt at skabe en socialt balanceret løsning, hvis vi har viljen til det, og jeg tror, at tiltroen til alle vore partier, og først og fremmest tiltroen til folkestyret, vokser, hvis vi er i stand til finde en sådan løsning. Vi er villige til at medvirke hertil på et realistisk grundlag.

Haunstrup Clemmensen: Mod afslutningen af denne debat synes jeg, det er værdifuldt at fastslå, at den ikke har skærpet det politiske klima. Man har vel næsten lov, hvis det ikke sårer alt for mange alt for meget, at sige tværtimod. Der har vel næsten været noget let afdramatiseret over denne debat. End ikke socialdemokratiets høje formand, den tidligere statsminister, har beriget debatten med sine personlige indlæg, der jo i hvert fald i sidste samling ligesom var med til at skabe en yderligere dramatisk verve over debatten. Det var ikke nogen opfordring til hr. J. O. Krag om

at tage ordet, vil jeg dog gerne sige for at forebygge misforståelser. Der har, tror jeg, med stor baggrund været en vilje til at forsøge at koncentrere interessen om de områder, hvor der trods alt skulle være mulighed for at nærme synspunkterne til hinanden.

Jeg tror også, det er vigtigt, at det af denne debat på ny er fremgået, at der står et betydeligt og klart flertal bag Danmarks medlemskab af NATO, netop fordi der intet reelt alternativ er i Danmarks sikkerhedspolitik til et sådant medlemskab. Jeg tror også, selv om det kom lidt stillfærdigt, som hr. Per Hækkerup jo somme tider kan have for vane, med dette lille „forhåbentlig“, at det står fast, at Danmarks markedspolitik lykkeligt fortsat har et bredt flertal bag sig, at man ønsker, at Danmark sammen med Storbritannien og så mange som muligt af de øvrige nordiske lande bliver medlem af et udvidet fællesmarked.

Men derudover er det jo traditionen tro de økonomiske problemer, der har optaget en væsentlig del af debatten. Jeg vil gerne på det konservative folkepartis vegne på ny give udtryk for vor forhåbning og vor tiltro til, at det bliver muligt i denne samling at indgå saglige forlig netop vedrørende den økonomiske politik. Og jeg vil gerne, for at tvangstanker ikke skal fæstne sig i hr. Poul Dams måske på disse områder lidt sårbare sind, sige, at når hr. Poul Dam gav udtryk for, at hvis det måske lykkedes at få socialdemokratiet med til et forlig — jeg ved godt, hr. Poul Dam hverken håber eller tror det — skulle det være et forlig, som i hovedsagen ville være et diktat fra flertallet, så er det en total misforståelse. Hr. Poul Dams erfaringsgrundlag for at indgå politiske forlig er jo ikke så forfærdelig stort, men han har dog været med til nogle enkelte, senest til et realkreditforlig i sidste samling. Der var ikke på nogen måde tale om noget diktat fra ét eller flere regeringspartier. Der var, som det danske folkestyre heldigvis har god tradition for, et ønske om at nærme synspunkterne til hinanden, og der er heller ikke noget som helst ønske om at diktere oppositionen noget som helst i et eventuelt forlig om de økonomiske spørgsmål.

Jeg har med stor interesse ligesom andre naturligvis lyttet til, hvad der særlig ville blive fremhævet ikke mindst fra socialdemokratiets side vedrørende alternativer til den

[Haunstrup Clemmensen.]

økonomiske politik. Vi har på ny hørt tanken om obligationsrationering fremhævet med en vidunderlig tyrkertro på, at det nok skulle hjælpe. Vi har fået en næsten malerisk skildring af det tårnhøje renteniveau, Danmark har i modsætning til udlandet. Tror hr. Per Hækkerup, og tror socialdemokratiet virkelig på, at det danske renteniveau ville blive væsentlig nedbragt, hvis man gennemførte en obligationsrationering, der undtog måske de 80 eller 90 pct. af udlånsmassen? Det er naturligvis ikke saglig muligt, og man risikerer da også, hvis man yderligere vanskeliggør udlån obligationsmæssigt til en række af de mindre områder, sommerhuse, eller hvad det ellers kan være, at mennesker, der måske ellers ville have købt obligationer, i stedet for bringer penge netop i udlån til disse ting, og så er vi jo lige vidt. Så når hr. Per Hækkerup er så sarkastisk over for en tidligere professor i nationaløkonomi, skulle han måske hellere selv genopfriske nogle af sine nationalekonomiske børnelærdomme; så kunne det godt være, han erkendte, at i det med efterspørgsel og udbud nytter det ikke blot at nedskære på det ene område, hvis det får følger på det andet område: hvis det er således, at efterspørgslen efter obligationer også bliver bragt ned, er der ikke vundet så forfærdelig meget på disse felter.

Så var der spørgsmålet om finanspolitikken. Jeg forstår, at stramningen af finanspolitikken ikke havde bragt de ønskede resultater, det var vist hr. Per Hækkerups vurdering. Vi fik med den diskretion, som hr. Per Hækkerup jo også tid efter anden, om end ikke så ofte, bringer i anvendelse, ikke nogen rigtig vurdering af, hvordan det var gået i dette land, hvis socialdemokratiets finanspolitiske linje var blevet fulgt, hvis man havde taget en væsentlig mindre udskrivningsprocent; vi fik ikke at vide, om det så var gået væsentlig bedre med renteniveau, med prisniveau og med alt, hvad der ellers har sammenhæng med den økonomiske politik.

Jeg efterlyste i mit første indlæg spørgsmålet om, hvilken stilling socialdemokratiet egentlig havde til udskrivningsprocenten. Det kan da ikke være aggressivt at spørge derom nu her, bogstavelig talt få dage før EDB-anlæggene og andre skal have besked

om, hvilken udskrivningsprocent der skal anvendes. Der var hr. Per Hækkerup egentlig ikke så bombastisk. Men jeg forstod, at vi var kommet ud i et uføre, og det var selvfølgelig udelukkende regeringens skyld. Denne maleriske evne til at male alt i sort og hvidt har vi jo beundret ved mange lejligheder. Derfor tør vi ikke anbefale, sagde hr. Per Hækkerup, at slække væsentligt eller at slække, sådan omtrent tror jeg ordene faldt, på finanspolitikken. Jeg ved ikke rigtig, hvilket enten-eller der gjaldt. Er det således, at socialdemokratiet går ind for en udskrivningsprocent på 91, således som forholdene er i landet, eller er det således, at man ikke gør det? Det kan da vel ikke tænkes, at landets største parti ikke er nået frem til et standpunkt ganske konkret til, hvilken udskrivningsprocent der i det hele taget skal anvendes. Jeg synes, at om muligt endnu større klarhed ville være på sin plads.

Så fik vi til sidst ligesom følelsen af, at nu skulle der lige en understregning til, en markant afslutning på talen; det kender vel enhver taler lysten til tid efter anden. Der var hr. Per Hækkerup inde på spørgsmålet i forbindelse med en diskussion med statsministeren om, hvorvidt socialdemokratiet kan bringe noget nyt, og hr. Per Hækkerup sagde med velbegrunder beskedenhed, at hvis socialdemokratiet — jeg lægger megen vægt på dette hvis — kan bringe noget nyt, kunne det da kun være en forbedring, idet det da ikke kan gå ringere end med den nuværende regering og dens økonomiske politik. Var det nu ikke lidt stærke ord i oktober, for at citere hr. Per Hækkerup fra et tidligere indlæg? Er det virkelig i et land med fuld beskæftigelse, med en højere levestandard end nogen sinde før, med udsigt til en fortsat produktionsstigning, med en større boligproduktion, end der overhovedet nogen sinde har været i landet, er det dog en rigtig, en rimelig, er det en forsvarlig udtalelse, at det overhovedet ikke kunne gå ringere med den økonomiske politik? Står de ord virkelig fast som socialdemokratiets ordførers saglige vurdering af Danmarks økonomiske situation netop nu? Mon ikke hr. Per Hækkerup skulle vende tilbage til det rollefag, der føles meget mere naturligt for ham, det lidt venesøle, det lidt milde. Det var jo således, at hr. Per Hækkerup

[Haustrup Clemmensen.]

netop i sit første indlæg kom med nogle vækstbetragtninger og gjorde nogle sarkastiske bemærkninger om, hvorvidt der overhovedet var noget, der groede i det radikale parti. Ville det ikke være muligt for hr. Per Hækkerup ligesom at få lidt tillid til, at det kunne gro, og at det faktisk groede overalt i det danske samfund? Jeg vil opfordre til, at hr. Per Hækkerup ikke fortsætter med denne dystre og tungsindige og fuldstændig usaglige vurdering af dansk økonomi, men, når han netop er så interesseret i at tale om væksten og om det, der gror, indstiller sig lidt på en mentalitet som hos den gamle gartner. Det var måske egentlig en rolle, hr. Per Hækkerup også kunne bruges til og måske dér være med til i en saglig vurdering, således som den gamle gartner gerne ville gøre det, at „plante smil og plante solskin, plante sang i alle sind“. Det var lidt af den milde tone, hr. Per Hækkerup utvivlsomt ville egne sig bedre til end til at forklare, at det overhovedet ikke kan gå ringere i den økonomiske politik, end det gør for øjeblikket.

Enggaard: Jeg skal ikke trække debatten langt ud på nuværende tidspunkt, men kun hæfte mig ved et par enkelte ting i forbindelse med første runde, som har glædet mig, ikke mindst de udenrigs- og forsvarspolitiske betragtninger, som hr. Per Hækkerup fremsatte på socialdemokratiets vegne, og de betragtninger, som blev fremsat omkring den europæiske markedspolitik, hvor vi må konstatere efter debatten i dag, at den enighed, der har været imellem de 4 gamle partier om den kurs, som skal anlægges i disse spørgsmål, fortsat er til stede. Fra venstres side lægger vi meget afgørende vægt på, at en sådan enighed i denne forhandlingsfase og i de tider, som måtte komme med at indkøre et dansk medlemskab i De europæiske Fællesskaber, kan bevares.

I forbindelse med sin omtale af forsvarspolitikken havde hr. Per Hækkerup en enkelt bemærkning til mig, nemlig at venstre ikke havde mod til at vedtage et oplæg til en ny forsvarsordning på sit landsmøde. Det var i en bisætning, men endfin, i den anledning vil jeg gerne sige, at det er vel sket også for socialdemokratiet, at man ikke har haft mod til at vedtage et oplæg, som kom-

mer på landsmødet, og man må bemærke, at det ikke var et oplæg, som kom fra folketingsgruppen, men fra en kreds af medlemmer. Når man fra socialdemokratiets side i dagens debat omkring forsvaret ofte har en tendens til ligesom at ville parallelisere, for ikke at sige næsten identificere, socialdemokratiets tanker om en forsvarsordning med de tanker, som rører sig i venstrekredse, vil jeg dog gøre hr. Per Hækkerup og socialdemokratiet opmærksom på, at der er én meget væsentlig forskel, nemlig at styrkemålene er vidt forskellige. Der er også andre forskelle, men det er i hvert fald en meget væsentlig forskel, at styrkemålene afviger ret så meget fra hinanden, og man bør derfor være varsom med at identificere den målsætning, som her har været lagt frem i 2 forskellige partier, alt for meget for ikke derigennem at forvirre debatten.

Hvad den økonomiske debat angår, skal jeg ikke gå langt ind i enkeltheder, men kun konstatere, at de forbehold, der har været taget fra socialdemokratisk side over for regeringens oplæg, og de ønsker, man har som forudsætninger for at nå et forhandlingsresultat, tilsyneladende er opretholdt: at obligationsrationeringen fortsat er en meget væsentlig ting for hr. Per Hækkerup. Jeg må her gentage, at for venstre er obligationsrationeringen en død ting; vi mener, at den er ophævet for ikke at blive genoplyet, og at den realkreditreform, der i smuk enighed mellem folketingets partier blev vedtaget her i forsommeren, er den virkelige løsning på en række af de problemer, som hr. Per Hækkerups forslag om en obligationsrationering sigter efter.

Så kunne man måske spørge: hvis en obligationsrationering virkelig skule have den hensigt, som jeg forstod på det sidste indlæg fra hr. Per Hækkerup var meningen, så måtte den vel i sin konsekvens medføre, at der skete en begrænsning af en række aktiviteter, vel først og fremmest byggeriet, og det kunne være interessant at vide, hvad det var for dele af byggeriet, som i så fald skule skæres væk.

Vedrørende antiinflationsprogrammet forstod vi, at socialdemokratiet ikke var uvillig til at diskutere visse finanspolitiske foranstaltninger for at afbalancere virkningerne på købekraften i øvrigt. Vi fik et forslag præsenteret om, at kapitalvindingsskat

[Enggaard.]
 og formueskat skulle være 2 ingredienser, der kunne gå ind i en sådan finanspolitik. Jeg skal ikke påtage mig at bedømme den egentlige økonomiske virkning af disse ingredienser fuldt ud, men vil bare gøre opmærksom på, at nogen særlig stærk finanspolitisk virkning i hvert fald i øjeblikket og i den første tid har disse to skatteformer ikke. Derfor vil jeg indtil videre hævde, at socialdemokratiets forslag her i dag om at lade kapitalvindingsskat og formueskat være de finanspolitiske ingredienser, som kunne afbalancere antiinflationens programets virkninger, ikke er særlig værdifulde.

Jeg var en smule skuffet over, at socialdemokratiets ordfører mente, at afviklingen af valutaunderskuddet kunne strækkes over en væsentlig længere periode end den, regeringen havde forudsat. Jeg mener i og for sig, at den målsætning, som regeringen har lagt op til, nemlig en afvikling over 2-3 år, er det længste, som synes rimeligt, og kunne det gå lidt hurtigere, så skete der jo ingen ulykke her i Danmark, hvis vi skulle opleve dette, at vi havde overskud på vort betalingsforhold til udlandet.

Niels Helyeg Petersen: Ja, i tidens ånd afslørede hr. Haunstrup Clemmensen sig jo her til sidst som et ægte blomsterbarn. Jeg kan ikke følge det blomstrende sprog, men vil gøre nogle ganske få bemærkninger om debattens forløb.

Det er blevet sagt fra socialdemokratiets side, at man giver betinget tilslutning til den finanspolitiske linje. Hvis jeg var regering, ville jeg glæde mig over tilslutningen, hvad enten den er mere eller mindre betinget. Jeg gør det i hvert fald, fordi det er glædeligt, at finanspolitiske overbud eller underbud, hvad man vil, nu hermed synes foreløbigt i hvert fald, at være lagt på hylde fra det store oppositionspartis side. Dette har hele tiden været en første betingelse for, at vi med mening kunne diskutere den økonomiske politik.

Så vil jeg sige om 15. maj dagsordenen, at det glædede mig meget, hvad hr. Per Hækkerup sagde til sidst, for det synes mig, at med den udtalelse er der taget megen dramatik ud af den sag. Hvad jeg sagde, var, at jo mere man hæftede sig ved 15. maj dagsordenen, jo mere formelt stillede man det

op, og jo mindre koncentrerede man sig om de reelle økonomiske vanskeligheder. Dette synspunkt tilsluttede hr. Per Hækkerup sig. Jeg er ikke formalist, blev der sagt, og det synes jeg er godt. Hvad der er kommet ud af denne debat, er altså enighed om, at i hvert fald på dette punkt skal man ikke hænge sig i det formelle, men beskæftige sig med det reelle, og det tror jeg er en meget vigtig ting for den fremtidige drøftelse.

Igen drog socialdemokratiets ordfører frem, at det ikke var tilrådeligt at skynde sig for meget med at nedbringe underskuddet, der måtte godt gå tid, det var ingen hasteopgave. Jeg tror ikke, jeg er enig i det synspunkt, men jeg vil dog gøre den betragtning gældende, at i samme omfang man indskiber sig i det synspunkt, i samme omfang man svækker kravet til en hurtig nedbringelse af underskuddet, i samme omfang styrker man kravet om, at de aftaler, der skal indgås, skal være langsigtede. Og det er i hvert fald en betingelse, man på forhånd vil stille, hvis man skal fravige kravet om den meget hurtige nedbringelse, men det tror jeg i øvrigt ikke situationen opfordrer til. Jeg tror, det er overordentlig vigtigt, som det er sagt af flere talere, for tilliden til folketinget — og her tænker jeg ikke på tillid til de enkelte partier — at vi løser de økonomiske problemer i en høj grad af enighed. Det kan gøres; det kan også gøres, uden at nogen skal lide alvorlige afsavn. Det kan gøres, og det bør gøres.

Poul Dam: Vore to grønlandske kolleger nævnte spørgsmålet om posten til Grønland, og det har senere været nævnt af statsministeren og af hr. Per Hækkerup. Jeg synes, det er en ulykkelig løsning, der blev truffet på et ulykkeligt tidspunkt, hvor vi ikke havde lejlighed til at snakke om det i folketinget, og jeg vil opfordre til, at vi prøver en forhandling, prøver, om man ikke kunne finde en mere forstandig løsning. Der er forskellige ting, man kunne tænke sig, som i hvert fald kunne sikre, at formidlingen af de tryksager, som i ganske særlig grad kan udbrede kendskabet til danske forhold i Grønland og til grønlandske forhold i Danmark — for portoforhøjelsen virker jo begge veje — kunne komme igennem.

Jeg bemærkede mig allerede i hr. Haunstrup Clemmensens tale ordene om de andre

[Poul Dam.]

grupper, som havde meget begrænsede indtægter, og som der ikke var grund til at føre en eller anden hetz imod fra lønmodtagernes side. Jeg er ganske enig med hr. Haunstrup Clemmensen i dette, og jeg mener i og for sig også, at der i den nuværende situation ofte sker disse grupper, både de små håndværksmestre og de små handlende, megen uret. Mange af de nyordninger, man gennemfører, rammer disse mennesker ganske særlig hårdt, og jeg synes nok, at man i betydelig udstrækning burde tænke mere på, hvorledes man kunne lette vilkårene for disse grupper i samfundet. Desværre er der jo også en modstående hetz, nemlig en hetz, hvor man mere eller mindre får de små erhvervsdrivende til at tro, at de har et interessefællesskab med de store erhvervsdrivende. Det er trist, at den gamle tradition, der var for, at de små erhvervsdrivende forstod, at deres interessefællesskab var med lønmodtagerne, er forsvundet, men den kan genoprettes. De små erhvervsdrivendes virkelige modstandere er de store erhvervsdrivende, koncernerne osv.

Statsministeren henvendte forskellige bemærkninger til mig, og de bedrøvede mig, fordi de åbenbart var udtryk for, at jeg havde udtrykt mig endog ualmindelig uklart. Statsministeren havde ikke hørt nogen anvisninger i det, jeg sagde; det kan måske hjælpe, hvis man læser talen på et eller andet ledigt tidspunkt. Jeg kan bare nævne ét af punkterne. Vi mener, at en pengepolitik, som ikke i tilstrækkelig grad er i stand til at sikre kapitaltilførsel til det produktive erhvervsliv, er en forkert pengepolitik. Vi mener, at man gennem større kontrol med banker og sparekasser, større kontrol med Nationalbanken, eventuelt med et kapitalforsyningsråd eller et lignende organ, skal sikre, at det produktive erhvervsliv får den kapital, der er nødvendig, for at produktionen kan blive udvidet. Vi ser jo en gang imellem den situation, at et erhvervsforetagende bryder sammen på grund af kapitalmangel, hvorefter der kommer udenlandske købere færende, som er i stand til at skaffe pengene og sætter dem i det; de regner åbenbart med, at dette er et foretagende, som kan leve, de er villige til at ofre pengene. Men det er udenlandsk kapital, man har ikke været i stand til at få den til-

strækkelige danske kapital i bankerne eller på anden måde. Det er en helt uholdbar situation, at man således i liberalismens navn inden for pengepolitikken forhindrer det producerende erhvervsliv i at leve på en sund måde.

Dette har naturligvis et vist socialistisk præg, og statsministeren kommenterede jo også, at jeg pligtskyldigst havde talt om det socialistiske samfundssyns fortræffelighed. Statsministeren havde ganske vist forstået, at det gik ud på, at man ikke måtte stille særlige krav til lønmodtagerne. Det er nu vist en misforståelse. Hvad jeg har talt om, er, at man ikke kunne stille krav alene til lønmodtagerne, og at lønmodtagerne ikke ville finde sig i ret mange krav, hvis de ikke havde tillid til, at systemet også omfattede andre end dem.

Men når statsministeren videre oratorisk opfordrer mig til at nævne eksempler på socialistiske lande, hvor lønmodtagerne har det bedre, eller socialistiske lande, hvor der er mindre militærudgifter, kunne jeg for det første svare med, at mig bekendt er der intet land, der har en radikal statsminister som leder af en trepartiregering, hvor forholdene er så ringe som i Danmark. Den slags har jo ikke nogen som helst mening. Men der er noget andet i sagen, og det er dette, at statsministeren ikke kan bilde nogen ind, at han tror, at vores socialistiske forbillede skal hentes i noget som helst andet land. Vore forestillinger om socialisme er opbygget på den danske virkeligheds grund, vi henter ikke vore forbilleder noget som helst andet sted fra, og vi respekterer egentlig ikke det, man kalder socialisme i de socialistiske lande; det er et statssystem og mange steder et magtsystem, som vi ikke har noget at gøre med. Det, vi forestiller os med socialisme, er noget, der er udsprunget af dansk folkelighed på dansk demokratis grund, og som på dette grundlag efter vor opfattelse vil kunne skabe et bedre samfund, end der er skabt i øjeblikket.

Statsministeren sagde, at man ikke skulle diskutere sikkerhedspolitik ud fra den øjeblikkelige situations økonomiske krav. Det var heller ikke det, jeg gjorde. Jeg sagde, at man med opretholdelsen af et beredskab, som de mennesker, der ønskede et militærberedskab, måtte regne for at være lige så godt som det nuværende, ville spare en hel

[Poul Dam.]

den mand ved at nedskære indkaldelserne. Man kan bygge militæret anderledes op, man kan derved få ledig arbejdskraft. Det var det, jeg talte om. Jeg stillede ikke i denne sammenhæng det spørgsmålstegn ved Danmarks sikkerhedspolitiske stilling, som jeg indrømmer jeg plejer at stille, og som ikke nødvendigvis ligger bag ved dette.

Så fortalte statsministeren den udmærkede historie om kritikeren, der ikke selv kunne danse. Jeg tror nok, han også gjorde opmærksom på, at det, han havde udtalt sig om, var, at de, der var oppe på scenen og prøvede at gøre det, heller ikke kunne. Det er ganske vigtigt. Om jeg kan danse, ved jeg ikke. Jeg kan svare med Storm P.s historie: Kan du spille klaver? Jeg ved det ikke, jeg har ikke prøvet.

Sigsgaard: Jeg befinder mig i den ikke så usædvanlige situation, at der er et par spørgsmål, som jeg ikke har fået svar på. Finansministeren havde ingen kommentarer til det, der er sagt fra oppositionens side, bortset fra det, der er sagt fra socialdemokratisk side. Og den røde tråd i debatten har jo også været snakken om forligsmuligheder mellem de 4 gamle partier. Nu forstår jeg godt, at regeringen er interesseret i et forlig med socialdemokraterne, men det har nægtelig været meget overraskende at høre, hvor ivrige socialdemokraterne tilsyneladende er for at komme i forligsforhandlinger med regeringen.

Men det står i hvert fald ikke i min magt at forhindre VKR og socialdemokratiet i kun at interessere sig for hinanden. Men der var et direkte spørgsmål til finansministeren i mit første indlæg. Jeg vil tilstå, at jeg gerne vil have svar på det, ikke mindst fordi jeg også stillede det i juni og da heller ikke kunne få noget svar. Jeg kan altså have overhørt det, om finansministeren alligevel har svaret på det, men jeg tror ikke, han gjorde det. Spørgsmålet gik på, at der i november blev holdt et møde blandt vesteuropæiske og amerikanske centralbankchefer

i Basel, og at der i den internationale presse har været nævnt, at på det møde bad amerikanerne om at få vesteuropæisk støtte til deres betrængte økonomi, og det hævdedes i den internationale presse, at de fik tilsagn eller i hvert fald mødte velvilje fra vesteuropæisk side over for det. Jeg må da indrømme, at efter at jeg nu gang på gang har stillet spørgsmålet om, hvad der egentlig skete på dette centralbankmøde, uden at kunne få så meget som en kommentar, så bliver jeg stadig mere interesseret i det og får måske en lille mistanke om, at der kunne være lidt om snakken, som altså har været fremme i den internationale presse. Jeg vil derfor gerne gentage spørgsmålet: hvad skete der, er der givet noget tilsagn fra dansk side på dette møde i Basel om støtte til den amerikanske økonomi, og vil ministeren efterkomme ønsket om, at folketinget får et referat af, hvad der her sker? Det kan ikke være os ligegyldigt, hvilken holdning man fra dansk side indtager i sådanne forhandlinger, og det forekommer mig helt indlysende, at den holdning, som man fra Nationalbankens side har indtaget på mødet, har været konfereret med regeringen, og at regeringen selvfølgelig må være bekendt med, hvad der er sagt fra dansk side. Jeg gentager altså mit spørgsmål og beder igen om at få et referat fra det pågældende møde.

Jeg takker statsministeren, og det er det sidste, jeg skal sige her i dag, for svaret om, hvad der skete på NATO-mødet. Jeg havde jo spurgt, om der fra dansk side var blevet givet tilsagn om at yde støtte til opretholdelsen af de amerikanske tropper i Europa, og dér svarede statsministeren klart, at det var der ikke givet tilsagn om. Jeg spørger nu kun, om folketinget vil blive orienteret, før en eventuel aftale indgås; det fremgik ikke af statsministerens bemærkninger, om der var nogen realitet i, at amerikanerne har anmodet om en sådan støtte, men det turde dog være klart, at det er der realiteter i, for det fremgår helt klart af pressen. Derfor synes jeg, det ville være af betydning, at vi i

[Sigsgaard.]

folketingset får en forsikring fra statsministeren om, at folketingset vil blive orienteret, før man eventuelt indgår en aftale om at yde økonomisk bidrag til opretholdelsen af de amerikanske styrker i Europa.

Finansministeren (Poul Møller): Jeg vil gerne sige til hr. Sigsgaard, at jeg ikke kender noget til det pågældende møde i november måned, og at Danmarks Nationalbank ikke normalt deltager i centralbankmøderne.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Jeg vil gerne sige til hr. Sigsgaard, at det er en almindelig foreteelse i dette tings arbejdsform, at hvis der sker væsentlige ændringer i udenrigspolitiske forhold, og som sådan betragter jeg det rejste spørgsmål, bliver det drøftet i udenrigsnævnet og dermed også forelagt for folketingset.

Jeg vil blot lige gøre én bemærkning til hr. Per Hækkerup, som sagde, at han altså ikke i dag fik noget at vide om besparelserne, og at man godt kunne træde vande i månedsvis, hvis det var det, regeringen ville: ja men det vil regeringen ikke. Disse besparelser skal jo være kendt for folketingset, og jeg håber, vi har forhandlet os frem til enighed, inden finanslovsforslaget skal foreligge i henhold til grundlovens bestemmelser herom.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående endnu ikke fremsatte lovforslag om revision af straffelovens § 191 og loven om euforiserende stoffer.

Valgt blev: Langkilde, Adam Møller, Lis Møller, Ellen Strange Petersen, Ib Thyregod, Merete Bjørn Hanssen, Marie Louise Truels-Christensen, Dagmar Andreassen, Grethe Philip, Valbak, Tastesen, Lene Bro, Finn Christensen, Orla Møller, Knud Nielsen, K. Axel Nielsen og Poul Dam.

Førmanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af gårds dato meddeler ministeren for kulturelle anliggender, at han ønsker skriftligt at fremsætte

Forslag til lov om ændring af lov om statsstøtte til musikkonservatorierne i Esbjerg, Odense og Alborg.

I skrivelse af dags dato meddeler fiskeriministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om mindstepriser for fisk og

forslag til lov om ændring af lov om udførsel af fisk og fiskevarer.

Fra medlem af folketingset *Else-Merete Ross* har jeg modtaget meddelelse om, at hun som følge af deltagelse i De Forenede Nationers generalforsamling og derefter i den årlige session i North Atlantic Assembly ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 1 måned, hvorfor hun anmoder om orlov på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv samt om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Fra medlem af folketingset *Bøgholm* har jeg modtaget meddelelse om, at han som følge af deltagelse i De Forenede Nationers generalforsamling ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 1 måned, hvorfor han anmoder om orlov på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv fra og med den 13. oktober d. å. samt om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Fra statsrevisorerne har jeg modtaget meddelelse om, at disse i et møde den 6. oktober d. å. har konstitueret sig og til formand valgt Jacob Kirkegaard og til næstformand Peter Nielsen.

Det er meddelt mig, at *Jens Frandsen* ønsker at udtræde af udvalget til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen og af ombudsmandsudvalget samt som stedfortræder i trafikudvalget.

Til at indtræde i udvalget til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen har vedkommende gruppe udpeget *Lennart Larson*.

Til at indtræde i ombudsmandsudvalget er udpeget *Marie Louise Truels-Christensen*.

Som ny stedfortræder i trafikudvalget er udpeget *Lennart Larson*.

[Formanden.]

De pågældende er herefter valgt.

Medlem af folketinget Valbak har meddelt mig, at han ønsker til arbejdsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Kan ministeren oplyse, hvornår det i oktober 1968 nedsatte udvalg, der skal overveje etablering af et system til afløsning af postvæsenets feriemærkesystem, kan forventes at afslutte sit arbejde?“

Medlem af folketinget Ejner Nielsen har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Kan ministeren oplyse, hvornår de i skoletilsynslovens § 35, stk. 4, omhandlede regler om udformningen af udbygningsplaner og om fremgangsmåden ved udarbejdelsen af disse foreligger?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Ministeren for kulturelle anliggender (K. Helveg Petersen): Jeg skal tillade mig for det høre folketing at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om statsstøtte til musikkonservatorierne i Esbjerg, Odense og Ålborg.

Vestjysk Musikkonservatorium i Esbjerg, Det fynske Musikkonservatorium i Odense og Nordjysk Musikkonservatorium i Ålborg er i dag selvejende institutioner, hvis drift er sikret ved tilskud fra stat og kommune. Statens tilskud ydes i henhold til lov nr. 208 af 31. maj 1968 om statsstøtte til musikkonservatorierne i Esbjerg, Odense og Ålborg. Loven er en videreførelse af lov nr. 55 af 4. marts 1964 om statsstøtte til musikkonservatorier, hvorved der første gang etableredes en fast støtteordning for private musikkonservatorier.

Den gældende lov om statsstøtte til musikkonservatorier skal ifølge § 4 optages til revision i indeværende folketingsår. Revisionsbestemmelsen blev indsat, bl. a. fordi man ønskede at tage spørgsmålet om de tre landsdelskonservatoriernes struktur i forhold til statskonservatorierne op til overvejelse, når landsdelskonservatorierne havde fungeret en årrække med faste offentlige tilskud.

Statens tilskud til landsdelskonservatorierne ydes med $\frac{3}{4}$ af de samlede årlige driftsudgifter under forudsætning af, at

driften i øvrigt er sikret ved tilskud fra kommunal side. En sådan medvirken fra kommunal side har man hidtil fundet rimeligt begrundet, idet konservatoriernes drift oprindelig hvilede på et lokalt initiativ.

Ved 1968-lovens behandling i folketinget blev der imidlertid i almindelighed givet udtryk for, at den nugældende støtteordning med deltagelse fra kommunerne måtte betragtes som en overgangsordning, idet det, efterhånden som konservatorierne udviklede sig som undervisningsanstalter, måtte være naturligt, at staten påtog sig den fulde forpligtelse over for disse. Man pegede på, at revision af loven i folketingsåret 1970-71 burde sigte mod en statsovertagelse af de tre konservatorier.

Inden man har kunnet tage stilling til en sådan statsovertagelse, har ministeriet måttet afvente resultatet af drøftelserne af hele planlægningen for de fremtidige centre for højere uddannelse. Disse drøftelser er først tilendebragt i forsommeren 1970. Efter at planlægningsrådet for de højere uddannelser har afgivet betænkning vedrørende organisation og administration af uddannelsescentre, og efter vedtagelsen af loven om udbygningen af Odense universitetscenter og loven om Københavns universitets placering og universitetscentre vil der nu blive foretaget en tilbundsgående undersøgelse af de tre landsdelskonservatoriernes forhold og fremtidige stilling.

Med henblik på en sådan undersøgelse har ministeriet taget skridt til nedsættelse af et udvalg med repræsentanter for statskonservatorierne, de tre landsdelskonservatorier, planlægningsrådet for de højere uddannelser og ministeriet med den opgave at overveje og fremkomme med forslag om, hvorledes musikkonservatorierne i Esbjerg, Odense og Ålborg bør placeres som undervisningsinstitutioner i forbindelse med en eventuel overgang til statsdrift. Udvalget er blevet anmodet om at foretage en nærmere vurdering af konservatoriernes undervisningsmæssige og almenmusikkulturelle funktioner og muligheder, dels i relation til de eksisterende statslige konservatorier, dels til de højere læreanstalter og andre undervisningsinstitutioner, som omfattes af centerplanen for de pågældende byer.

Da udvalget ikke kan forventes at slutte sit arbejde tilstrækkelig hurtigt til, at dette